

Yli kaikkien rajojen

Sukupuolen merkitys Suomen helluntaiherätyksen
naislähettien työssä

Unna Harjula
Yleisen kirkkohistorian pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2012

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta/Kirkkohistorian osasto		Laitos – Institution
Tekijä – Författare Unna Harjula		
Työn nimi – Arbetets titel Yli kaikkien rajojen: Sukupuolen merkitys Suomen helluntaiherätyksen naislähettien työssä		
Oppiaine – Läroämne Yleinen kirkkohistoria		
Työn laji – Arbetets art Pro gradu	Aika – Datum Marraskuu 2012	Sivumäärä – Sidoantal 76
Tiivistelmä – Referat <p>Tutkimus käsittelee Suomen helluntaiherätyksen naislähettien kokemuksia sukupuolen merkityksestä heidän työssään. Lisäksi tutkimuksessa paneudutaan naisten roolin kehittymiseen Suomen helluntaiherätyksessä, sekä sukupuolten rooleja koskevaan opetukseen. Ajallisesti tutkimus kattaa pääasiassa 1990–2010 -luvut, mutta etenkin johdannossa luodaan katsaus myös varhaisempaan historiaan. Tutkimuksen tärkeimpinä lähteinä ovat 15 naislähetin kyselylomakevastaukset ja 5 haastattelua. Helluntaiherätyksen sukupuolirooliopetusta tarkastellaan Ristin Voitto -lehden kirjoitusten avulla.</p> <p>Helluntaiherätyksen opetus sukupuolten rooleista tiivistyy sukupuolijärjestelmään, jossa mies ja nainen nähdään tasa-arvoisina, mutta erilaisina ja toisiaan täydentävinä. Tästä seuraa myös erilaisia tehtäviä perheessä ja seurakunnassa. Helluntaiherätyksessä naisten rooli on ollut alusta asti laaja yleisen pappeuden ja armolahjojen korostuksesta johtuen. Etenkin liikkeen alkuaikoina naiset tekivät ahkerasti lähetys- ja evankelointityötä. Liikkeen organisoituessa naiset jäivät sivuun johto- ja opetustehtävistä, mutta lähetystyö säilyi yhtenä keskeisenä naisten toimijuuden alueena.</p> <p>Tässä tutkimuksessa naislähetit kokivat kutsumuksen ja johdatuksen erittäin tärkeinä tekijöinä lähetystyössä. Naisten roolista puhuttaessa he nostivat sukupuolta tärkeämpänä kriteerinä esille armoituksen, Jumalalta saadun kyvyn tiettyyn tehtävään. Lähetit olivat pääosin tyytyväisiä omiin toimintamahdollisuuksiinsa Suomessa ja näkivät naisten aseman parantuneen suomalaisissa helluntaiseurakunnissa viime vuosina huomattavasti. Lähetit toivat kuitenkin esille myös alueelliset erot ja erot seurakuntien välillä. Joissain seurakunnissa naisten asema on edelleen hyvin rajattu.</p> <p>Lähetyskentillä tilanteet vaihtelivat suuresti eri kulttuureissa ja seurakunnissa. Yhtäällä lähetyskentän vakiintumattomat olot mahdollistivat hyvin laajan toimijuuden, toisaalla patriarkaalinen kulttuuri ja paikallisen seurakunnan asenteet rajoittivat niin paikallisten naisten kuin lähetinkin toimintamahdollisuuksia rajusti. Lähetillä oli kuitenkin yleisesti ottaen erityisasema niin lähetyskentällä kuin kotimaassakin. Heitä arvostettiin työnsä vuoksi, mikä mahdollisti perinteisten rajojen ylittämisen. Perheen ja avioliiton merkitys oli naimisissa oleville läheteille suuri. Osittain tähän vaikutti monessa kulttuurissa yleinen äitiyden arvostus, joka toi auktoriteettia. Aviomiehen tuki oli myös erittäin tärkeä.</p> <p>Naislähetit olivat havainneet helluntaiherätyksen naisten asemassa muutosta avoimempaan suuntaan, ja sama muutos oli nähtävissä myös Ristin Voitto -lehden opetuksessa. Vielä 1980-luvulla naispastoreista tai -vanhimmista ei edes keskusteltu, mutta 1990- ja 2000-luvuilla tilanne muuttui ja erilaisia mielipiteitä alettiin esittää avoimesti. 2000-luvulla jopa lehden pääkirjoituksissa vaadittiin naisten asemaan parannusta. Muutosta tapahtui myös käytännön tasolla. 2000-luvun alussa Suomen helluntaiherätyksessä alkoi olla naispastoreita, ja sittemmin myös vanhimmistoissa on nähty naisia. Yksi muutokseen vaikuttanut tekijä on monipuolistunut raamatuntulkinta, joka näkyy Ristin Voiton opetuksessa.</p>		
Avainsanat – Nyckelord Helluntailiike, lähetystyö, naisen asema, sukupuoli, sukupuoliroolit, toimijuus		
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muita tietoja		

Sisällys

I JOHDANTO	2
1.1 Tutkimustehtävä	2
1.2 Helluntaiherätys Suomessa	6
1.2.1 Historia	6
1.2.2 Oppi ja organisaatio	7
1.2.3 Sukupuolten roolit	9
1.2.4 Lähetystyö	14
II KOTIMAAN KAMARALLA	17
2.1 Kutsumus ja johdatus	17
2.2 Toimintamahdollisuudet kotiseurakunnassa	21
2.3 Naisena helluntaiherätyksessä	23
III NAISENA LÄHETYSTYÖSSÄ	31
3.1 Rajattoman mahdollisuudet ja suljetut ovet – sukupuolen merkitys	31
3.2 Nainen, mies ja jotain siltä väliltä – kulttuurin merkitys	35
3.3 Vain vaimo? – avioliiton ja perheen merkitys	39
IV OPETUS SUKUPUOLIROOLEISTA	44
4.1 Toisiaan täydentäen – sukupuolijärjestelmä	44
4.2 Heikompi astia – naisen asema Raamatun valossa	50
4.3 ”Isebelin henki” ja suhde feminismiin	56
V JOHTOPÄÄTÖKSET	61
VI LIITTEET	65
Liite 1: Kysely helluntaiherätyksen naisläheteille	65
Liite 2: Haastattelurunko	70
VII LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	71
VIII HENKILÖHAKEMISTO	76

I Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan seurakuntatyössä toimivien Suomen helluntaiherätyksen naislähettien kokemuksia sukupuolen merkityksestä heidän työssään. Tutkimuksessa haetaan vastauksia siihen, mikä on sukupuolen vaikutus naislähettien toimintamahdollisuuksiin sekä siihen, millainen vaikutus paikallisella kulttuurilla sekä vakiintumattomalla seurakuntarakenteella ja -järjestyksellä on naislähettien toimintamahdollisuuksiin ja miten lähettien toimintamahdollisuudet eroavat paikallisten naisten mahdollisuuksista. Myös naislähettien toimintamahdollisuudet lähetyskentillä verrattuna mahdollisuuksiin Suomessa ovat tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena. Tutkimuksen yhtenä osa-alueena on Suomen helluntaiherätyksen sukupuolirooleja ja naisten asemaa koskeva keskustelu ja opetus, jota tarkastellaan *Ristin Voitto* -lehden kirjoitusten kautta ja johon naislähettien kokemuksia ja näkemyksiä peilataan. Tutkimuksessa luodaan myös katsaus naisten roolin muutoksiin liikkeen historiassa. Historiallinen konteksti ja sen poliittiset, yhteiskunnalliset ja sosiaaliset vaikutukset otetaan huomioon läpi tutkimuksen.

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen, ja se toteutettiin kyselylomakkeen ja haastatteluiden avulla. Nämä tiedonkeruumenetelmät täydensivät toisiaan siten, että kyselylomakevastausten pohjalta oli mahdollista haastatteluosiossa esittää syventäviä ja tarkentavia kysymyksiä. Kyselylomake koostui avoimista kysymyksistä (Liite 1).¹ Kyselylomake lähetettiin joulukuussa 2011 Fidan yhteyshenkilön kautta 40:lle naislähetille, joista osa työskenteli parhaillaan lähetyskentällä ja osa seurakunnassa tai kristillisessä järjestössä Suomessa. Vastauksia tuli tällä otannalla 12. Tammikuussa otantaa laajennettiin kymmenellä hengellä, ja vastauksia tuli lopulta kaiken kaikkiaan 15. Vastausprosentti oli siis 30. Vastajien suhteellisen alhainen määrä oli jokseenkin odotettavissa lähettien kuormittavan työn ja ajoittaisten viestinnän ongelmien vuoksi. Eräs vastaaja esimerkiksi mainitsi vastauksensa viipyneen sen vuoksi, että hän oli usean kuukauden ajan ollut evakuoituna tulva-alueelta ja siten ilman Internet-yhteyttä. On todennäköistä, että kyselyyn vastasivat ne lähetit, jotka kokivat tutkimuksen aiheen itselleen läheiseksi ja jotka halusivat jakaa omia kokemuksiaan siitä. Tämä on otettava huomioon tuloksia luettaessa.

---

¹ Vehkalahti 2008, 24; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 198–199.

Vastaajien keski-ikä oli 47,6. Heistä nuorin oli 33- ja vanhin 60-vuotias. Vastaajista 10 oli naimisissa ja 5 naimattomia, ja työalueiden ja -tehtävien kirjo oli laaja. Kaikki vastaajat eivät kyselylomakkeessa kertoneet millä alueella ja missä tehtävissä he työskentelevät, mutta mukana oli lähettejä ainakin Keski- ja Itä-Euroopasta, Tansaniasta, Etiopiasta, Israelista, Papua-Uudesta-Guineasta, Japanista ja Thaimaasta. Mainittuja työtehtäviä olivat seurakuntapastorin työ, opetustyö seurakunnissa ja raamattukouluissa, tulkkina toimiminen ja yleisesti seurakuntatyö. Monet kertoivat työskentelevänsä yhdessä aviomiehensä kanssa, jotkut ilman virallista asemaa ja työsuhdetta. Tutkimushenkilöiden anonymiteetin suojaamiseksi heidän nimiään, työpaikkojaan tai muita yksilöiviä tietoja ei tuoda esille. Suorien lainausten yhteydessä viitataan kysely- ja haastatteluaineistoon kirjaimilla K (kysely) ja H (haastattelu) sekä tutkimushenkilön numerolla (1-15). Esimerkiksi K5 ja H5 ovat siis saman henkilön vastauksia, toinen kyselylomake- ja toinen haastatteluaineistosta. Kun käsittelen tietoja, joista tutkimushenkilö on mahdollista tunnistaa, käytän alaviitteessä merkintöjä KX ja HX lähettien anonymiteetin varmistamiseksi.

Tutkimuksen haastatteluosuus toteutettiin teemahaastattelun periaatteiden mukaisesti puhelimitse sekä internet-puhelusovellus Skypea kautta maaliskuun 2012. Teemahaastattelu on puolistrukturoidun haastattelun muoto, jossa haastattelun teemat on etukäteen määritelty ja teemat ovat kaikille haastateltaville samat. Yksittäisten kysymysten sisältö, muotoilu ja järjestys voi kuitenkin vaihdella.² Haastatteluja tehtiin viisi kappaletta, ja niiden teemat nousivat kyselylomakkeen vastausten pohjalta (Liite 2). Haastatteluiden kesto vaihteli noin 30 ja 45 minuutin välillä. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja aineisto litteroitiin käsittelyn helpottamiseksi. Kyselylomake ja haastattelurunko löytyvät tämän tutkielman liiteosasta.

Puhelinhaastatteluun liittyvien erityispiirteiden vuoksi sen on joskus katsottu soveltuvan huonosti laadulliseen tutkimukseen. Puhelinhaastattelusta puuttuvat keskustelun näkyvät vihjeet, ja siksi voi olla esimerkiksi vaikea päätellä, onko haastateltava ymmärtänyt kysymyksen.³ Näitä vaikeuksia helpotti tässä tutkimuksessa osittain se, että tutkimuksessani haastateltavat olivat jo aiemmin vastanneet kyselylomakkeen kysymyksiin ja tiesivät siten etukäteen käsiteltävät teemat. Puhelinhaastattelun suurimpana etuna pidetään sitä, että sen avulla voidaan tavoittaa

---

² Hirsjärvi & Hurme 2010, 48; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 208.

³ Hirsjärvi & Hurme 2010, 64.

kaukana asuvia tai kiireisiä henkilöitä.⁴ Lähettien kohdalla täyttyvät useimmiten molemmat kriteerit, joten tässä tutkimuksessa puhelinhaastattelu oli ainoa toteutettavissa oleva haastattelumuoto. Käytännön haastattelutilanteissa oli otettava erityisesti huomioon puheen selkeys ja sopiva tahti, sekä rajattava haastattelun kesto lyhyemmäksi kuin teemahaastattelulle on tyypillistä.⁵

Tutkimus sijoittuu ajallisesti 1990–2010-luvuille, sillä tälle aikavälille ajoittuu kaikkien tutkimushenkilöiden viimeisin kentälläolokausi. *Ristin Voiton* kirjoitusten tarkastelu alkaa 1980-luvulta. Monet vastaajat kertoivat luonnollisesti myös varhaisemmista kokemuksistaan, eikä tutkimuksen aikaväli siten ole tiukasti rajattu. Johdantoluvussa luodaan melko laaja katsaus myös helluntaiherätyksen varhaisempaan historiaan ja lähetystyöhön. Tutkimuksen otanta rajattiin helluntaiherätyksen naislähetteihiin, jotka ovat työskennelleet seurakuntatyössä lähetyksentällä vähintään vuoden ajan 1990–2010-luvuilla. Suomeen palanneiden osalta edellytettiin lisäksi tutkimusajankohtana työskentelyä seurakunnassa tai kristillisessä järjestössä. Rajaus mahdollisti sen, että ainakin jo kotimaahan palanneet tutkimushenkilöt kykenivät vertailemaan kokemuksiaan seurakuntatyöstä Suomessa ja lähetyksentällä.

Ensisijaisina lähteinä ovat kyselylomakkeen vastaukset sekä litteroitu haastatteluaineisto. Helluntaiherätyksen opetusta ja naisten asemaan liittyvää keskustelua on tarkasteltu *Ristin Voitto* -lehden kirjoitusten avulla. Lisäksi historiallisen taustan kartoittamisessa on hyödynnetty lähdeaineistona helluntaiherätyksen lähettien kirjoittamia kirjeitä 1930-luvulta.

Aiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta ei ole helluntaiherätyksen osalta tehty. Naisten roolia Suomen helluntaiherätyksessä on kuitenkin käsitelty esimerkiksi Eila Helanderin tutkimuksessa *Naiset eivät vaienneet – Naisevangelistainstituutio Suomen helluntailiikkeessä* sekä Eija Kurjen väitöskirjassa *Näkyvä ja näkymätön – Nainen Suomen helluntailiikkeen kentällä*. Helluntaiherätyksen naispastoreita on tutkinut Anna-Liisa Mikkonen pro gradu -työssään *Pönttökätilöt ja muut pastorit – Naispastoreiden kokemuksia Suomen helluntailiikkeessä*. Suomen Lähetysseuran naislähettien työtä ovat tutkineet Kirsti Kena teoksessa *Eevat apostolien askeleissa – Lähettinaiset Suomen Lähetysseuran työssä 1870–1945* ja Eila Helander teoksessa *Kutsumus kantaa – Naislähetit Suomen Lähetysseuran työssä toisen maailmansodan jälkeen* sekä Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen Japa-

---

⁴ Hirsjärvi & Hurme 2010, 65.

⁵ Hirsjärvi & Hurme 2010, 65, 74.

nin naislähettejä Seija Jalagin tutkimuksessaan *Japanin kutsu – Suomalaiset naislähetit Japanissa 1900–1941*. Suomen Vapaakirkon osalta vastaavaa tutkimusta ovat tehneet Eila Hämelin ja Vappu Rautamäki teoksessa *Tienraivaajat – Vapaakirkon naiset ilosanoman viejinä*. Naislähettien työhön liittyvät kysymykset ovat suurelta osin samankaltaisia eri kirkkokuntien ja kristillisten liikkeiden lähetystyössä, mutta jokaisen perinteen piirissä on myös omia erityispiirteitä. Siksi eri liikkeiden lähetystyötä käsittelevien tutkimusten tuloksia ei voida yleistää koskemaan myös helluntaiherätystä, mutta niitä voidaan hyödyntää vertailevana aineistona. Erityisen lähelle tämän tutkimuksen aihetta tulee Maria Naukkarisen pro gradu -tutkielma *Suomen helluntailiikkeen Thaimaan naislähetit 1975–1990: työtä helluntailiikkeen, kentän ja oman elämän ehdoilla*. Lähetystyön arjesta ja ajan-kohtaisista haasteista ovat kirjoittaneet Pirkko Lehtiö ja Tuula Sääksi kirjassa *Kunjää sulaa – Punnittua puhetta lähetystyöstä*. Näiden teosten lisäksi tässä tutkimuksessa hyödynnetään helluntaiherätyksen historiaan liittyvää kirjallisuutta sekä kansainvälistä helluntaiherätystä ja sen lähetystyötä koskevia teoksia.

Käsitteitä *helluntaiherätys* ja *helluntailiike* käytetään yleisesti synonyymeinä, ja tässä tutkimuksessa noudatetaan tätä käytäntöä. Esimerkiksi Suomen helluntaiherätyksen lehteä *Ristin Voittoa* lukiessa huomaa, että liikkeen sisällä monet puhuvat edelleen mieluiten yksinkertaisesti ”herätysliikkeestä” ilman tarkempia määritelmiä. Muita tässä tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat *sukupuolijärjestelmä*, *sukupuolirooli* ja *toimijuus*.

Sukupuolijärjestelmä on sukupuolen järjestysrakenne, jonka keskeisiä periaatteita ovat sukupuolten erillisyys, erilaisuus ja toisiaan täydentävyys sekä hierarkia, jossa mies nähdään normina. Sukupuolijärjestelmään liittyy konkreettisia käsityksiä siitä, miten miehet ja naiset toimivat keskenään eri elämänalueilla kuten työelämässä, perheessä, parisuhteessa ja ulkoisen olemuksen suhteen. Näistä käsityksistä käytetään nimitystä sukupuolisopimus. Sukupuoliroolit kuvaavat miehiin ja naisiin kohdistuvia erilaisia sosiaalisia odotuksia ja vaatimuksia, jotka sisäistetään roolioppimisen ja sosialisoinnin kautta.⁶

Sukupuolten rooleja ja toimintamahdollisuuksia voidaan käsitellä myös toimijuuden käsitteen kautta. Sosiologi Pierre Bourdieun mukaan toimijuus syntyy suhteessa kenttään, joka voi olla mikä tahansa sosiaalisen toiminnan alue, jolla on omat toimintalogiikkansa, pelisääntönsä ja resurssinsa. Toimijuus muotoutuu suh-

---

⁶ Liljeström 1996, 117, 122, 126.

teessa kentän reunaehtoihin.⁷ Perinteisesti vallankäytön on nähty yksinomaan rajoittavan ja tukahduttavan toimijuutta, mutta esimerkiksi musliminaisia tutkinut kulttuuriantropologi Saba Mahmood on tuonut esille toimijuuden muotoutumisen valtasuhteiden suomissa olosuhteissa ja niiden myötävaikutuksella.⁸ Tässä tutkimuksessa toimijuus rinnastuu naislähettien toimintamahdollisuuksiin seurakunnissa Suomessa ja lähetykentillä.

1.2 Helluntaiherätys Suomessa

1.2.1 Historia

Helluntailiike syntyi Yhdysvalloissa 1900-luvun alussa Los Angelesissa puhjennut Azusa-kadun herätyksen seurauksena. Liike, jonka tuntomerkkejä olivat henkikaste ja kielillä puhuminen, saapui Norjaan metodistipastori Thomas Ball Barrattin mukana vuonna 1906. Vuoden 1907 alussa liike levisi Ruotsiin. Suomeen oli lehdistön, erityisesti *Kotimaa*-lehden, välityksellä kantautunut tietoa Los Angelesin herätyksestä ja helluntai-ilmiöistä Yhdysvalloissa, Norjassa ja Ruotsissa.⁹ Ensimmäisinä ”helluntaisaarnaajina” Suomeen saapuivat ruotsalaiset Greta Andersson ja Anne Blom loppuvuodesta 1907. Näistä varhaisista vaikutteista huolimatta helluntailiikkeen varsinaisena Suomeen tulovuotena on yleensä pidetty vuotta 1911, johon ajoittui T. B. Barrattin ensimmäinen Suomen-vierailu.¹⁰

Vuosina 1912–1914 helluntaivaikutteet levisivät Suomessa voimakkaasti erityisesti ulkomaisten vierailevien saarnaajien, kuten Barrattin ja Gerhard Olsen Smidtin sekä yhdysvaltalaisen J. H. Kingin ja Frank Bartlemanin välityksellä. Lisäksi tärkeä rooli oli lehdistöllä ja helluntailiikkeen järjestämällä kesäjuhllilla. Vuonna 1912 sai alkunsa *Ristin Voitto* -lehti, jota julkaistiin aluksi käännöksenä T. B. Barrattin *Korsets Seier* -lehdestä.¹¹ Helluntailiikkeen ensimmäiset kannattajat tulivat lähinnä muiden angloamerikkalaisten liikkeiden kuten baptilismin, metodismin ja vapaakirkollisen liikkeen piiristä, mutta liikkeeseen liittyi myös evankelisluterilaisen kirkon jäseniä ja pappeja.¹²

Helluntaiherätys oli aluksi nimenomaan herätysliike, eikä sen tarkoituksena ollut perustaa omia seurakuntia. Henkikastekokemuksia ei kuitenkaan aina katsottu hyvällä muiden kristittyjen parissa, ja helluntailaiset alkoivatkin kokoontua yhä

---

⁷ Tuomaala 2011, 57.

⁸ Mahmood 2001, 210.

⁹ Helander 1987, 16–17; Ruohomäki 2009, 384–387.

¹⁰ Ruohomäki 2009, 387–388.

¹¹ Helander 1987, 17–18; Ahonen 1994, 61.

¹² Helander 1987, 17–18.

tiiviimmin yhdessä. Useimmat helluntailaiset vastustivat seurakuntien perustamista ja halusivat jatkaa toimintaa yhteiskristillisellä pohjalla. Toiset kuitenkin kannattivat liikkeen vahvempaa organisaatiota eli niin sanottua paikallisseurakuntanäkemyksiä. Suomen ensimmäinen helluntaiseurakunta, joka myöhemmin sai nimen Siloam, perustettiin Helsinkiin toukokuussa 1915.¹³ Paikallisseurakuntien perustamista kannattava niin sanottu seurakuntalinja järjestäytyi helluntaiherätykseksi, ja vapaan, yhteiskristillisen herätysliikkeen puolustajat alkoivat kutsua itseään helluntaiystäviksi. Vuonna 1922 *Ristin Voitto* -lehestä tuli seurakuntien yhdysside, ja seurakuntalinja vahvistui edelleen 1920-luvun kuluessa. Seurakuntalinjan pohjalta muodostui nykyinen Suomen helluntaiherätys.¹⁴

Helluntaiherätyksen voimakkain kasvukausi ajoittui 1970–1980-luvuille. Kasvu oli suurelta osin seurausta karismaattisen evankelistan, Niilo Ylivainion (1920–1981), toiminnasta. Tämän jälkeenkin liikkeen jäsenmäärä on jatkuvasti lisääntynyt. Suomen helluntaiseurakuntien jäsenmäärä on viime aikoina ollut hieman alle 50 000, joten helluntaiherätys on jäsenmäärältään Suomen kolmanneksi suurin kristillinen tunnustuskunta. Kastettujen jäsenten perheet mukaan lukien jäsenmäärä nousee yli 100 000:een. Lisäksi helluntaiseurakuntien toimintaan osallistuu aktiivisesti monien muiden tunnustuskuntien jäseniä. Helluntaiherätyksen voidaan siis katsoa olevan erittäin merkittävä liike Suomen kristillisellä kentällä. Maailmanlaajuisesti helluntailaisia on 166 miljoonaa, ja kirkkokuntiin sitoutumattomia tai eri kirkkojen sisällä toimivia helluntailais-karismaattisia kristittyjä yhteensä 534 miljoonaa.¹⁵

1.2.2 Oppi ja organisaatio

Helluntaiherätyksen teologian juuret ovat reformoidussa kristillisyydessä, mutta liikkeellä ei ole virallisia uskontunnustuksia. Helluntailiike on saanut erilaisia muotoja eri puolilla maailmaa. Pohjoismaissa liikkeeseen on vaikuttanut erityisesti ympäröivä luterilaisuus, josta on toisaalta haluttu erottautua, mutta jonka näkemyksiä on myös omaksuttu ja muokattu.¹⁶

Helluntaiherätyksen opetuksessa korostuu perinteisten protestanttisten kirkkojen tapaan usko pelastukseen yksin armosta, ja muiden vapaakirkollisten tavoin

---

¹³ Ahonen 1994, 106–108.

¹⁴ Ahonen 1994, 133.

¹⁵ Uskonnot Suomessa – Helluntailaisuus.

¹⁶ Helander 1987, 21–22.

helluntailaiset painottavat henkilökohtaisen uskonratkaisun ja sitä seuraavan parannuksen ja elämänmuutoksen merkitystä.¹⁷

Helluntaiherätyksessä Raamattua pidetään opin ainoana ohjeena, ja osaltaan sen vuoksi sitovien uskontunnustusten laatimista on vältetty.¹⁸ Vallitseva raamatuntulkintatapa on konservatiivinen, jopa fundamentalistinen.¹⁹ Tämä ilmenee esimerkiksi luomiskertomuksen ja muiden raamatunkertomusten kirjaimellisessa tulkinnassa sekä suhtautumisessa homoseksuaalisuuteen ja esiaviollisiin suhteisiin. Raamatun asema näkyy keskeisesti myös keskustelussa naisten asemasta.

Helluntaiherätyksessä seurakunta muodostuu uudestisyntyneistä ja henkilökohtaisen uskonratkaisun jälkeen kastetuista uskovista. Mallina pidetään Uudessa testamentissa kuvattuja ensimmäisiä seurakuntia, ja lapsikasteeseen suhtaudutaan torjuvasti. Oppi Pyhästä Hengestä on helluntaiherätyksessä keskeisellä sijalla. Pyhän Hengen kastetta eli henkikastetta pidetään vedellä kastamisesta erillisenä tapahtumana, jonka ulkoisena merkinä on usein kielilläpuhuminen ja muut armolahjat.²⁰ Armolahjoilla tarkoitetaan yleensä 1. Kor. 12:8–10 mainittuja yhdeksää Pyhän Hengen armolahjaa: viisauden sanat, tiedon sanat, usko Hengessä, terveeksitekemisen lahja, lahja tehdä voimallisia tekoja, profetoimisen lahja, henkien erottamisen lahja, kielilläpuhuminen lahja ja lahja selittää kieliä. Armolahjat ovat yliluonnollisia lahjoja, ja niiden ajatellaan olevan riippumattomia synnynnäisistä tai opituista kyvyistä ja taidoista. Viisauden ja tiedon sanojen katsotaan toimivan useimmiten yhdessä, ja tyypillisesti ne tulevat esiin saarnassa tai vaikkapa sielunhoidollisessa tilanteessa. Myös uskon henkilölahja, terveeksitekemisen lahja ja voimallisten tekojen lahja kuuluvat yhteen siten, että ensimmäinen on jälkimmäisten edellytys. Profetoimisen lahja on kyky välittää jumalallisia ilmoituksia koskien menneisyyttä, nykyisyyttä tai tulevaisuutta. Joskus henkien erottamisen lahja tulkitaan profetian arvostelemisen lahjaksi, mutta se voidaan myös nähdä yliluonnollisena ilmestyksenä henkien maailmaan. Kielilläpuhuminen on helluntaiherätyksessä esiintyvistä armolahjoista yleisin. Siihen liittyy kielten selittämisen lahja, mutta käytännössä kielilläpuhumista ei läheskään aina selitetä.²¹ Oppi armolahjoista liittyy helluntaiherätyksessä läheisesti yleiseen pappeuteen. Armolahjojen

---

¹⁷ Uskonnot Suomessa – Helluntailaisuus.

¹⁸ Antturi & Kuosmanen & Luoto 1986, 75–78.

¹⁹ Heino 2002, 86; Kärkkäinen 2005, 315.

²⁰ Helander 1987, 21–22.

²¹ Netmission.

katsotaan kuuluvan tasapuolisesti kaikille uskoville, eikä niiden käyttöä rajoita virka, asema tai sukupuoli.²²

Käsitteellisesti lähellä armolahjaa on armoitus, jolla viitataan kuitenkin Jumalan luomistyön ja Pyhän Hengen vaikutuksen kautta tuleviin luonnollisiin lahjoihin pikemminkin kuin varsinaisiin yliluonnollisiin armolahjoihin. Esimerkiksi Suomen Vapaakirkon kirkkokunnanjohtaja Hannu Vuorinen määrittelee armoituksen eräänlaiseksi ”perusarmolahjaksi”, jonka pohjalta määräytyvän palvelutehtävän suorittamisessa tulevat esille muut armolahjat.²³

Suomen helluntaiseurakunnat ovat jäsenmääräisesti hyvin naisvaltaisia; naisia on jäsenistöstä lähes kaksi kolmasosaa. Kuitenkin seurakunnan organisaatiokenteet ovat perinteisesti olleet vahvasti miesten hallinnassa. Helluntaiherätyksen valtakunnallinen organisaatio on parhaillaan murrosvaiheessa, sillä osa liikkeestä on vuodesta 2002 lähtien järjestäytynyt Suomen Helluntaikirkoksi. Monet pitävät kuitenkin edelleen kiinni itsenäisistä paikallisseurakunnista, jotka ovat järjestyneet yhdistyslain mukaisesti. Jokaisella itsenäisellä helluntaiseurakunnalla on siis rekisteröity yhdistys, eikä niitä ole rekisteröity uskonnollisiksi yhdyskunniksi. Tämä on mahdollistanut myös niin sanotun kaksoisjäsenyyden eli samanaikaisen jäsenyyden esimerkiksi luterilaisessa kirkossa, vaikka sitä ei virallisesti suositella. Perinteisesti helluntaiherätyksellä ei ole ollut paikallisseurakuntaa ylempää hallinnollista keskusorganisaatiota, vaan seurakunnat ovat vastanneet asioistaan hyvin pitkälle itsenäisesti. Helluntaiherätyksessä on pyritty alkukristilliseen seurakuntamalliin. Seurakunnan jäseneksi voivat liittyä henkilökohtaisen uskonratkaisun tehneet ja sen jälkeen kasteen ottaneet henkilöt.²⁴

Suomen helluntaiseurakunnissa on perinteisesti ollut voimassa ns. kaksoishallinto, jolloin seurakunnan kaksi johtavaa elintä ovat vanhimmisto ja rukoushuoneyhdistyksen hallitus. Työnjako näiden välillä vaihtelee seurakunnittain, mutta karkeasti voidaan sanoa, että Suomen helluntaiseurakunnissa ylintä hengelistä valtaa käyttää vanhimmisto yhdessä saarnaajan tai seurakunnan johtavan pastorin kanssa. Vanhimmiston apuna toimii erilaisia työryhmiä, joista merkittävin on yhdistyksen hallitus. Vaikka helluntaiherätyksellä ei ole valtakunnallista johtoa, liikkeen yhtenäisyyttä on rakennettu vuosittaisilla Talvipäivillä sekä työntekijäpäivillä, joilla liikettä koskevia asioita on käsitelty.²⁵

---

²² Kurki 2005, 49.

²³ Vuorinen 2009, 151–152.

²⁴ Kurki 2005, 34–35.

²⁵ Kurki 2005, 34–35.

1.2.3 Sukupuolten roolit

Helluntaiherätyksen sukupuolijärjestelmä perustuu sukupuolten tasa-arvoon, mutta erilaisuuteen ja siitä seuraaviin erilaisiin tehtäviin. Samanarvoisuusopetuksen perustana on yleisimmin Galatalaiskirjeen kolmannen luvun jae 28: ”Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi.” Myös luomiskertomusta käytetään sukupuolten tasa-arvon perusteluna, joskin se saa myös muita merkityksiä puhuttaessa sukupuolten rooleista. Luomiskertomuksen yleisen tulkinnan mukaan mies ja nainen ovat yhtä arvokkaita, mutta miehelle on annettu johtoasema naiseen nähden. Sukupuolten välinen tasa-arvo toimii näin eräänlaisena ”taustateorianana” helluntaiherätyksen opetuksessa.²⁶

Opetuksessa sukupuolten rooleista seurakunnassa esikuvana toimii usein perhe. Paavalin kirjeistä nousevan mallin mukaisesti mies nähdään perheen päänä:

Vaimot, suostukaa miehellenne tahtoon niin kuin Herran tahtoon, sillä mies on vaimonsa pää, niin kuin Kristus on seurakunnan pää; onhan hän seurakunnan, oman ruumiinsa, pelastaja. Niin kuin seurakunta alistuu Kristuksen tahtoon, niin myös vaimon tulee kaikessa alistua miehensä tahtoon. Miehet, rakastakaa vaimoanne niin kuin Kristuskin rakasti seurakuntaa ja antoi henkensä sen puolesta pyhittääkseen sen. (Ef. 5:22–26a)

Opetuksessa korostuu kuitenkin molemminpuolinen kunnioitus ja kumppanuus. Perhemallia käytetään perusteluna naisen seurakunnallista johtoasemaa vastaan: jos naisen on avioliitossa alistuttava miehensä tahtoon, miten hän voisi seurakunnassa johtaa tätä?²⁷

Vaikka nainen ja mies ovat helluntaiherätyksen opetuksessa lähtökohtaisesti tasa-arvoisia, heidän katsotaan olevan erilaisilla luontaisilla kyvyillä ja taipumuksilla varustettuja. Tämä johtaa erilaisiin tehtäviin sekä perheessä että seurakunnassa. Sukupuolisopimuksen määrittämiä naisille sallittuja tehtäviä seurakunnassa ovat käytännössä olleet kaikki muut paitsi johtotehtävät, eli vanhimman ja johtavan pastorin virat. Naisten katsotaan yleisesti soveltuvan parhaiten lapsi- ja nuorisotyöhön, diakoniatyöhön, musiikkitoimintaan ja erilaisiin keittiö- ja siivoustehtäviin, kun taas miehillä on luontainen taipumus johtamiseen.²⁸

Vaikka naisten toimintaa joissain tehtävissä on rajoitettu, naisilla on kuitenkin ollut helluntaiherätyksen piirissä etenkin sen alkuvaiheissa huomattava rooli. Helluntailaisuudelle tyypillinen kokemuksellisen ulottuvuuden korostus omakoh-

---

²⁶ Kurki 2005, 72–74.

²⁷ Kurki 2005, 75.

²⁸ Kurki 2005, 81.

taisen uskon ja armolahjojen eli yliluonnollisen karisman muodossa on tarjonnut liikkumatilaa perinteisten sukupuoliroolien suhteen. Armolahjat ovat antaneet naisillekin mahdollisuuden aktiiviseen uskonnolliseen toimijuuteen.²⁹

Helluntaiherätys on aina ollut varsin maallikkovaltainen liike, ja yleistä pappeutta on korostettu vahvasti. Tämä piirre mahdollisti liikkeen alkuajoista asti myös naisten toimimisen julistajina. Naispuolisia evankelistoja oli ollut esimerkiksi vapaakirkollisten piirissä jo 1800-luvun lopulta asti, joten ilmiö ei ollut täysin uusi.³⁰ Suomen helluntailiikkeessä kehittyi kuitenkin erityinen naisevankelista-järjestelmä, ja liikkeessä on sen historian aikana toiminut satoja naispuolisia evankelistoja.³¹ Naisevankelistoja oli määrällisesti eniten 1930-luvulla, mutta 1960-luvulta lähtien naisevankelistojen määrä alkoi laskea ja 1970–1980-luvuilla naisevankelistainstituutio lakkasi vanhassa muodossaan olemasta.³²

Naisia on helluntaiherätyksen piirissä toiminut paljon myös lähetyskentillä, missä heidän toimintamahdollisuutensa ovat usein olleet huomattavasti laajemmat kuin kotimaassa.³³ Nykyisin helluntaiherätyksen lähetystyöntekijöistä naisia on 58 %. Alkuvaiheessa enemmistö naisläheteistä oli perheettömiä, mutta nykyisin naiset työskentelevät lähetyskentillä usein yhdessä miestensä kanssa. Naisten työskentely ei ole kuitenkaan ollut ongelmaton suhteessa mieskollegoihin ja paikalliseen väestöön.³⁴

Helluntaiherätyksen ensimmäisinä vuosikymmeninä Suomessa sen työntekijöistä noin puolet oli naisia. Naiset toimivat ennen kaikkea evankelistoina, mutta myös saarnaajina ja vanhimpina. Vuonna 2002 seurakuntien evankelistoista ja pastoreista naisia oli enää 17 %, ja vuosikymmenien saatossa vakiintuneen mallin mukaisesti naisia ei ole näkynyt vanhimmistoissa eikä johtavina pastoreina. Naisten osuus myös yhdistysten johtokunnissa on ollut lähes olematon.³⁵

Helluntaiherätyksen alkuvaiheissa Yhdysvalloissa naisten rooli aktiivisina toimijoina oli vahva ja he tekivät merkittävää työtä liikkeen leviämiseksi. Helluntailiikkeen organisaation kehittymisen ja vakiintumisen myötä naiset hävisivät johtopaikoilta.³⁶ Charles H. Barfoot ja Gerald T. Sheppard ovat kuvanneet yhdysvaltalaisen helluntailiikkeen kehitystä siirtymänä profeetallisesta papilliseen us-

---

²⁹ Seland 2000, 86; Hovi 2011, 195, 200.

³⁰ Hämelin & Peltoniemi 1990, 11, 15; Hämelin & Rautamäki 2001, 7.

³¹ Helander 1987, 13.

³² Kurki 2005, 46.

³³ Tucker 1990, 252; Seland 2000, 87.

³⁴ Kurki 2005, 46.

³⁵ Kurki 2005, 47, 53.

³⁶ Riss 1988, 893–898; Blumhofer 2006, 108.

kontoon. Profeetallinen vaihe ajoittui liikkeen synnystä 1920-luvulle saakka, ja sen aikana naisten julkista toimintaa perusteltiin Raamatun profeettojen esimerkillä, yliluonnollisella karismalla eli Pyhän Hengen voitelulla ja lopun aikojen läheisyydellä. Apostoli Pietarin lainaamaa profeetta Joelin ennustusta pidettiin merkkinä siitä, että lopun aikoina myös naiset saarnaavat:

Viimeisinä päivinä, sanoo Jumala, minä vuodatan Henkeni kaikkiin ihmisiin. Teidän poikanne ja tyttärensä profetoivat, nuorukaiset näkevät näkyjä ja vanhukset ennusunia. Näin teen: palvelijoihini ja palvelijattariini minä vuodatan Henkeni niinä päivinä, ja he profetoivat. (Ap.t. 2:17–18)

Papillisen vaiheen aikana helluntailiike järjestäytyi ja loi säädöksiä seurakunnallisten virkojen täyttämistä, minkä myötä naisten mahdollisuudet pastorin virkaan romahtivat.³⁷

Samankaltainen, herätysliikkeiden organisoitumisvaiheelle tyypillinen kehityskulku tapahtui myös Suomessa.³⁸ Vielä 1920-luvulla naisten toimimista saarnavirassa ja jopa seurakunnan johdossa ei pidetty ongelmallisena. Esimerkiksi Fredrik Franson ja T. B. Barratt kirjoittivat aiheesta myönteiseen sävyyn. Helluntailiikkeen järjestäytymisvaiheessa naisten työpanosta ei kyseenalaistettu, sillä opetuksessa painottui hyvin voimakkaasti yleinen pappeus ja evankelointia pidettiin suurella arvolla. 1930-luvulta alkaen ilmestyi kuitenkin opetuskirjoituksia, joissa naisen toimiminen hengellisenä johtajana kiellettiin.³⁹ Suomessa ja muissa Pohjoismaissa helluntailiike omaksui Yhdysvaltoihin verrattuna varsin patriarkaalisen seurakuntamallin.⁴⁰ Amerikkalaislähtöisessä Assemblies of God -helluntaikirkossa, joka 60 miljoonalla jäsenellään edustaa helluntailiikkeen merkittävintä haaraa, naiset ovat voineet toimia pastoreina ja vanhimpina vuodesta 1935, joskin käytännössä naisten on ollut vaikea kohota seurakuntien johtosemiin.⁴¹ Samankaltainen tilanne on myös muissa suurimmissa amerikkalaisissa helluntaikirkkoissa. Vaikka Pohjoismaissa helluntailiikkeen seurakuntamalli on perinteisesti ollut patriarkaalinen, *Ristin Voitossa* mainittiin vuonna 1991 ruotsalainen ”harvinaisuus – tosin ei ainoa laatuaan”, paikallisen helluntaiseurakunnan

³⁷ Barfoot & Sheppard 1980, 4–5, 7, 9–11, 14.

³⁸ Kurki 2005, 51; Hovi 2011, 201.

³⁹ Kurki 2005, 48–49.

⁴⁰ Blumhofer 2006, 109.

⁴¹ Blumhofer 2006, 113–114.

naispaimen, ja vuonna 1993 uutisoitiin norjalaisen seurakunnan päätöksestä avata vanhimmistojäsenyys myös naisille ruotsalaisen käytännön mukaan.⁴²

Naisten asemasta seurakunnassa ja oikeudesta seurakunnan virkoihin on Suomen helluntaiherätyksessä keskusteltu ajoittain kiivaastikin etenkin 1970-luvulta lähtien, ja asiasta on edelleen erilaisia näkemyksiä. Keskeiset virat, joiden kohdalla mielipiteet vaihtelevat, ovat pastorin ja vanhimman virat. Evankelistanaisia helluntaiherätyksessä on ollut aina, ja heidän tehtävänsä on monin paikoin ollut lähellä seurakunnan saarnaajan tai opettajan tehtävää.⁴³

Vähitellen 1990- ja 2000-luvuilla saarnaajista alettiin käyttää termiä pastori, ja vuonna 2002 Suomen helluntaiherätys sai myös ensimmäiset viralliset naispastorinsa.⁴⁴ Nykyisin virkanimityksiä pyritään edelleen yhdenmukaistamaan, ja monista lapsi-, nuoriso- ja musiikkityöntekijöistä on tullut lapsityön-, nuoriso- ja musiikkipastoreita. Naispastorit ja muut naispuoliset työntekijät osallistuvat nykyisin useimmissa seurakunnissa vanhimmiston työskentelyyn, vaikka heitä ei siihen virallisesti nimitetä. 2000-luvulla huomio kohdistui erityisesti naisvanhimmuuteen. Vuonna 2002 kaksi vuotta aiemmin Talvipäivillä kysymystä tutkimaan perustettu toimikunta otti loppuraportissaan myönteisen kannan naisten vanhimmuuteen. Raporttia suositeltiin käsiteltäväksi seurakunnissa, mutta näin ilmeisesti tapahtui vain muutaman seurakunnan kohdalla.⁴⁵ Työryhmän kannanotosta huolimatta kiistakysymys ei ratkennut. Tämän virallisempaa päätöstä asiasta ei käytännössä voida tehdä, sillä helluntaiseurakunnilla on perinteisesti ollut vapaus päättää asioistaan varsin itsenäisesti. Suomen ainoa helluntaiseurakunta, joka toistaiseksi on avannut naisille täysivaltaisen vanhimmistojäsenyyden, on tietävästi Turun Uusipesula-seurakunta.⁴⁶ Seurakunnan johtava pastori Ari Vehosmaa ilmaisi kantansa myös *Ristin Voiton* kolumnissaan keväällä 2012:

Ihmettelin vastauskoontulleena syvästi, kun kuulin, ettei nainen voisi johtaa seurakuntaa. Siinä ei ollut sen taivaallista järkeä silloin ja vielä vähemmän nykyään, kun olen Raamattuni lkenut.⁴⁷

---

⁴² RV 33/15.8.1991 Kaikilla naisilla ei ole leipomisen lahjaa; RV 8/25.2.1993 Norjalaiset hyväksyvät naisen vanhimmistoon; RV 41/14.10.1993 Naiset vanhimmistoisissa hämmentää saarnaajia.

⁴³ Helander 1987, 45, 49; Kurki 2005, 51.

⁴⁴ RV 9/2.3.2005 Lopputyötä naispastoreista tekevä Mikkonen: Naispastorius ongelma myös helluntaiherätyksessä.

⁴⁵ Kurki 2005, 51–52.

⁴⁶ RV 45/9.11.2011 Omakustannekirja kuumentaa herätysliikkeen naiskeskustelua.

⁴⁷ RV 10/7.3.2012 En voi enää vaieta...

1.2.4 Lähetystyö

Lähetys- ja evankelointityö on ollut helluntaiherätyksen toiminnassa keskeisellä sijalla alusta lähtien. Kokemukset Pyhällä Hengellä täyttymisestä yhdessä eskatologisten painotusten kanssa synnyttivät vahvan lähetysliikkeen.⁴⁸ Helluntailiikkeen lähetystyötä inspiroi Markuksen evankeliumissa annettu lupaus:

Ja niitä, jotka uskovat, seuraavat nämä tunnusmerkit: Minun nimissäni he ajavat pois pahoja henkiä. He puhuvat vierailta kielillä. He tarttuvat käsin käärmeisiin, ja vaikka he juovat tappavaa myrkyä, se ei vahingoita heitä. He panevat kätensä sairaiden päälle, ja nämä paranevat. (Mark. 16:17–18)

Lähetit luottivat vahvasti Pyhän Hengen voimaan, ja aluksi jotkut jopa odottivat, että kohdemaan kieli annettaisiin heille ylikuonnollisesti ilman harjoittelua.⁴⁹ Alkuvaiheessa toiminta oli järjestäytymätöntä, sillä lähettäviä seurakuntia tai lähetysseuroja ei vielä ollut perustettu.

Suomen helluntaiherätyksen ensimmäinen lähetysaarnaja oli raumalainen merimies Emil Danielsson, joka lähti Afrikkaan kesällä 1912.⁵⁰ Jo tätä ennen, vuonna 1907 tai 1908, oli Azusa-kadun herätyksen myötä kääntynyt amerikkalais-suomalainen Maria Björkman lähtenyt lähetystyöhön Kiinaan.⁵¹ Myös monet muut varhaisista suomalaisläheteistä olivat naisia. Naisten innostus lähetystyöhön oli huomattavaa muuallakin 1900-luvun taitteessa, ja esimerkiksi Iso-Britanniassa naisten ylivoimaisen suurta osuutta läheteistä pidettiin ongelmallisena.⁵² Jotkut suomalaisläheteistä, kuten Anna Kempe, siirtyivät helluntailiikkeen lähetystyöhön jonkin muun lähetysjärjestön palveluksesta. Kempe työskenteli NNKY:n lähettinä Tiibetissä vuodesta 1908 ja siirtyi Pyhän Hengen kasteen koettuaan helluntaiherätyksen työyhteyteen vuonna 1925.⁵³ Suomesta lähti 1930-luvulla lähetystyöhön kuusi helluntailaista naislähettiä: Maria Gobert Viroon, Frida Pellas ja Anna Wallenius Kiinaan, Anni Silander Argentiinaan, Sylvi Mömmö Tansaniaan ja Tyyne Vatanen Burmaan. Lähetystyöhön valmentauduttiin raamattu- ja evankelistakursseilla kotimaassa ja lähetyskouluissa esimerkiksi Lontoossa. Naiset toimivat hengellisessä työssä pääsääntöisesti itsenäisesti, joskin myös aviopareja lähti työhön. Naisia toimi uusien seurakuntien johtotehtävissä, mutta usein olosuhteiden pakos-

⁴⁸ Called and Empowered 1991, 3.

⁴⁹ McGee 2010, 62–63.

⁵⁰ Ahonen 2002, 21–22. Tämän tutkimuksen valmistumisvuonna vietetään siis Suomen helluntaiherätyksen lähetystyön 100-vuotisjuhlavuotta.

⁵¹ Ahonen 2002, 19.

⁵² Semple 2003, 190.

⁵³ NNKY on lyhenne Nuorten Naisten Kristilliselle Yhdistykselle; Ahonen 2002, 33–34, 43.

ta kun miehiä ei ollut saatavilla, kuten kävi ilmi Anni Silanderin kirjeessä Buenos Airesista vuonna 1934:

Rukoilkaamme Herralta armoa, että Hän lähettäisi jonkun suomalaisen veljen tänne - -. Yksinäisten sisarien on työskenneltävä ruotsalaisten lähetyssaarnaajien yhteydessä niin kauan kuin ei suomalaista veljeä löydy, joka huostaansa ottaisi seurakuntatyön.⁵⁴

Naisten toimintamahdollisuuksiin vaikuttivat myös paikallisen kulttuurin asenteet:

Niin kuin jo ennen olen kertonut, ei yksinäinen sisar saa täällä mitään tehtyä, vaan hänen on oltava toisten lähetyssaarnaajien toverina. Katolisten kansojen keskuudessa naiset ovat aivan toisenlaisissa olosuhteissa kuin meillä Pohjolassa.⁵⁵

Naisten asema Suomen helluntaiликkeessä oli todellakin 1930-luvulla poikkeuksellinen myös Euroopan mittapuulla arvioituna, kuten Sylvi Mömmö kirjoitti kirjeessään lähetyksoulusta Englannista vuonna 1932:

Heille [lähetyksokouksen kuulijoille] olikin uutta ja ihmeellistä, kun kerroin meidän naisevankelistoistamme ja heidän työstään. Täällä Englannissa kun on sellainen mielipide hyvin yleinen, ettei nainen kykene Jumalan valtakunnassa muuhun kuin pyhäkoulun pittoon. Mr. Parker, tämän koulun johtaja, on aivan ihmeessä, mihin hän kaikki nämä naiset sijoittaa, jotka tätäkin koulua käyvät, ja monet heistä kehittyvätkin hyvin viisaiksi ja valistuneiksi naisiksi. Sääli heidän on taas mennä vaan kotiaskareihin, sillä vain harvalle aukenevat ovet lähetyksentälle. Tämä 'naiskysymys' on täällä aivan polttava päivänkysymys. - - Tunnen itseni melkein iloiseksi, että olen Suomessa syntynyt, (vaikka kyllä minä mieluummin mies tahtoisin olla Suomessakin).⁵⁶

Helluntaiherätyksen lähetystyötä vaikeuttivat 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä ensimmäinen maailmansota, venäläisten viranomaisten asettama eriuskoisten kokoontumiskielto, sisällissota ja sisäiset ristiriidat helluntaiystävien ja seurakuntalinjan välillä. Sodan jälkeen lähetystyö alkoi elpyä, ja vuonna 1927 perustettiin helluntai liikkeen lähetysjärjestö Suomen Vapaa Ulkolähetys.⁵⁷ Suomen Vapaan Ulkolähetystyksen alkutaival oli kivinen. Pian yhdistyksen perustamisen jälkeen alettiin keskustella siitä, onko seurakunnista irrallaan toimiva lähetyshdistys lainkaan raamatullinen malli. Kysymyksessä päädyttiin kielteiseen johtopäätökseen, jonka seurauksena yhdistyksen toiminta lakkautettiin vuonna 1930 ja lähetysvastuu siirtyi seurakunnille. Yhdistyksen toiminta aloitettiin uudelleen 1950-luvulla.⁵⁸

⁵⁴ RV 30/20.10.1934 Tervehdys Argentiinasta.

⁵⁵ RV 1-2/1.1.1935 Argentiinalähetysemme.

⁵⁶ RV 23/10.8.1932 Sisar Mömmö kirjoittaa Englannista.

⁵⁷ Ahonen 2002, 16-18.

⁵⁸ Ahonen 2002, 104, 107.

Suomen Vapaa Ulkolähetys on vuodesta 2001 toiminut nimellä Fida International. Nykyisin Fidalla on 60 yhteistyömaata ja noin 270 lähetystyöntekijää, joiden lisäksi lähetystyötä harjoittelee vuosittain lähes 400 aktiolaista ja lähetys-harjoittelijaa.⁵⁹ Lähettien suurta määrää kuvaa ehkä se, että jäsenmäärältään helluntaiherätystä 20 kertaa suuremman evankelisluterilaisen kirkon lähetysjärjestöillä on lähettejä yhteensä alle 500.⁶⁰ Fida pyörittää myös kehitysyhteistyöhankkeita, humanitaarista apua, katastrofirahastoa ja kummilapsityötä.⁶¹

Lähetille on tarjonnut koulutusta vuonna 1952 Paimioon perustettu raamattuopisto, joka on vuodesta 1990 toiminut Keuruulla nimellä Iso Kirja. Iso Kirja -opisto järjestää erilaisia lyhytkursseja ja seminaareja sekä vastaa helluntaiherätyksen seurakunta- ja lähetystyöntekijöiden koulutuksesta. Lähetystyöhön valmentautumista varten on olemassa Fidan ja Iso Kirja -opiston yhteistyönä toteutettava vuoden pituinen koulutus, jota edeltävät vähintään vuoden kestävät Raamatun ja teologian opinnot.⁶² Kuten muidenkin helluntaiherätyksen työntekijöiden kohdalla, muodollisen koulutuksen merkitys on kasvussa lähettien työssä, mutta nykyisten lähettien koulutustaso vaihtelee. Tähän tutkimukseen osallistuneista läheteistä viidellä oli teologian alan korkeakoulututkinto, kahdella jokin muu korkeakoulututkinto ja kaksitoista kertoi opiskelleensa ainakin jonkin verran raamattu- ja lähetysopintoja.

---

⁵⁹ Fida pähkinänkuoressa.

⁶⁰ Suomen ev.lut. kirkon lähetysjärjestöt.

⁶¹ Fida pähkinänkuoressa.

⁶² Iso Kirja -opisto.

II Kotimaan kamaralla

2.1 Kutsumus ja johdatus

Lähetystyötä jos mitä voidaan pitää vahvasti kutsumustyönä. Kutsumusajattelun lähde voidaan nähdä protestanttisessa etiikassa. Luterilaisen teologian mukaan jokaisella on iästä, sukupuolesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta velvollisuus toteuttaa Jumalalta saamaansa kutsumusta. Naisille hengellisen kutsumuksen toteuttaminen oli uskonpuhdistuksen jälkeen pitkään mahdotonta, ja naisen tärkeimmäksi kutsumukseksi muodostui aviovaimon ja perheenäidin tehtävä. 1800-luvun lopulla Yhdysvalloista alkanut naisten lähetysliike antoi naisille uuden mahdollisuuden toteuttaa hengellistä kutsumustaan.¹

Helluntaiherätyksessä kutsumusta on pidetty armoituksen ohella ehdottomana edellytyksenä seurakunnan palvelutehtävään. Kutsumus määritellään henkilön sisäiseksi varmuudeksi siitä, että Jumala on kutsunut ja valtuuttanut tiettyyn tehtävään.² Eila Helanderin mukaan lähetyskutsumus ja lähetystyö kutsumustyönä voidaan ymmärtää sitoutumisena ja tunnepohjaisena kiinnittymisenä identiteetin säilymisen kannalta merkittävään kohteeseen.³ Naisille kutsumus on sekä uskonnollisissa että yhteiskunnallisissa yhteyksissä ollut argumentti, joka on voinut mahdollistaa rajojen rikkomisen ja avata heille ovet sukupuolelleen epätyypillisiin asemiin.⁴

Helluntaiherätyksessä Jumalan antamaa kutsumusta on yleensä pidetty lähetystyöhön lähtemisen itsestään selvänä edellytyksenä, joskaan kaikki eivät ole kokeneet naimisissa olevien naislähettien henkilökohtaista kutsua välttämättömäksi.⁵ Helanderin tutkimuksessa Suomen Lähetysseuran naisläheteistä suurin osa koki olevansa kutsumustyössä, ja tässäkin tutkimuksessa kaikki lähetit kykenivät kysyttäessä kertomaan omasta kutsumuksestaan ja sen kehityksestä.⁶ Lähetit tulkitsivat vastauksissaan lähes poikkeuksetta tämän kutsumuksen hengellisesti, ja useimmat kertoivat kokeneensa vahvasti Jumalan kutsun lähetystyöhön, joskus jopa tietylle alueelle tai tiettyyn tehtävään. Useimmilla kyseessä oli voimakas tunnekokemus:

---

¹ Kurki 2005, 139–140.

² Kurki 2005, 141.

³ Helander 2001, 14.

⁴ Markkola 2002, 18.

⁵ Naukkarinen 2008, 31.

⁶ Helander 2001, 14, 101.

Jumala puhui niin voimakkaasti, että en voinut olla lähtemättä. - - Olen kokenut olevani Jumalan osoittamalla paikalla.⁷

Mä ihan yöllä yhtäkkiä yhtenä yönä koin selvästi, että Jumala kutsu minua työhönsä. - - Sit-
ten mä muistan kun mä olin kauheen väsynyt ja mä siinä vuoteellani sanoin että okei Juma-
la, kyl mä lähden.⁸

Joillakin läheteillä kutsumustietoisuuden syntymiseen vaikutti myös toisten ihmisten rohkaisu:

Jo lukioaikana mulla tuli semmonen olo että Jumalalla vois olla mulle jotain tehtävää just lähetystyön alueella. Sellanen ajatus tuli, ja mulla oli yks semmonen läheinen ystävä, samanikäinen kuin mä, me oltiin silloin lukiossa molemmat. Ja mulla oli semmonen vaihe että mua hirveesti puhutteli kaikki lähetyskokoukset ja lähetyspuheet, et musta jotenki tuntu että ne kaikki puhu suoraan mulle, niin tää ystävä sitten viisaana sano että kuule se tarkoittaa sitä että Jumala on sua kutsumassa jollain lailla lähetystyöhön.⁹

Selkeästi yliluonnollisiksi luokiteltavat kokemukset lähetyskutsun yhteydessä olivat harvinaisia. Vain yksi lähetti kertoi lähetyskutsun yhteydessä kuulleensa selkeän äänen, joka kertoi profetian omaisesti tulevasta tehtävästä.¹⁰ Myös Maria Naukkarisen tutkimat Thaimaan naislähetit kokivat kutsumuksen ennen kaikkea sisäisenä tunteena, samoin kuin Suomen Lähetysseuran naislähetit ja helluntaiherätyksen naisevangelistat.¹¹ Sen sijaan Anna-Liisa Mikkosen tutkimat helluntai-
liikkeen naispastorit kertoivat useammin yliluonnollisista kokemuksista kuten profetioista.¹² Naukkarinen on esittänyt tutkimuksessaan, että tehtäviin, joissa toimiminen on perinteisesti yhteisössä ollut naisilta kielletty, tarvittiin yliluonnol-
lisempi ja voimakkaampi kutsukokemus.¹³ Näin ollen helluntailiikkeen naislähe-
teille ja -evangelistoille vakuudeksi kutsun aitoudesta riitti sisäinen tunne, mutta perinteisesti naisilta suljettuun pastorinvirkaan kutsumusta tuntevalle naiselle se ei riittänyt. Kutsumuksen merkitys oli keskeinen myös Seija Jalagin tutkimissa naislähettien lähetyskouluhakemuksissa. Hakijat korostivat Jumalalta tullutta kut-
sua ja osoittivat nöyrän asenteensa vähättelemällä omia kykyjään. Vahvan tahdon ja itsepintaisen pyrkimisen esille tuominen oli sopimatonta.¹⁴

Tämän tutkimuksen läheteille lähetyskutsu ei yleensä tullut täysin yllättäen, vaan sitä edelsi monien kohdalla oma aktiivinen etsintä ja oman paikan kysely Jumalalta: ”Sanoin Jumalalle, että haluan palvella häntä missä ikinä hän hyväksi

---

⁷ K8.

⁸ H2. Tunnekokemuksista myös K1, K3, K9, K13.

⁹ HX. Rohkaisuudesta myös K14.

¹⁰ K13.

¹¹ Helander 1987, 79; Helander 2001, 36; Naukkarinen 2008, 32.

¹² Mikkonen 2005, 37.

¹³ Naukkarinen 2008, 33.

¹⁴ Jalagin 2007, 101–102.

näkee ja aloin kysellä tehtävääni. - - Jumala sanoi sydämelleni, että siinä on minun tehtäväni.”¹⁵

Joillekin kipinä lähetystyöhön oli syttynyt jo uskoontulon myötä.¹⁶ Huomatavan moni vastaaja oli taustaltaan lähetyslapsi tai oli muuten kasvanut vahvasti lähetyshenkisessä kodissa:

Mä oon tommosta uskovaisesta kodista, helluntaiperheestä, ja meillä kävi noita lähettejä sillon kun mä olin lapsi ja mä aina tykkäsin niistä läheteistä, musta ne oli semmosia kauheen hauskoja ihmisiä ja avarakatseisia. - - Ja kun meill’ on aina vuotuisesti tää helluntaikonferenssi aina juhannuksena niin mentiin aina perheenä - - ja konferenssissa oli aina lähetysjuhla niin ne oli aina mun semmosia suosikkikokouksia ja lähetit oli siellä lavalla ja niillä oli niiden maiden kansallispuvut ja musta se oli aina jotenkin niin hienoa.¹⁷

Tutkimukseen osallistuneista läheteistä kymmenen oli naimisissa ja viisi naimattomia. Kaikki heistä olivat kertomuksensa mukaan saaneet omakohtaisen lähetyskutsun, joskin ainakin yhdellä lähetillä kutsua edelsi aviomiehen lähetyskutsu:

Tietysti kun lähin saarnaajan matkaan, menin naimisiin ja tiesin että hän oli siihen [lähetystyöhön] suuntautunut, niin mä jo ajattelin sillon että meidän tie tulee johtamaan muualle kuin Suomeen. - - Että se oli semmonen valinta jonka tein jo siinä vaiheessa kun tämän ukon kelkkaan lähdin.¹⁸

Tämänkin lähetin kohdalla omakohtainen kutsu kuitenkin löytyi myöhemmin, ja hän koki sen suorastaan elintärkeäksi omalle työlleen:

Semmonen omakohtainen kutsu varmistui kaks vuotta ennen ku me lähettiin lähetyskurssille - - . Ja siinä koin että Jumala anto minulle semmosen henkilökohtaisen työnäyn, että kun mä aattelin että en lähe sinne niinku riipaksi sille miehelle syömään seurakunnan lähetysvaroja.¹⁹

Kaikilla naisläheteillä omakohtaista lähetyskutsua ei kuitenkaan ole, vaan he seuraavat kentälle miehensä perässä:

Siellä oli semmoisia vaimoja ja naisia jotka sano että ei he täällä oo minkään valtakunnan kutsusta, vaan he ovat tulleet sen takia että he ovat luvanneet miestänsä seurata ja rakastaa, ja he olivat sitten puhtaasti ihan vaan kotona ja varmasti tekivät sen oman kutsumuksen mukaisen työn ja olivat siinä uskollisia, mutta heillä ei ollut sellasta, semmosta näkyä sanotaan nyt näin.²⁰

---

¹⁵ K9. Oman paikan kyselemisestä myös K6 ja K10.

¹⁶ K3; K6.

¹⁷ H5. Lapsuuden kokemuksista myös K9, K10 ja K13.

¹⁸ H14.

¹⁹ H14.

²⁰ H14.

Aikoinaan Suomenkin helluntaiherätyksessä on keskusteltu siitä, onko lähetyskutsu naimisissa olevalle naislähetille välttämätön.²¹ Kaksi lähettä kertoi myös, että heidän miehensä eivät aluksi kokeneet omaavansa lähetyskutsua, mutta innostuivat kuitenkin työstä vähitellen.²²

Moni lähetti käytti termiä johdatus kertoessaan tiestään nykyisiin tehtäviinsä.²³ Samoin kuin kutsumuksen, myöskään johdatuksen kokemiseen ei juuri liittynyt ylikuonnollisia kokemuksia, vaan johdatus ilmeni etupäässä asioiden järjestyksenä ja tilaisuuksien avautumisena ilman omaa aktiivista toimintaa:

Minua sitten pyydettiin semmisiin työtehtäviin jotka mää koin että ne oli semmosia mihin mää olisin halunnutkin mennä mutta mulla ei ollut koskaan rohkeutta tyrkyttää itseäni taikka tuppautua. - - Mua sitten pyydettiin semmoseen tiimiin ja he jopa sano että me ollaan sinua odotettu tähän, ventovierasta ihmistä. Ja se anto niinku semmosen varmuuden siitä, että en oo ihan väärillä teillä tässä työssä.²⁴

Vain yksi lähetti kertoi selkeästi ylikuonnolliseksi kokemastaan johdatuksesta:

Mä sain tosi voimakkaan profetian siihen ja tiesin, että - - Jumala tosi voimakkaasti vahvisti siihen ja ihan outojen ihmisten kautta tuli vahvistusta vaikka ne ei tienny mitään mun tilanteesta.²⁵

Vaikka monet kertoivat saaneensa lähetyskutsun jo varhain, kertomuksissa korostui vahvasti ajatus Jumalan johdatuksesta omien pyrkimysten, vaivannäön ja ankaran työn sijaan.

Vastauksista piirtyvässä tyypillisessä kertomuksessa lähetyskutsua seuraa vuosien, jopa vuosikymmenien prosessi, jonka myötä lähetystyöhön päädytään. Useimmat kertoivat saaneensa kutsun jo nuoruudessa tai lapsuudessa, ja ainakin yhdellä lähetillä myös omat elämänvalinnat, kuten ammatinvalinta, määräytyivät tämän kutsun pohjalta.²⁶ Lähetyskutsun kohdalla kyseessä ei siis ole yhtäkkinen suunnanmuutos tai yllättäen annettu tehtävä, vaan Jumalan johdatuksessa kulkeva prosessi.

Lähetille kutsumustietoisuuden merkitys oli suuri myös jokapäiväisessä työssä lähetyskentällä. Kutsumus koettiin voimavarana, joka auttaa jaksamaan vaikeassa ja uuvuttavassakin työssä:

---

²¹ Naukkarinen 2008, 31, 75.

²² H5; K13.

²³ K2; K3; K10; K11.

²⁴ H14.

²⁵ H8.

²⁶ K2; K6; K7; H8; K9; K10; K11; K12; K13.

Kyllähän se [kutsumus] antaa sitkeyttä ja voimaa semmosina hetkinä kun tuntuu että työssä on joku vaikea kohta ja jos tuntuu että työ ei edisty ja semmosta. - - Näissä tilanteissa välillä tulee semmonen olo, että jos ei tietäis että on Jumalan tarkoittamalla paikalla niin ajattelisi että mä kyllä vaihdan ammattia ja teen jotain helpompaa. Et vaikeina hetkinä se antaa semmosta voimaa ja kärsivällisyyttä ajatella että tää menee ohi, ja tää työ sujuu taas paremmin tän jälkeen.²⁷

Kutsumus oli voimaa antava tekijä myös Anna-Liisa Mikkosen tutkimille helluntaiherätyksen naispastoreille. Heille se antoi uskoa oman tehtävän oikeutukseen sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä huolimatta.²⁸ Tässä tutkimuksessa lähetit eivät liittäneet kutsumuskokemuksiaan sukupuoleen. Siihen ei todennäköisesti ollut tarvetta, sillä naisten toimimista lähetin tehtävissä ei ole kyseenalaistettu.

2.2 Toimintamahdollisuudet kotiseurakunnassa

Naisten aluetta ovat Suomen helluntaiseurakunnissa perinteisesti olleet esimerkiksi lapsi- ja nuorisotyö, musiikkitoiminta, evankelioiminen ja erilaiset käytännön tehtävät, mutta uusia tehtäviä on avautunut ja nykyisin naiset saavat monissa seurakunnissa toimia myös opetus- ja jopa johtotehtävissä.²⁹ Kysyttäessä toimintamahdollisuuksistaan seurakunnassa Suomessa lähetit saivat nostaa esille haluamiinsa asioita. Tutkimuksessa lähettien enemmistö koki, että oman kutsumuksen ja armoituksen mukaan toimiessa kaikki on ollut mahdollista:

En ole oikeastaan koskaan kokenut, että minulla olisi naisena vaikea toimia seurakunnassa. Olen sitä mieltä, että jos sinulla on kutsu Jumalalta, se näkyy myös seurakunnan keskellä. Myös veljien keskuudessa, ja sinä saat toimia Jumalan antamalla arvovallalla.³⁰

Armoitus on helluntaiherätyksessä tyypillinen tapa kuvata Jumalalta saatua erityiskykyä tai lahjaa. Voidaan puhua esimerkiksi saarnaajan tai evankelistan armoituksesta sellaisen henkilön kohdalla, jolla tuntuu olevan erityisen hyvät valmiudet kyseisiin tehtäviin. Juuri armoitus oli monen mielestä se tekijä, jota tulisi ensisijaisesti arvioida pohdittaessa henkilön soveltuvuutta johonkin tehtävään.

Monet nostivat toimintamahdollisuuksiin liittyen erikseen esille saarnaamismahdollisuuden, ja kaksi vastaajaa mainitsi lisäksi evankelioinnin ja opettamisen sallittuina tehtävinä.³¹ Huomionarvoista on, että jotkut mainitsivat erikseen saavansa ”jopa saarnata”³², mistä päätellen saarnaamismahdollisuutta voidaan pitää jonkinlaisena naisten aseman mittapuuna seurakunnissa. Vanhimmistotyös-

²⁷ H9. Kutsumuksesta voimavarana myös H2 ja H8.

²⁸ Mikkonen 2005, 55.

²⁹ Kurki 2005, 81.

³⁰ K8. Rajattomista mahdollisuuksista myös K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K12, K14.

³¹ K1; K3; K4; K5; K6; K7; K9; K11.

³² K4; K9.

kentelyn kohdalla kokemukset olivat erilaisia: toiset kertoivat olleensa mukana vanhimmiston kokouksissa³³, mutta kaikille tämä ei ollut mahdollista.

On vaikea arvioida, mitä ”oman kutsumuksen ja armoituksen mukaiseen” toimintaan kunkin kohdalla sisältyy, mutta valtaosa läheteistä vaikutti olevan tyytyväisiä omiin toimintamahdollisuuksiinsa. Eräs lähetti kertoi luottavansa siihen, että Jumala avaa ovia tarkoituksensa mukaan:

Uskon kuitenkin niin, että tänäkin päivänä Jumala avaa ja sulkee mahdollisuuksia kuten Hän näkee parhaaksi. Hän ajattelee myös meidän kasvuamme sekä ihmisinä, kuin myös hengellisessä merkityksessä. Siitä syystä suljetutkin ovet voivat palvella Hänen tarkoituksensa riittäen jos me säilytämme oikean mielenlaadun.³⁴

Edellisen lainauksen valossa on mahdollista, että naiset joissakin tilanteissa suojelevat omaa identiteettiään hengellistämällä mahdolliset sukupuoleen liittyvät vastoinkäymiset selittämällä itselleen, että Jumala tarkoitti tämän näin ja tämä koituu minun parhaakseni. Sosiaalipsykologiasta peräisin olevaa attribuutioteoriaa mukaillen uskonto tarjoaa ihmiselle kattavan selitysmallin, jonka avulla maailmasta tulee käsitettävä ja sitä kautta hallittavissa oleva.³⁵ Psykodynaamisessa psykologiassa puhutaan psyykkistä tasapainoa ja elämän mielekkyyden kokemusta tukevista tiedostamattomista puolustusmekanismeista eli defensesseistä, jotka ovat välttämättömiä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Defensesseistä yksi on rationalisointi eli järkeistäminen, jonka avulla negatiivisia kokemuksia voidaan käsitellä etsimällä niille selityksiä. Uskonnollisen maailmankatsomuksen omaavalle henkilölle vastoinkäymiset tulevat ymmärrettäviksi jumalallisen tarkoituksen kautta.³⁶

Lähettien kertomuksissa voidaan tietyin varauksin nähdä merkkejä myös toisesta defensesseistä, arvon kieltämisestä.³⁷ Puhuttaessa naisilta kielletyistä tehtävistä lähetit mainitsivat useaan otteeseen, etteivät itse ole koskaan olleet kiinnostuneita pyrkimään kyseisiin tehtäviin. Yksikään lähetti ei kertonut kokeneensa kutsua sellaiseen tehtävään, joka oli seurakunnassa naiselle mahdoton. Monet kuitenkin mainitsivat tietävänsä muita naisia, jotka ovat kipuilleet oman, torjutuksi tulleen kutsumuksensa kanssa.

Aviomiehen merkitys nousi esille muutamissa vastauksissa. Joskus naisen hyväksymistä seurakuntatyössä edisti se, että hän työskenteli yhdessä miehensä

---

³³ K6; K9.

³⁴ K10.

³⁵ Geels & Wikström 2009, 119.

³⁶ Geels & Wikström 2009, 337.

³⁷ Kronström 2011, 12.

kanssa työparina.³⁸ Myös miehen asema vanhimmistossa saattoi auttaa naista saamaan äänensä kuuluviin seurakunnassa.³⁹ Toisaalta eräs miehensä rinnalla pastorina työskentelevä nainen koki, ettei saanut seurakuntalaisten silmissä samaa arvostusta kuin miehensä.⁴⁰ Eräs lähetti mainitsi myös muista suhteista saatavat hyödyt. Esimerkiksi sukulaisuussuhde johonkin tunnettuun julistajaan saattoi auttaa naista etenemään tehtävissään.⁴¹

2.3 Naisena helluntaiherätyksessä

Tutkimuksen osallistajat saivat sekä kyselylomakkeessa että haastattelussa kertoa myös yleisemmin siitä, millaisena näkevät naisten roolin Suomen helluntaiherätyksessä. Kyselylomakkeen vastaukset painottuivat vahvasti siihen, mitä naiset saavat ja eivät saa tehdä, varmastikin tutkimuksen kontekstista ja edellisestä toimintamahdollisuuksia koskevasta kysymyksestä johtuen. Haastattelussa lähettejä pyydettiin kertomaan näkemyksiään sukupuolten rooleista ja naisten asemasta helluntaiherätyksessä yleensä, ei vain seurakunnallisten tehtävien kontekstissa, mutta vastaukset kiinnittyivät silti vahvasti konkreettisiin tehtäviin. Vain yksi lähetti nosti esille helluntaiherätyksen perinteisen sukupuolijärjestelmän, joka pohjautuu sukupuolten tasa-arvolle, mutta erilaisuudelle, ja siitä seuraaville erilaisille tehtäville.⁴² Yksikään lähetti ei lähtenyt tässä kohtaa analysoimaan sukupuolille tyypillisinä pidettyjä ominaisuuksia tai sukupuolten komplementaarista eli toisiinsa täydentävää luonnetta. Sallittujen ja kiellettyjen tehtävien lisäksi lähetit kertoivat naisten roolissa tapahtuneista muutoksista. Lähes kaikki katsoivat naisten toimintamahdollisuuksien laajentuneen viime vuosina ja pitivät sitä poikkeuksetta positiivisena ilmiönä.⁴³

Lähes puolet kyselylomakkeen vastaajista otti ensimmäisenä esille helluntailiikkeen varhaisvaiheiden naisevankelistojen tärkeän roolin ja naisten poikkeuksellisen laajat toimintamahdollisuudet liikkeen alkuvaiheessa.⁴⁴ Monet vastaajat muistivat vielä esimerkiksi 1970-luvun naisevankelistat ja heidän näkyvän roolinsa herätysliikkeessä. Erään lähetin näkemyksiin nämä lapsuuden ja nuoruuden muistot naisten aktiivisesta toiminnasta vaikuttivat edelleen:

---

³⁸ K5; K12; K15.

³⁹ K13.

⁴⁰ K15.

⁴¹ K15.

⁴² K3.

⁴³ K2; K3; K4; K5; K6; K8; K9; K10; K11; K14; K15.

⁴⁴ K1; K2; K5; K6; K9; K12; K14.

Mun äiti on ollut ennen naimisiinmenoa evankelista, se on ollut ihan näitä helluntaiherätyksen alkuaikojen evankelistoja, niin ehkä mulle on jäänyt se sillä tavalla lapsuudesta, se että nainen voi puhua ja nainen voi opettaa ja nainen voi olla mukana.⁴⁵

Naisevankelistojen työ on ollut esillä myös esimerkiksi *Ristin Voitossa* etenkin 1980-luvulla evankelistojen määrän romahdettua ja Eila Helanderin naisevankelistatutkimuksen yhteydessä.⁴⁶ Naisevankelistojen työn merkitys näyttää siis olevan yleisesti tiedostettu helluntaiherätyksessä ja lähettien parissa ja siitä on ilmeisesti puhuttu myös seurakunnissa:

Se oli hirveen positiivista mitä niistä [naisevankelistoista] puhuttiin. - - Kun ne naiset oli tehneet sen pioneerityön niin sitten kun ihmisiä alkoi tulla uskoon ja syntyi seurakunta niin sitten piti tulla miehet tavallaan perustamaan sen seurakunnan että niinku vanhimmistoon ja tälleen. - - Jossain vaiheessa ne rupes keskustelemaan jossain tämmösessä veljespiirissä että voiko nainen olla johtavalla paikalla, niin sitten kun tuli vastustusta niin joku oli kysynyt että kuinka moni on tullut uskoon naisevankelistan vaikutuksesta ja se oli melkein suurin osa, ja sitten loppui se keskustelu siihen.⁴⁷

Ainakin yksi lähetti näki kuitenkin varhaisaikojen naisevankelistojen arvostuksen kasvaneen vasta vähitellen:

Nää jotkut suomalaiset korpievankelistat tai lähetit jotka on lähteneet vuosikymmeniä sitten - - niin hehän on tehneet urauurtavaa työtä, harva mies pystyy siihen mihinkä nää naiset on pystyneet ja he eivät oo saaneet eivätkä oo peräänkuuluttaneetkaan siitä minkäänlaista arvostusta. He ovat jättäneet sen Jumalan haltuun, joka aikanaan kyllä varmaan palkitsee heidät. - - Musta tuntuu että nyt jälkikäteen on alettu huomaamaan miten arvokasta työtä he tekivät. Että menivät semmosille paikoille useinkin mihin miehet ei olis ainakaan itekseen menneet.⁴⁸

Nykytilannetta tarkasteltaessa monet näkivät naisten asemassa suuria alueellisia eroja ja eroja eri seurakuntien välillä:

Suuret seurakunnat ovat antaneet mallia muille hyväksymällä naisten armoitukset laajemmin kuin jonkin ”perähikiän” vanhoillismieliset vastuuhenkilöt.⁴⁹

Kyllä varmaan perinteinen käsitys on ollut se mikä on kirjaimellisesti otettu Raamatusta, että seurakunnan johtajat on miehiä, ja naiset lähinnä toimii sit jonain evankelistoina tai diakoneina tai profeettoina. Että johtotehtävät on olleet perinteisesti ajateltuna että ne on miesten. Mutta silleen käytännössähän se tilanne on muuttunut ja monissa seurakunnissa on paljon tätä avarampi nykyään, mut riippuu tietysti seurakunnasta. Tuntuu että pienemmillä paikkakunnilla tai mitä pohjoisemmaksi mennään niin sitä tiukemmin ollaan ehkä vielä kiinni siinä perinteisessä ajattelussa.⁵⁰

---

⁴⁵ HX.

⁴⁶ RV 2/14.1.1988 Vaikenevatko naiset?; RV 8/25.2.1988 Minne katosivat evankelistasisaret?; RV 4/26.1.1989 Naisevankelistat keskustelussa; RV 11/16.3.1989 Evankelista – Jumalan lahja seurakunnalle; RV 44/2.11.1989 Naisevankelistojen työnkuva vinoutunut.

⁴⁷ H5.

⁴⁸ H2.

⁴⁹ K10.

⁵⁰ H9. Seurakuntien välisistä eroista myös K6.

Lähettien enemmistö kertoi havainneensa selkeää muutosta naisten asemassa, ja monet näkivät sen paluuna varhaisaikojen vapautuneeseen ilmapiiriin.⁵¹ Erään vastaajan mukaan naisten aseman muutos verrattuna esimerkiksi 1980-lukuun näkyy myös opetuksessa:

Minusta silloin ei oikein osattu tuoda sitä esiin, että nainenkin on yhtä arvokas Jumalan silmissä. Opetuksessa sitä ei silloin ainakaan sanottu, tai sitten en vain ymmärtänyt sitä siitä napata.⁵²

Kaikki tutkimukseen osallistuneet lähetit kokivat naisten toimintamahdollisuuksien laajenemisen myönteisenä ilmiönä, mikä ei sinänsä ole itsestäänselvyys. Esimerkiksi *Ristin Voiton* keskustelupalstalla naisten aseman muutos on nähty myös merkinä maallistumisesta, Raamatun sanan arvovallasta luopumisena ja jopa sielunvihollisen juonitteluna.⁵³ Tutkimukseen osallistuneet lähetit puhuivat kuitenkin poikkeuksetta positiivisesta muutoksesta.

Kyselylomakkeen vastauksissa nousi jonkin verran esille myös mahdollisia syitä naisten asemassa tapahtuneeseen muutokseen. Eräs vastaaja toi muutoksen taustatekijänä esille uudenlaisen raamatuntulkinnan, jossa otetaan huomioon esimerkiksi Uuden testamentin aikana naisten asemaan vaikuttaneet kulttuuriset seikat.⁵⁴ Haastattelussa läheteiltä kysyttiin erikseen näkemyksiä muutoksen syistä. Yleisimmin vastaukset koskivat yleistä ilmapiirin vapautumista ja avartumista sekä seurakunnissa että yhteiskunnassa:

Varmaan [taustalla on] semmonen avartuminen ylipäättään, että se ei oo kysymys siitä onko mies vai nainen vaan se kenet Jumala kutsuu ja armoittaa ja antaa sitten tehtävää ja aluetta.⁵⁵

Ehkä [muutos johtuu] jonkinlaisesta yleisestä avartumisesta, mikä on minun mielestä kuitenkin eri asia, siis ei missään tapauksessa oo sama kuin liberaaliteologia tai tämmönen, vaan et ihmiset on huomannu että naisiakin tarvitaan tämmösissä tehtävissä.⁵⁶

Naisten aseman muutos yhteiskunnassa tuli yhdessä vastauksessa esille:

Naisen asema yleensäkin kun ajattelee miten paljon se on muuttunut, että kun naiset on enempi tulleet työelämään niin sitten naiset on tulleet myös seurakunnassa enempi johtavil-

⁵¹ K2; K3; K4; K5; K6; K8; K9; K10; K11; K14; K15.

⁵² K4.

⁵³ esim. RV 9/27.2.1992 Onko raamatullisuus mukautunut maailmanmenoon?; RV 16/16.4.1992 Seurakunnan kaitsija on yhden vaimon mies; RV 5/29.1.1998 Nainen ja seurakuntavirat; RV 5/29.1.1998 Feministit toivottomassa tilanteessa; RV 14/5.4.2000 Syytä huoleen; RV 49/6.12.2000 Miksi ei pysytä Jumalan käden alla?; RV 40/1.10.2008 Naispastorit ärsyttävät; RV 50/14.12.2011 Helluntailaiset, älkää toistako luterilaisen kirkon virheitä!; RV 3/18.1.2012 Miehet, olkaa miehiä!

⁵⁴ K9.

⁵⁵ H14.

⁵⁶ H2. Ilmapiirin avartumisesta myös H8.

le paikoille ja pastoreiksi. - - Ennen vanhaan kun ajattelee sitä yhteiskuntaa, niin äidithän oli kotona hoitamassa lapsia. - - Et kyllä musta se yhteiskunnan muutoskin on varmaan vaikuttanut osaltaan.⁵⁷

Kaksi haastateltavaa piti mahdollisena myös evankelisluterilaisen kirkon ja muiden protestanttisten kirkkojen naispappeuspäätösten vaikutusta helluntaiherätyksen naisten asemaan.⁵⁸ Lisäksi kaksi lähetti otti esille kansainvälisten yhteyksien merkityksen:

No varmaan [syynä on] ainakin kansainväliset yhteydet eri maiden seurakuntiin, että Suomessakin on sitten vierailtu eri maista tämmösiä naisia jotka on raamatunopettajia tai tosi voimakkaita evankelijoita tai joilla on näkyvä ja kuuluva ja merkittävä rooli jossain kansainvälisessä järjestössä vaikka.⁵⁹

Yksi lähetti nosti raamatuntulkinnassa tapahtuneen muutoksen esille keskeisenä vaikuttimena naisten aseman parantumiseen:

Ennen ehkä otettiin kirjaimellisesti tää, että nainen vaietkoon seurakunnassa, ilman kontekstia. Ja nyt ehkä selitetään mitä se tarkoitti Raamatussa ja mihin asiayhteyteen se silloin liittyi ja nyt nähdään se, että Paavali ei tarkoittanutkaan sitä, että naisen on kokonaan vaiettava seurakunnassa, vaan että naisellakin on mahdollisuus ja oikeus olla seurakunnassa myös julistustyössä.⁶⁰

Muut lähetit olivat kuitenkin varovaisia hakemaan yhteyksiä raamatuntulkinnassa ja naisten asemassa tapahtuneiden muutosten väliltä. Kysyttäessä he pitivät yhteyttä mahdollisena, mutta vain yksi heistä lähti analysoimaan teoriaa pidemmälle:

Mä luulen että Ison Kirjan opetuksessa on ollut semmosia niinku avarampia tuulia viime aikoina, että varmaan muuallakin on opetettu että ei tätä tarvi niin kirjaimellisesti ottaa että seurakunnan johtajien tulee olla yhden vaimon miehiä, vaan on ajateltu että se on semmonen kulttuurisidonnainen juttu, että siihen aikaan johtajat oli miehiä ja olisi ollut tavatonta että ne olisi olleet naisia siinä kulttuurissa ja tilanteessa.⁶¹

Helluntaiherätyksen perinteinen raamatuntulkinta on konservatiivista tai jopa fundamentalistista.⁶² Viime vuosina *Ristin Voitossa* on ollut esillä raamattuopetusta, joka ei selvästi edusta ainakaan fundamentalistista raamatuntulkintaa, ja paikoin raamatuntekstejä on tarkasteltu historialliskriittistä metodologiaa käyttäen.⁶³ Keskustelu naisten asemasta antoi vauhtia myös keskustelulle raamatuntulkinnasta ja her-

---

⁵⁷ H5.

⁵⁸ H5; H9.

⁵⁹ H9. Kansainvälisistä yhteyksistä myös H5.

⁶⁰ H8.

⁶¹ H9.

⁶² Heino 2002, 86; Kärkkäinen 2005, 315.

⁶³ esim. RV 4/25.1.2012 Kamelinkarvaa vai kultakoruja?

meneutiikasta loppuvuodesta 2011 alkaen.⁶⁴ Syksyllä 2011 valmistui Ison Kirjan opettajana toimivan Tommi Lenhon pro gradu -tutkielma koskien Suomen helluntaiherätyksen pastoreiden ja vanhimpien näkemyksiä Raamatun inspiraatiosta ja erehtymättömyydestä. Tutkimuksen vastaajista 97 % piti Raamattua Jumalan sanana, 93 % uskoi Raamatun erehtymättömyyteen uskoa ja moraalialia koskevissa asioissa ja 80 % myös historiallisissa ja tieteellisissä yksityiskohdissa.⁶⁵ On vaikea arvioida, kuinka paljon helluntaiherätyksen raamattukäsitys ja raamatuntulkinta ovat muuttuneet, mutta Lenhon tutkimuksen perusteella helluntaiherätyksen pastorit ja vanhimmat ovat edelleen raamattunäkemykseltään varsin konservatiivisia.

Vaikka myönteistä muutosta ja naisten aseman parantumista oli lähettien mukaan selvästi havaittavissa ja useimmat olivat tyytyväisiä omaan tilanteeseensa ja toimintamahdollisuuksiinsa, joillakin oli myös huonompia kokemuksia naisten mahdollisuuksista:

Naiseus on ollut este, joka on tarvinnut voittaa jossain määrin. - - Koen myös, että yleinen asenne pinnan alla joillakin on edelleen se, että olemme toisen luokan kansalaisia. Koen ohittamista, joka on usein hienovaraista, mutta satuttavaa. - - Näen, että naisuus estää useita lahjakkaita naisia pääsemästä eteenpäin tai niihin tehtäviin, joihin he kokevat kutsumusta.⁶⁶

Naisella täytyy olla annettavaa jos hän saa puheenvuoron. Miehen tie on helpompi. Naisille pitäisi olla samalla tavoin mahdollisuuksia kehittää käytännössä lahjojaan niin kuin miehillä.⁶⁷

Aina naisten vahvuuksia ja mahdollisuuksia ei tiedosteta, tai ne jätetään tarkoituksellisesti huomiotta:

Tiedän tilanteita, että jotkut kipuilevat koska vanhimmistoa ei näe asiaa, miten Jumala on valtuuttanut tämän siskon tähän ja tähän tehtävään.⁶⁸

Erään lähetin mukaan naisten on edelleen huomattavasti miehiä vaikeampi saavuttaa tietty asema ja kunnioitus seurakunnassa ja heille tarjoutuu vähemmän käytännön mahdollisuuksia kehittää lahjojaan.⁶⁹ Ärtymystä herätti se, että naisten kohdalla standardit tuntuvat kykyjen ja armoituksen suhteen olevan korkeammalla

---

⁶⁴ RV 48/30.11.2011 Hermeneuttisissa johtopäätöksissä tulisi olla terveen kriittinen; RV 1/4.1.2012 Hermeneutiikkaa ei voi soveltaa Raamattuun; RV 2/11.1.2012 Raamattuun pitää soveltaa hermeneutiikkaa; RV 2/11.1.2012 Raamatuntulkinnan ja hermeneutiikan ei tarvitse olla ristiriidassa.

⁶⁵ RV 13/28.3.2012 Rakas Raamattu – inspiroitu, mutta millä tavalla?

⁶⁶ K15.

⁶⁷ K12.

⁶⁸ K8.

⁶⁹ K12.

kuin miesten, ja erään vastaajan mukaan miehet saattavat helposti päätyä johtopaikoille ilman tarvittavia kykyjä ja myös ilman koulutusta:

Ainoa asia, mikä edelleen joskus ärsyttää seurakuntatyön suhteen on se, että miehet joskus etenevät pitkällekin vaikkei heillä näytä olevan ”miehenä olemisen” lisäksi tehtäviin kuuluvia kykyjä. - - Kuitenkin naisten kutsumusta ja kykyjä syynätään aina kovinkin tarkasti.⁷⁰

Eräs vastaaja näki naispuolisten työntekijöiden aseman melko heikkona, osittain johtuen kollegiaalisen tuen puutteesta. Hänen mukaansa esimerkiksi seurakunnan naisevankelista jää työssään helposti yksin, jos hänet suljetaan vanhimmistotyökentelyn ulkopuolelle.⁷¹ Esille nousi myös vaikenemisen kulttuuri: naiset pelkäävät ”leimautumista feministiksi”, eivätkä siksi uskalla ottaa ongelmia puheeksi.⁷² Samankaltaisia kokemuksia oli myös Mikkosen tutkimilla naispastoreilla. Mikkosen tutkimus kertoi naispastoreiden kohtaamasta syrjinnästä, vähättelystä ja jopa seksuaalisesta häirinnästä. Yhtenä käytännön ongelmana kävi ilmi naispastoreiden alempi palkkataso, joka ei selity pelkästään sillä, etteivät naiset toimi johtotehtävissä.⁷³ Mikkosen tutkimus on 2000-luvulta, mutta sen julkituomat asenteet eivät eroa paljoakaan Elaine J. Lawlessin Missourin osavaltiossa 1980-luvulla haastatteleminen helluntailiikkeen naissaarnaajien kokemuksista. Heille arvostuksen saavuttaminen oli kovan työn takana, ja silti epäluulot olivat yleisiä. Naissaarnaaja saattoi usein koko perheen naurunalaiseksi, ja hänen aviomiehensä maskuliinisuus kyseenalaistettiin.⁷⁴

Monet lähetit kritisoivat feminisimiä ja naisten nostamista johtopaikoille vain naiseutensa vuoksi ja peräänkuuluttivat Jumalan kutsun ja armoituksen tärkeyttä sekä naisten että miesten työssä:

Nainen, jonka JUMALA on kutsunut voi mielestäni toimia pastorina, jos Jumala on kerran hänet siihen tehtävään kutsunut. Sen sijaan en haluaisi miehen enkä naisenkaan toimivan pastorina ilman selkeää Jumalan kutsua - - .⁷⁵

Itsekään en oikein voi hyväksyä sitä, jos nainen pyrkimällä pyrkii omaan asemaansa - -. Onko siinä silloin kyseessä Jumalan valinta vai oma? - - Tiedän myös niitä sisaria, jotka omaa asemaansa korottaakseen pyrkivät olemaan esillä tai noustakseen esim. vanhimmistoon.⁷⁶

---

⁷⁰ K11.

⁷¹ K15.

⁷² K15.

⁷³ Mikkonen 2005, 59–60.

⁷⁴ Lawless 1994, 13–14.

⁷⁵ K2.

⁷⁶ K8.

Motiivimme Jumalan palvelemiseen tulisi olla puhtaat ja epäitsekkeitä. Kaikenlainen ylikorostunut pätemisen tarve ja vallanhalu eivät saisi motivoida palvelemiseen.⁷⁷

Mä kauheen tarkkaan pitäisin sen, että kun tästä naisasiasta ja naisten toimimisesta siellä ja täällä, niin on toisilla ihmisillä semmostakin mieltä että naisten pitää mennä vaikka mihin, että kun ollaan nyt niin tasa-arvoisia, vaikkei ihmistä ois Jumala kutsunut alkuunkaan eikä hänellä olis minkäänlaisia edellytyksiä mihinkään, niin sen takia vaan että nainenkin saa ja voi tehdä sitä niin täytyy mennä, sitä mä en allekirjoita.⁷⁸

Lähetien vastauksista näkyi, että heille oli tärkeää etteivät he itse olleet ”olleet pyrkimässä” tehtäviin, vaan kutsu oli tullut ulkopuolelta. Tässäkin näkyy feminisiksi leimautumisen pelko, samoin kuin helluntaiherätyksen yleinen perinne ja kulttuuri. Tapana ei ole ollut suositella itseään mihinkään tehtävään seurakunnassa, vaan odottaa, että kutsutaan.⁷⁹ Tällaisen toiminnan katsotaan vahvistavan, että kyse on Jumalan kutsusta.⁸⁰ On myös todennäköistä, että mitä korkeamman profiilin tehtävistä on kyse, sitä tärkeämpänä etenkin naisten kohdalla pidetään ulkopuolista kutsua.

Suhtautuminen feminismin on helluntaiherätyksessä selvästi kielteinen, mikä näkyy lähetien voimakkaasta halusta välttää leimautumista. Koska feminismin vastustaminen tuli vahvasti esille kyselylomakkeen vastauksissa, lähetit saivat haastattelussa kertoa lisää feminismin liittyvistä mielikuvistaan. Haastattelussa feminismin määritelmää ei tarkoituksella esitetty, vaan vastaukset perustuvat lähetien omiin mielikuviiin.⁸¹ Kaikilla haastateltavilla feminismin herättämät ajatukset olivat etupäässä negatiivisia:

Mulle se on kieltämättä kyllä vähän negatiivinen - ja mä tuollakin yleensä sanon että mä en oo taikka mä en opeta mitään feminismiä. - - Että tavallaan mä kuitenkin koen sen, että me ollaan tasa-arvoisia joo, mutta meillä on erilaisia tehtäviä, eikä mun mielestä sen takia naisen tarvi pyrkiä mihinkään että se on nainen.⁸²

Minussa herättää feminisimi jollain tavalla semmosia ärsyttäviä ajatuksia. Minusta se on jollakin tavalla negatiivinen asia, ja se ei tarkoita sitä että mä en haluais, että naisilla ois yhtäläisiä toimintamahdollisuuksia ja naiset vois edetä ja naiset menis sinne ja naiset menis tänne, päinvastoin. Mutta minusta sitä on hirveen väärin käytetty, että ne on ne ääri-feministit jotka tekee just semmosia asioita mistä mä sanoin että on pakko mennä, vaikka just sillä naisella ei välttämättä olis minkäänlaisia edellytyksiä.⁸³

---

⁷⁷ K10.

⁷⁸ H2.

⁷⁹ Kurki 2005, 132.

⁸⁰ Mikkonen 2005, 39.

⁸¹ Feminisminä tarkoitetaan yhtäältä 1800-luvulla syntyneitä naisasialiikettä, joka ajoi naisten ja miesten tasa-arvoisuutta yhteiskunnallisessa elämässä. Toisaalta, ja vielä yleisemmin, sillä viitataan 1960-luvulla alkunsa saaneeseen liikehdintään, joka korostaa naisten itsenäisyyttä ja emansipaatiota ja vastustaa miesten perinteistä valta-asemaa. (Koivunen & Liljeström 1996, 10–12)

⁸² H5.

⁸³ H2.

Ehkä se [feminismi] on väärinymmärretty siitä näkökulmasta että meidän palvellaan toinen toisiamme, eikä oo että kuka on kenen yläpuolella.⁸⁴

Sitä käytetään semmoisesta ärhäkästä naisasioiden ajamisesta, mutta sitä käytetään mun mielestä myös ihan niinkun neutraalissa ja myönteisessä sävyssä naisten aseman ajattelemisesta ja tällaisen hyvän tasavertaisuuden ajamisesta. Että musta sekä kielteisiä että myönteisiä merkityksiä voidaan antaa sille. - - Se voi olla että kristillisissä piireissä sitä on käytetty nimenomaan kielteisessä merkityksessä, leimaamassa ihmisiä jotka puhuu naisten asemasta seurakunnassa ei-perinteisellä tavalla. - - Ehkä siihen liittyy mun mielikuvissa ensimmäisenä sanoisko tällainen aggressiivisen naiseuden ajaminen. Tai jollain lailla naisten nostaminen miesten yläpuolelle, jotain sellaista.⁸⁵

Feminismiin tuntuu sanana sisältyvän voimakas painolasti, vaikka lähetit sinänsä tuntevat tasa-arvoajattelun ja naisten aseman edistämisen omakseen. Feminismiin liitetään naisten korottaminen miesten yläpuolelle ja tietynlainen pyrkyryys. Kristilliset feminismin kriitikot näkevät feminismin juuret sekulaarissa humanismissa⁸⁶, ja todennäköisesti lähetitkin yhdistävät feminismiin jollain tasolla myös hyökkäyksen kristillisiä arvoja ja uskontoa vastaan, vaikka tämä ei haastatteluissa käynyt ilmi.

---

⁸⁴ H14.

⁸⁵ H9.

⁸⁶ Alajoki 2005, 111.

III Naisena lähetystyössä

3.1 Rajattoman mahdollisuudet ja suljetut ovet – sukupuolen merkitys

Sukupuolen merkitys ja naisten asema yhteiskunnassa, työelämässä ja seurakunnissa vaihtelee suuresti eri kulttuureissa.¹ Myös tähän tutkimukseen osallistuneiden lähetien kokemukset naiseuden vaikutuksista olivat erilaisia Suomessa ja lähetyskentillä. Kyselylomakkeen vastauksissa lähetit kertoivat kokemustensa pohjalta siitä, mitä hyötyjä ja haittoja naiseudesta on ollut heidän työssään lähetyskentillä.

Hyödyistä tuli useimmin esille naisten parissa tehtävään työhön liittyvät asiat.² Oletettavasti naispuoliselle lähetystyöntekijälle on aina naisten parissa työskenneltäessä etua sukupuolestaan, ja joissain kulttuureissa miesten voi olla jopa mahdotonta saada kontaktia paikallisiin naisiin. Tosin ainakin yhden vastaajan työalueella naisten toiminta seurakunnassa on niin rajattua, että opetustehtävät myös naisryhmässä kuuluvat miehille.³ Kuten Suomessa, myös lähetyskentillä seurakunnat ovat usein jäsenmäärältään naisvaltaisia, ja tämän vuoksi naisten parissa tehtävä työ korostuu.

Seuraavaksi eniten mainintoja saivat ominaisuudet, joita lähetit pitivät naisille tyypillisinä. Tällaisia olivat esimerkiksi lempeys, empaattisuus, epäitsekkyys, elämänläheisyys ja tunneäly:

Uskon, että meillä naisilla on luontaisesti paljon sellaista herkän tilannetajun tuomaa nopeaa ja oivaltavaa viisautta, jota miehet voivat vain suu auki ihailla.⁴

Naiseus tuo parhaimmillaan mm. kauneutta ja tasapainoa, lempeyttäkin työhön. Kauneudella tarkoitan esim. sitä, että käyttäydytään kauniisti ja tuodaan ympäristöön kauneutta, jotta on mukavampi tehdä töitä. Huomioidaan ihmisiä. Ehkä naisille on helpompaa empaattisuus ja epäitsekkyys - -. Naiset rakentavat minusta usein linkkejä ihmisten välille ja yrittävät rakentaa sitä rauhaa ihmisten välille.⁵

Vastaukset pohjautuvat lähetien omiin kokemuksiin, mutta heidän voidaan nähdä myös toisintavan helluntaiherätyksen perinteistä käsitystä sukupuolten eroista kääntäen sen edukseen. Myös herätyskristillisissä piireissä tunnettu psykologi Pirjo Alajoki tuo kirjassaan *Naiseus vedenjakajalla – Kristillinen näkökulma fe-*

¹ Kivikkokangas-Sandgren 1987, 58–59.

² K2; K3; K5; K6; K7; K8; K10; K13; K14; K15.

³ K4.

⁴ K9.

⁵ K3. Naisille tyypillisistä ominaisuuksista myös K1, K10, K14, K15.

minismiin esille naisille tyypillisinä piirteinä ihmissuhdetaidot, intuition, ymmärryksen, herkkyyden ja empatiakyvyn ja näkee niiden täydentävän ja tasapainottavan miesten suurempaa ja jäykempää suhtautumista ihmisiin.⁶ Feministisessä ajattelussa sukupuoliero on useimmiten nähty naista alistavana. Simone de Beauvoir näki miehen määrittävän naisen suhteessa itseensä, miehen ”toisena”, ja siten toissijaisena ja vähemmän arvokkaana.⁷ Lähettien ajattelussa sukupuolten erot eivät kuitenkaan automaattisesti merkinneet eriarvoisuutta, vaan he antoivat suuren arvon ”naisellisille” ominaisuuksille ja tunnistivat niiden tärkeyden työssään.

Naiseuden etuina nousivat muutamia kertoja esille myös miesten tunnustama naisnäkökulman tarpeellisuus esimerkiksi vanhimmistotyöskentelyssä⁸ sekä naisten keskeinen rooli lapsi- ja avioliittotyössä⁹. Yksi vastaaja näki keskeisenä naislähetin näyttämän esimerkin paikallisille naisille siitä, että nainenkin voi toimia seurakunnassa vapaasti.¹⁰ Eräs lähetti suhtautui kysymykseen käytännönläheisesti: naisen on miestä helpompi pyytää ja saada apua käytännön asioissa.¹¹

Kaksi vastaajaa toi esille kiintoisan näkökulman suhteessa paikalliseen kulttuuriin. Naispuolista työntekijää ei heidän mukaansa koeta uhkana paikalliselle pastorille tai muille miehille, ja tätä kautta patriarkaaliset asenteet saattavat toimia naislähetin eduksi.¹² Samankaltainen ajatus oli evankelikaalisen China Inland Missionin johtajalla Hudson Taylorilla, joka 1800-luvulla puolusti naislähettien lähettämistä Kiinaan sillä, että naislähetin kanssa työskennellessään paikalliset evankelistat kasvoivat toimimaan itsenäisesti. Mieslähetti olisi samassa tilanteessa automaattisesti saanut johtajan aseman, mikä olisi ollut vahingollista paikallisten seurakuntien omatoimisuudelle.¹³ Jalagin kertoo tutkimuksessaan, että Japanissa syntyi 1910-luvulla kiistoja naislähettien asemasta, ja näiden takana oli osittain miespuolisten maallikkolähettien kokema uhka. Pappien asema oli turvattu, eikä heillä ollut syytä asettua naislähettejä vastaan, mutta maallikkomiehille naislähetit olivat kilpailijoita. Japanin naislähetit reagoivat tilanteeseen väistymällä kilpailusta ja suuntaamalla voimavaransa entistä vahvemmin lasten ja naisten parissa tehtävään työhön, jossa se saivat toimia itsenäisesti ja heidän asemansa oli vakaa.¹⁴

---

⁶ Alajoki 2005, 59.

⁷ Rojola 1996, 161.

⁸ K1; K13.

⁹ K2; K5; K13.

¹⁰ K5.

¹¹ K3.

¹² K6; K9.

¹³ Kena 2000, 111.

¹⁴ Jalagin 2007, 169, 175.

Naiseuden koetuissa haitoissa tuntui olevan hyötyjä enemmän hajontaa työalueesta riippuen, ja monet eivät kokeneet sukupuolestaan olevan mitään haittaa työssään.¹⁵ Hyvin patriarkaalisissa kulttuureissa haitat olivat ilmeisiä: joissakin seurakunnissa naisia ei arvosteta lainkaan, ja äärimmillään naiseus voi estää kokonaan liikkumisen yksin kodin ulkopuolella.¹⁶ Esimerkiksi muslimitaustaiset kristityt saattavat seurata totuttua perinnettä, jossa naiset ovat sivuroolissa seurakunnan kokouksissa, ja löytävät käytännölleen myös raamatullista tukea:

Naisten pitää istua eri puolella kuin miesten ja naisten pitää hunnuttaa itsensä kokouksen aikana ja sitten nainen ei saa sanoa yhtään mitään. Kerrankin oli yks nainen, joka halusi tuoda kiitosaiheen kun joku oli muistaakseni parantunut, niin hänelle sanottiin, että sitten kun kokous on päättynyt niin sä voit aukasta suun mutta ei kokouksen aikana just sen takia että nainen vaietkoon seurakunnassa.¹⁷

Joillain alueilla naislähetti voi toimia seurakunnassa, mutta ei kelpaa esimerkiksi edustajaksi kirkon hallituksen kokouksiin.¹⁸ Eräs vastaaja kertoi paikallisten miesten pelkäävän, että naiset seuraavat lähetin esimerkkiä ja lähtevät havittelemaan parempaa asemaa.¹⁹ Esille nousivat myös työn fyysinen raskaus²⁰ sekä suhtautuminen miehensä rinnalla työskentelevään naiseen ”vain vaimona”, vaikka tällä olisi sama kutsumus seurakuntatyöhön²¹. Joissain tilanteissa naisen työn aliarvostaminen näkyy palkkauksessa. Jopa eurooppalaisissa seurakunnissa oli erään lähettin kertomuksen mukaan vielä kymmenisen vuotta sitten suhteellisen tavallista, että yhtäläisen koulutustaustan omaavan pariskunnan tehdessä seurakunnassa samaa työtä, vaimolle ei maksettu lainkaan palkkaa, jolloin hänelle ei kertynyt myöskään eläkettä:

Se herätti jossain vaiheessa kun tuli niitä vanhempia sisaria lähetystyöstä, joilla ei ollut eläkekertymää ollenkaan, jotka oli tehnyt neljäkymmentä vuottakin jossain työtä ja mies kuoli ja sitten he olivat ihan tosi puilla paljaillla.²²

Useimmat lähetit katsoivat, ettei sukupuolella ole ollut vaikutusta siihen, millaisiin tehtäviin he ovat päätyneet. Monet kuitenkin kertoivat, että tyypillisesti lapsityötä on pidetty naisten alueena seurakunnassa, ja avioliittotyössä naisilla on

---

¹⁵ K2; K4; K6; K8; K12; K13; K14.

¹⁶ K4; K3.

¹⁷ H8.

¹⁸ K2; K5.

¹⁹ K5.

²⁰ K9.

²¹ K11.

²² H14.

luonnollisesti osuutensa.²³ Vastajaat saivat myös eritellä tarkemmin, mitkä tehtävät olivat tai olisivat olleet heille mahdottomia heidän sukupuolensa vuoksi. Esille tulivat seurakunnan kokouksen johtaminen²⁴, saarnaaminen²⁵, opettaminen²⁶, pastorin virka²⁷, kirkon johtoelimissä toimiminen²⁸, vanhimmiston jäsenyys²⁹, ehtoollisen jakaminen³⁰ ja kastaminen³¹. Joissakin tapauksissa kastamisen estää yksinkertaisesti heikompi fysiikka, nainen kun ei jaksaisi kannatella suurimpia kastettavia.³² On huomattava, että myös Suomessa jopa pastorin virassa toimivat naiset eivät usein osallistu vanhimmiston työskentelyyn ainakaan täysivaltaisesti, ja joskus heiltä on evätty myös oikeus ehtoollisen jakamiseen ja kasteiden sekä muiden toimitusten toimittamiseen.³³ Ehtoollisen jakaminen ja kastaminen olivat yleensä kiellettyjä myös Naukkarisen haastattelemilta Thaimaan naisläheteiltä.³⁴ Erään vastaajan mukaan poissuljettuja ovat edustustehtävät ekumeenisilla foorumeilla, sillä esimerkiksi katolisen kirkon edustajat pitäisivät naisen lähettämistä epäkunnioituksen eleenä.³⁵ Luetellessaan naiselle mahdottomia tehtäviä monet lisäsivät, etteivät itse ole koskaan kyseisiin tehtäviin pyrkineet.³⁶ Eräs lähetti oli myös vapaaehtoisesti luopunut tietyistä tehtävistä seurakuntalaisten asenteiden vuoksi:

Seurakuntatyössä jotkut tehtävät oli viisaampaa jättää miehelleni, koska seurakuntalaiset eivät olisi kokeneet minun täyttävän odotuksia, joita asettivat pastorille, vaikka muuten olisin voinut tehdä samat asiat. Sain kuitenkin tehdä ihan tarpeeksi, joten asenne siinä oli se, mikä eniten harmitti.³⁷

Eräs lähetti koki, että hänen tuli myös miehensä kunnian tähden pitää matalaa profiilia:

En koskaan mennyt enkä osallistunut niihin [vanhimmiston kokouksiin] koska se olisi ollut sitten varmaan aika tukala tilanne minun miehellenikin, että ne olisivat kokeneet että etkö sinä osaa pitää tuota eukkoos kurissa.³⁸

---

²³ K2; K5; K6; K12; K13.

²⁴ K11.

²⁵ K7.

²⁶ K7.

²⁷ K8; K9.

²⁸ K2; K5.

²⁹ K9; K14.

³⁰ K11.

³¹ K1; K11.

³² Helluntaiherätyksessä on käytössä uskovien upotuskaste. (Helander 1987, 21–22; Uskonnot Suomessa – Helluntaisuus)

³³ Mikkonen 2005, 46–47, 67–68, 72.

³⁴ Naukkarinen 2008, 57–59.

³⁵ K1.

³⁶ K9; K10; K14; K15.

³⁷ K11.

³⁸ H14.

Yksikään lähetti ei kuitenkaan maininnut, että oma aviomies olisi suoraan rajoittanut toimimista seurakunnassa. Sen sijaan lähettien puoliset tukivat ja kannustivat vaimojaan.

3.2 Nainen, mies ja jotain siltä väliltä – kulttuurin merkitys

Kuten jo edellä on tullut esille, paikallisen kulttuurin vaikutus naislähettien työhön ja toimintamahdollisuuksiin on huomattava. Toimijuus syntyy aina suhteessa kenttään, tiettyyn sosiaaliseen todellisuuteen ja sen lainalaisuuksiin.³⁹ Kaikissa kulttuureissa on erotettavissa kaksi sukupuolijärjestelmän tuottamaa kategoriaa, mies ja nainen. Erojen rakentuminen on kuitenkin sopimuksenvaraista ja kulttuurispesifiä. Sukupuoliroolit voivat olla tiukkarajaisia, absoluuttisia vastakohtia tai rajankäyntiä mahdollistavia ja suhteellisia. On muistettava, että vaikka sukupuoli on merkittävä erottava tekijä ihmisten välillä, myös monet muut jaottelut vaikuttavat toimintamahdollisuuksiin yhteiskunnassa ja seurakunnassa. Tällaisia ovat esimerkiksi ikään, sukulaisuuteen, luokka-asemaan ja etnisyyteen liittyvät erotte-
lut, joiden painoarvo vaihtelee eri kulttuureissa.⁴⁰ Myös saman kulttuurin sisällä erot eri seurakuntien välillä voivat olla suuria.

Lähetit kertoivat monenlaisista sukupuoleen ja paikalliseen kulttuuriin liittyvistä rajoittavista tekijöistä. Jotkut olivat huomanneet, että paikallisilta vaatii totuttelua nähdä nainen johtavissa asemissa.⁴¹ Eräs lähetti myös kertoi joutuvansa jatkuvasti todistelemaan, että pystyy hoitamaan sekä kodin ja lapset että seurakuntatöön, mikä aiheutti ylimääräisiä paineita.⁴² Ajatus perheen ja uran yhdistämisestä on naisten kohdalla Suomessakin verrattain uusi ilmiö, joten on ymmärrettävää, että epäilykset tämän onnistumisesta elävät monessa maassa vahvoina.⁴³

Pääosin lähetit suhtautuivat hyvin ymmärtävästi paikallisen kulttuurin syrjiviinkin piirteisiin. Eräs lähetti havainnollisti afrikkalaisen kulttuurin mieskeskeisyyttä kertomalla törmäyksestään edessä ajavaan autoon. Autosta noussut nuori mies ei hyväksynyt naisen tarjousta maksaa autonsa huolto, vaan vaati saada puhua naisen aviomiehen kanssa. Kun asia oli sovittu miesten kesken, oli kaikki kunnossa.⁴⁴

Lähetit kokivat tärkeäksi kulttuurin tuntemisen ja siihen sopeutumisen. Silloin, kun toimintamahdollisuuksien rajoittaminen ja huono kohtelu liittyi selkeästi

---

³⁹ Tuomaala 2011, 57, 59.

⁴⁰ Assmuth & Tapaninen 1994, 181, 184.

⁴¹ K1; K15.

⁴² K1.

⁴³ Salmi 1996, 212.

⁴⁴ HX.

patriarkaaliseen kulttuuriin, se oli helpompi kestää. Eräs lähetti kertoi kuitenkin kokemuksestaan länsimaisessa seurakunnassa seuraavasti:

Se oli varmaan eka kerta kun mä puhuin sunnuntaikokouksessa - - ja sitä ennen mä sain yhdeltä - - mieheltä puhelinsoiton, että lue tämä ja tämä paikka Raamatusta. No, se oli tietenkin se että nainen vaietkoon seurakunnassa. - - Sit mua kauheesti jännitti että tuleeko se sunnuntaina kirkkoon ja sehän tuli ja istu siellä takapenkillä, mutta sitten kun mä nousin puhujanpaikalle niin se oli häipynyt se mies.⁴⁵

Tässä tapauksessa miehen käytöstä ei selittänyt erilainen kulttuuri, joten loukkaus tuntui henkilökohtaisemmalta:

Ei tommosta tavallaan niinku hyökkäystä mua kohtaan oo varmaan tapahtunut toista. - - Se on ehkä rankin kokemus mikä on koskettanut minun naiseutta, asemaa naisena ja opettajana.⁴⁶

Myös muualla länsimaissa naislähetit ovat kohdanneet suorasukaista syrjintää:

Siihen aikaan ainakin 1990-luvulla - - niin kyllä ne veljetkin sitten vihjasivat siellä työntekijäpäivillä, että tuolla keittiössä tarvittais sitä tiskaajaa. Että jos sisaret nyt voisivat poistua tästä neuvottelusta, että nyt päätetään herätysliikkeen suunnasta, menkääs sisaret nyt tuonne keittiöön. Ja siellä sitten pitkäänkin maassa olleet [naiset] jotka olivat olleet seurakuntia perustamassa ja tekemässä aivan semmoista apostolista tehtävää niin heille annettiin ymmärtää että heidän paikka ois enemmän tuolla köökin puolella.⁴⁷

Eräs lähetti korosti hienotunteisuutta ja sitä, että osaa tarvittaessa rajoittaa omaa esilläoloaan ja antaa miehelle enemmän tilaa.⁴⁸ Useat lähetit kertoivat sopeutuneensa tilanteeseen, eivätkä kokeneet erityistä halua pyrkiä ”sopimattomiin” tehtäviin.⁴⁹

Paikallisten naisten toimintamahdollisuudet verrattuna ulkomaalaiseen lähettiin riippuvat vahvasti kulttuurin asettamista rooliodotuksista. Monet vastaajat eivät nähneet suurta eroa näiden välillä⁵⁰, mutta niukka enemmistö koki paikallisten naisten mahdollisuudet huomattavasti kapeammiksi lähettiin verrattuna⁵¹. Osittain taustalla vaikuttavat erot koulutuksessa ja resursseissa, mutta suurimpana syynä ovat varmasti totutut sukupuoliroolit. Eräs lähetti katsoi lähetin aseman eroavan paikallisista naisista siinä, että tämä edustaa ensisijaisesti työrooliaan eikä sukupuoltaan, eikä siten uhkaa totuttua mallia.⁵² Ulkomaalaista naista eivät myös-

---

⁴⁵ HX.

⁴⁶ HX.

⁴⁷ H14.

⁴⁸ K5.

⁴⁹ K8; K10; K14.

⁵⁰ K1; K2; K4; K6; K8; K12.

⁵¹ K3; K5; K7; K9; K10; K11; K13; K15.

⁵² K11.

kään usein koske samat odotukset kuin paikallisia.⁵³ Vastausten perusteella ulkomainen naislähetti ei ole koskaan ainakaan huonommassa asemassa verrattuna paikallisiin naisiin, lukuun ottamatta tilanteita, joissa esimerkiksi huono kielitaito rajoittaa seurakuntatyöhön osallistumista⁵⁴. Erityisesti Afrikassa valkoinen nainen on nähty eräänlaisena kolmantena sukupuolena.⁵⁵ Osa Mikkosen tutkimista naispastoreista oli ollut aiemmin lähetystyössä Afrikassa, ja myös he kertoivat kokeensa, että valkoinen nainen ei afrikkalaisessa kontekstissa ole sosiaaliselta sukupuoleltaan nainen eikä mies vaan jotain siltä väliltä. Tämä asema antoi heille mahdollisuuden toimia vapaammin kuin perinteinen naisen rooli olisi sallinut.⁵⁶ Länsimaisen naislähetin rooli kolmantena sukupuolena mahdollistaa siis monipuolisen toimijuuden patriarkalisessa kulttuurissa, jossa miehisyyden ja naiseuden rajat ovat tiukat. Tämä lähetin toimintamahdollisuuksien laajeneminen lähetyksentällä suhteessa kotimaahan on esimerkki siitä, miten rajoitetutkin mahdollisuudet tarjoavat kasvualustan toimijuudelle ja aktiiviselle subjektiudelle.

Jalagin mukaan perinteisen lähetysajattelun yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen sisältyi ajatus alistetusta ”pakananaisesta”, jonka pelastaminen oli länsimaisen kristityn naisen velvollisuus.⁵⁷ Vaikka tällaiset kolonialistiseen maailmankuvaan perustuvat ajatukset eivät enää ole vallalla, naislähetit kokivat jossain määrin tehtäväkseen edistää naisten asemaa työalueillaan.⁵⁸ Naisten asema on muuttunut viime vuosikymmenten aikana suomalaisissa seurakunnissa voimakkaasti, ja monet lähetit olivat havainneet samansuuntaista muutosta myös lähetyksentillä.⁵⁹ Esimerkiksi monissa amerikkalaisperäisen Assemblies of God -helluntaikirkon afrikkalaisissa seurakunnissa on naispastoreita. Joissain patriarkalisissa yhteiskunnissa naisten asema seurakunnissa on varsin edistyksellinen:

Kyllä ollaan [seurakunnissa edellä]. Ja tässä on varmaan paljon myöskin lähetystyön vaikutusta nähtävissä ja Raamatun vaikutusta kun sitä on luettu ja ymmärretty, että mehän ollaan Jumalan edessä täysin saman arvoisia.⁶⁰

Lähetit toimivat paikallisten naisten hyväksi myös oman esimerkkinsä ja opetuksensa kautta:

---

⁵³ K3; K5; K10; K11; K14; K15.

⁵⁴ K14.

⁵⁵ Jalagin 2007, 324.

⁵⁶ Mikkonen 2005, 81.

⁵⁷ Jalagin 2007, 229–230.

⁵⁸ H2; H5; H8; H9; K15.

⁵⁹ H2; H5; H8; H9.

⁶⁰ H2.

Kyllä mä koen, että naisena voi olla avaamassa niitä naisia - - ne on kuitenkin monesti alistettuja, ja samaten kun pidetään pastoreille ja evankelistoillekin perheseminaaria, niin voi olla avaamassa sitä mikä on se raamatullinen opetus, miten Jumala on luonut miehen ja naisen molemmat omaksi kuvakseen ja siitä lähtee se meidän oma arvo, että me ollaan yhtä arvokkaita Jumalan silmissä. - - Kyllä siis näkee esimerkiksi kun on noita avioliittoseminareja ja kun ne on pariskuntina, niin sä näät jo semmosta tiettyä vapautumista, ja monet on sanoneetkin ihan että avioliittoon on tullut paljon uutta ja se on muuttunut opetuksen kautta. Että eihän se naisen asema muutu jos ei miehet muutu.⁶¹

Mä oon varmaan aika voimakkaasti tuonu sitä esille, että - - Jumala on tarkottanu myös naiset seurakunnan keskuudessa käyttöönsä ja näin, ja ehkä se on jonkin verran tuottanut tulosta. - - Joyce Meyerin [yhdysovaltalainen naisevankelista] televisio-ohjelmat on kiellettyjen listoilla niin nyt he on alkaneet katkoa niitä joskus salaa.⁶²

Joskus naisten aseman parantuminen liittyi myös laajempaan uudistumiseen seurakunnissa:

Ennen siellä ei saanu olla muuta kun se urkuharmooni ja sillä säestettiin laulut, niin nyt siellä on jo kitara ja joskus jopa taputetaan, no, se taputus on hyvin mietoa. - - Se on semmosta hengen vapautta siellä.⁶³

Etenkin uuden lähetin on kuitenkin hyvä varoa ottamasta liian voimakkaasti kantaa:

Aattelin, että jos mää siellä alan hirveän kapinalliseksi, niin voi olla että ne viimeisetkin ovet siinä sulkeutuu. Että se oli vähän semmosta että siellä ylipäätään suhtauduttiin uusiin lähetystyöntekijöihin vähän varauksella ja siellä piti ne kannuksensa hankkia ja osoittaa olevansa uskollinen.⁶⁴

Lähetit vertailivat myös omia toimintamahdollisuuksiaan lähetyskentällä ja Suomessa. Useimmat kokivat mahdollisuudet lähetyskentällä laajemmiksi.⁶⁵ Kolme lähettä kertoi mahdollisuuksiensa olevan lähetyskentällä rajatummalla kuin Suomessa.⁶⁶ Suurimpana syynä lähetyskentän laajempiin mahdollisuuksiin oli lähettien mukaan kentällä vallitseva pula työntekijöistä, jolloin nainenkin kelpaa tehtäviin, samoin kuin huonommin koulutettu tai muuten toissijainen vaihtoehto.⁶⁷ Eräälle lähettelle Suomeen paluu toikin mukanaan kipeän luopumisen aiemmin mahdollisista tehtävistä.⁶⁸ Lähetyskenttien tilannetta voi monessa tapauksessa verrata helluntailiikkeen alkuaikoihin Suomessa, jolloin naisten toimintamahdollisuudet olivat huomattavan suuret. Naiset perustivat seurakuntia ja toimivat niissä

---

⁶¹ H5.

⁶² H8.

⁶³ H8.

⁶⁴ H14.

⁶⁵ K1; K2; K5; K6; K10; K13.

⁶⁶ K4; K8; K14.

⁶⁷ K1; K2; K9; K10.

⁶⁸ K10.

saarnaajina ja vanhimpina, kunnes miehet ottivat ohjat käsiinsä.⁶⁹ Monet naisten johtajuutta vastustavatkin tunnustavat, että poikkeusoloissa nainen voi toimia tehtävissä, jotka pääsääntöisesti kuuluvat miehille.⁷⁰

Vain muutamat läheteistä kokivat mahdollisuudet lähetyksentällä rajoitetummiksi kuin Suomessa.⁷¹ Näissä tapauksissa oli kyse huomattavan vahvasti patriarkaalisisissa kulttuureissa työskentelevistä läheteistä. Tällaiseenkin tilanteeseen voi kuitenkin sopeutua:

Paikallinen kulttuuri on vaikuttanut minuun niin, että naisena automaattisesti hakeudun sellaisiin tehtäviin ja tilanteisiin, missä heidän mukaansa voin naisena toimia. - - Olen ollut ehkä niin kauan jo niissä maissa, joissa naisen asema on toinen kuin täällä kotimaassa. Siksi huomaan sen vaikuttavan minuun jopa kotimaassa.⁷²

Vastauksista on luettavissa, että lähetin rooli antaa naisille vapauksia sekä lähetyksentällä että Suomessa. Lähetyksentällä naislähetin toimintamahdollisuudet ovat pääsääntöisesti paremmat kuin paikallisten naisten, mikä on seurausta erilaisista rooli-odotuksista, koulutuksen tuomasta auktoriteetista ja arvostuksesta sekä paremmista resursseista. Suomalaisissa seurakunnissa taas lähetit ovat odotettuja ja arvossapidettyjä vieraita, joiden opetusta ja saarnoja kuunnellaan mielellään vanhoillisemmissakin piireissä:

Musta tuntuu et lähettinä nainen hyväksytään melkeinpä paremmin kuin varmaan täällä [Suomessa] pastorina tai muuna työntekijänä, että lähetit on kuitenkin vielä semmosessa, että me nautitaan tiettyä arvonantoa. - - Jollain tavalla siihen tulee jotain semmosta karismaa.⁷³

Lähetien kunnioittaminen liittyy helluntaiherätyksen perinteisesti vahvaan evankelioinnin ja lähetyksen painotukseen ja arvostukseen.⁷⁴

3.3 Vain vaimo? – avioliiton ja perheen merkitys

Suhtautuminen naislähetin avioliittoon tai naimattomuuteen on vaihdellut eri aikoina ja eri lähetyksjärjestöissä. Suomen Lähetysseuran palveluksessa oli naimattomia naislähettejä vuodesta 1898, mutta lähetien vaimot saivat täydet työntekijän oikeudet, esimerkiksi oman palkan, vasta toisen maailmasodan jälkeen.⁷⁵ Naimattomien naislähettien lähettäminen oli ongelmallista muun muassa siksi,

⁶⁹ RV 17/25.4.1991 Ensimmäisessä vanhimmistossa oli myös kaksi naista; Kurki 2005, 47.

⁷⁰ esim. RV 4/26.1.1984 Mikä neuvoksi?; RV 10/5.3.1987 Mikä neuvoksi?; RV 22/30.5.1991 Onko feminismi saamassa jalansijaa lehdessämme?; Kurki 2005, 130.

⁷¹ K4; K8; K14.

⁷² K8.

⁷³ H5.

⁷⁴ Ahonen 2002, 16.

⁷⁵ Kena 2000, 110, 57.

että jonkun lähettiperheen tuli kentällä huolehtia heistä, ja tällöin pelättiin paikallisten luulevan talouteen kuuluvan monta vaimoa. Naimattomia naislähettejä työskenteli 1800-luvulla runsaasti erityisesti amerikkalaisten ja brittiläisten herätyskristillisten järjestöjen yhteydessä, ja 1900-luvulla heidät hyväksyttiin lähes kaikissa lähetysjärjestöissä.⁷⁶

Naimisissa olevaa naislähettä ei pitkään aikaan tunnustettu virallisesti lähettiksi. Nainen saattoi olla joko lähetti tai vaimo, mutta ei molempia.⁷⁷ Lähetin vaimon rooli oli 1900-luvun alkuvuosikymmeninä lähinnä kodinhoitoon liittyvä. Myös ennen naimisiinmenoa lähetystyössä toimineet naiset luopuivat häiden jälkeen aktiivisesta roolista työssä ja keskittyivät vaimon ja äidin velvollisuuksien hoitamiseen. Perheenäitien osallistuminen kodin ulkopuoliseen työelämään oli toki tuolloin Suomessakin varsin vähäistä, mutta lähettien vaimoille kyse ei ollut vain ammatillisesta ratkaisusta. Moni joutui tukahduttamaan oman lähetyskutsumuksensa ja lähetystyöntekijän identiteettinsä.⁷⁸ Lähettien kodeissa riitti kuitenkin emännille työtä, sillä talouteen kuului usein oman perheen lisäksi kasvattilapsia, apulaisia, naimattomia lähettejä tai kokonaisia vasta maahan tulleita lähettiperheitä. Lähetysasemat olivat monin paikoin yhteisöllisesti tärkeitä keskuksia, joista haettiin apua monenlaisiin ongelmatilanteisiin, kuten sairauksiin.⁷⁹ Lähettiperheen yhtenä tärkeänä funktiona nähtiin sen asettama esimerkki kristillisestä perhe-elämästä.⁸⁰

Naisen asemaan vaikuttavat sukulaisuuteen liittyvät roolit, kuten vaimo, äiti, tytär, sisar, anoppi ja isoäiti.⁸¹ Monet etenkin Afrikan maissa työskentelevät lähetit tunnistivat tällaisten roolien vaikuttavan siihen, miten heihin naisina suhtaudutaan.⁸² Lähes kaikki lähetit korostivat lähipiirin tuen ja rohkaisun merkitystä työssä jaksamisessa.⁸³ Myös hyvän työyhteisön merkitys tuli esille.⁸⁴ Avioliiton merkitys nousi kuitenkin ylitse muiden. Lähettien mukaan avioliitto nostaa monissa kulttuureissa naisen arvoa huomattavasti, ja äitiys tuo mukanaan vielä lisää kunnioitusta.⁸⁵ Myös ikä lisää auktoriteettia niin naisilla kuin miehilläkin.⁸⁶ Vastauk-

---

⁷⁶ Tucker 1990, 256; Kena 2000, 110–111; Jalagin 2007, 293.

⁷⁷ Jalagin 2007, 267.

⁷⁸ Kena 2000, 105.

⁷⁹ Kena 2000, 64–65.

⁸⁰ Kena 2000, 39.

⁸¹ Assmuth & Tapaninen 1994, 182.

⁸² K1; K2; K6; K7; K9.

⁸³ K1; K2; K3; K4; K5; K9; K10; K11; K12; K13; K14; K15.

⁸⁴ K3; K11.

⁸⁵ K2; K6; K7; K9.

⁸⁶ K1.

sista päätellen hankalimmassa asemassa lähetyskentillä ovat siis nuoret naimattomat naiset.

Aviomiehen tuki oli kaikille naimisissa oleville läheteille tärkeää. Se, että kotona on joku jolle purkautua ja joka vieläpä tuntee työn haasteet, oli ymmärrettävästi suuri voimavara:

Varmaan se toisen ihmisen aikalailla läpikotainen tunteminen auttaa siihen, että pystyy näkemään esimerkiksi toisen väsymyksenkin läpi että mitä se tarkoittaa ja miten se nyt on ja että nyt tuo asia sitä loukkasi tai hän pahoitti tuosta mielensä ja tietää jo sen kun tuntee niin hyvin toisen ihmisen. Et jos ois työtoveri ja sillä lailla vois käyttäytyä ja tehdä niin ajattelis, että siinä se on kehittymätön ihminen. Mutta kun sen tuntee jo niin hyvin niin se auttaa siinä työssäkin että ymmärtää mistä kenkä puristaa, tai jos joskus tulee vähän siipi maassa kotia niin tietää että sillä on nyt ollut semmonen ja semmonen neuvottelu siellä ja tällönnen tilanne - - .⁸⁷

Avioliiton ja lasten merkitys kunnioitusta herättävinä ja auktoriteettia luovina tekijöinä korostui etenkin afrikkalaisessa kulttuurissa:

Afrikkalaisessa kulttuurissa minä oon naisena kaikkein korkeimmalla mahdollisella pallilla kun minä olen jonkun äiti ja jonkun vaimo, mutta nimenomaan se että mä olen jonkun äiti. Se antaa minulle valtuudet puuttua semmisiin asioihin - - Täällä on hyvin tarkat tämmöset rajat, sanotaanko niinku häveliäisyysrajat, että mitä pystyy puhumaan. Esimerkiksi jossain naistenpäivillä tai avioliittopäivillä.⁸⁸

Naimattomien naislähettien katsottiin joutuvan helposti kärsimään arvostuksen puutteesta etenkin avioliittoa ja perhettä ihannoivissa kulttuureissa:

Onhan se selvä, että ei nainen sinkkuna ole kovin arvostettu kun siellä kuuluu mennä naimisiin ja saada lapsia ja sitten sä pääset jonkinlaiseen asemaan siellä.⁸⁹

Perhe olisi kyllä hyvä lisä! Avaa monia ovia, jotka on sinkulle hankalampia saavuttaa.⁹⁰

Myös käytännön työssä aviomiehestä on naisläheteille hyötyä. Miehen kanssa työparina työskennellessään naisen on helpompi tulla hyväksytyksi seurakunnassa.⁹¹ Mies voi myös omilla asenteillaan tasoittaa vaimonsa tietä, ja oma mies vanhimmistossa turvaa naisen selustan.⁹²

Naimattomuus on perinteisesti nähty etuna naislähetin työssä. Näin oli myös Naukkarisen tutkimien Thaimaan-lähetien kohdalla.⁹³ Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeeseen vastanneet naimattomat lähetit eivät maininneet naimattomuudes-

---

⁸⁷ H14.

⁸⁸ H2.

⁸⁹ H8.

⁹⁰ K6.

⁹¹ K2; K11.

⁹² K13; K15.

⁹³ Naukkarinen 2008, 67.

taan olevan erityistä etua tai haittaa. Haastattelussa yksi naimaton lähetti näki naimattomuuden etuna itsenäisyyden ja mahdollisuuden keskittyä työhön:

Ainakin mitä oon lähettiäitejä seurannut, niin ne on vähän niinku siellä kotona niiden lasten kanssa ja se mies on voimakkaammin esillä, mutta kun sä oot sinkku niin sulla ei oo ketään muuta ketä siinä on rinnalla, eli silloin sä oot niinku perheestä se henkilö tavallaan joka teet sitä työtä.⁹⁴

Naimattoman naislähetin ei siis tarvitse pelätä jäävänsä aviomiehen varjoon. Toisaalta hän katsoi naimattomuuden myös rajoittavan mahdollisuuksia patriarkaalisessa kulttuurissa: ”Sä et ehkä sillä lailla pääse joka paikkaan kun sä oot sinkku, mutta jos sä oot naimisissa niin sä pääset miehesi mukana erilaisiin juttuihin mukaan.”⁹⁵

Erään lähetin kertomuksen mukaan naimisissa olevaan naislähettiin suhtauduttiin hänen kentällään Euroopassa 1990-luvulla automaattisesti vain vaimona, mutta kun alueelle alkoi tulla muista Pohjoismaista naimattomia naislähettejä, naislähetin asemaa ja roolia alettiin pohtia uudestaan:

Siellä koettiin, että sinä oot äiti ja sinä oot nyt saarnaajan rouva tässä ja lähetystyöntekijän puoliso. - - Kyllä he minut aina laulamaan halusivat ja semmoseen, mutta heistä tuntu vähän vaikealta ottaa vastaan opetusta ja sanaa sisaren suusta. - - Kunnes sitten sinne tuli niitä semmosia sisaria, jotka tulivat yksin. - - Ja heillä oli sitten ilman muuta semmonen palvelutehtävä, että he saivat olla siinä julistamassa, ja sitten he [seurakunnan päättäjät] joutuivat miettimään, että mitäs me tehdään näille saarnaajanvaimoille kun niillä on sama koulutus.⁹⁶

Tässä tapauksessa siis naimattomuus oli naisläheteille etu, sillä vaimon ja äidin rooli nähtiin paikallisissa seurakunnissa ensisijaisena lähetin rooliin nähden. Naimattomat naislähetit tulivat samalla edistäneeksi myös naimisissa olevien kollegoidensa asemaa.

Eräs naimisissa oleva lähetti vertasi omaa asemaansa naimattomiin lähetteihin ja piti yhtenä naimattomuuden mahdollisena haittana liiallista uppoutumista työhön:

Ehkä naimisissaolo jonkin verran ennaltaehkäisee semmosta työnarkomaniata, työhön uppoutumista, kun elämässä on muutakin sisältöä. - - Mä koen sen kuitenkin hyvänä että ihmisellä on, vaikka kuin ois niin sanotussa hengellisessä työssä, niin on se työ ja sitten on vapaa-aika jolloin tekee jotain muuta ja kerää taas voimia että jaksaa sitten tehdä taas töitäkin.⁹⁷

---

⁹⁴ H8.

⁹⁵ H8.

⁹⁶ HX.

⁹⁷ H9.

Naukkarisen tutkimuksessa ei ilmennyt kielteistä suhtautumista liialliseen työlle omistautumiseen, mutta Helanderin tutkimuksessa Suomen Lähetysseuran naisläheteistä kolmasosa naimattomista läheteistä nosti sen esille keskeisenä naimattomuuden haittatekijänä.⁹⁸ Toisaalta heistä lähes puolet näki mahdollisuuden antautua työlle naimattomuuden etuna, ja joillekin naimattomuus oli sen vuoksi jopa tietoinen valinta.⁹⁹

---

⁹⁸ Helander 2001, 152; Naukkarinen 2008, 67.

⁹⁹ Helander 2001, 151–152.

IV Opetus sukupuolirooleista

4.1 Toisiaan täydentäen – sukupuolijärjestelmä

Sukupuolten, tai ainakin niille tyypillisten tehtävien, hierarkkisuus ja toisiaan täydentävä luonne ovat olennainen osa helluntaiherätyksen perinteistä opetusta naiseudesta ja miehisyydestä. Myös lähettien kertomuksissa ilmeni siinä määrin yhteneviä käsityksiä sukupuolten rooleista ja asemasta, että on mielekästä tarkastella tässä yhteydessä sukupuolirooleja koskevaa opetusta helluntaiherätyksessä. Koska valtaosa tutkimuksen kohteena olevista läheteistä on syntynyt 1960-luvulla, tarkastelen tässä opetusta noin vuodesta 1980 eteenpäin. Aineistona käytän kyselylomake- ja haastatteluaineiston lisäksi helluntaiherätyksen *Ristin Voitto* -lehdessä julkaistuja kirjoituksia. Painotan tarkastelun tavalla tai toisella auktoriteettia omaaviin kirjoituksiin, kuten opetuskirjoituksiin, joiden voidaan jossain määrin katsoa edustavan liikkeen virallista kantaa toisin kuin vaikkapa mielipidekirjoitusten.

Kukaan haastatelluista läheteistä ei muistanut kuulleensa seurakunnassa juurikaan suoraa opetusta sukupuolten rooleista tai naisen asemasta. Eräs lähetti kertoi asenteiden siirtyvän pikemminkin epäsuorasti esimerkin kautta:

Mä luulen, että se opetus on ollut [1990-luvulla] yleensä tämmöseen palvelemiseen viittaavaa, että ollaan puhuttu tämmösestä uskollisuudesta ja palvelemisesta, että se opetus ei ainakaan oo ollut sitten niin suoraa ja kohtikäyvää, mutta sitäkin enemmän siellä on varmasti vaikuttanut ne vanhempien sisarten asenteet enemmän kuin se opetus.¹

Eräällä lähettillä oli jäänyt 1970-luvulta mieleen erityisesti opetus naisten pukeutumisesta.² 1920- ja 1930-luvuilla naisevankelistojen esimerkin myötä helluntai-liikkeessä syntyi tarkka säännöstö naisten pukeutumista ja ulkonäköä koskien. Naisihanteeseen kuuluvan nöyryyden ja vaatimattomuuden tuli näkyä myös ulkonäössä, ja helluntailaisen naisen tuntomerkkejä olivatkin 1970-luvulle saakka naturalille kammatut pitkät hiukset, yksinkertainen asu ja ehostamattomat kasvot. Pukeutuminen oli keino erottautua yhteisön ulkopuolisista. Pukeutumistraditio alkoi murtua 1970-luvun lopulta alkaen, mutta asiasta keskusteltiin *Ristin Voiton* palstoilla vielä 1990-luvulla.³

Naisten asemaa ja erityisesti seurakuntavirkoja koskeva keskustelu nousi pintaan *Ristin Voitto* -lehdessä vuodesta 1983 lähtien. Samoihin aikoihin evanke-

---

¹ H14.

² H8.

³ Kurki 2005, 105–106.

lisluterilaisessa kirkossa oli käynnissä naispappeuskeskustelu, joka herätti kysymyksiä myös helluntaiherätyksessä. *Ristin Voiton* keskustelu lähtikin liikkeelle lukijoiden kysymyksistä Mikä neuvoksi? -palstalla, ja vasta tämän jälkeen aiheesta alkoi ilmestyä myös opetuskirjoituksia. 1980-luvun keskeisiä teemoja *Ristin Voiton* naiskeskustelussa olivat evankelisluterilaisen kirkon naispappeuskeskustelun peilaaminen helluntaiherätykseen sekä naisevankelistojen määrän väheneminen.⁴

Ristin Voitossa 1980-luvulla käydyssä keskustelussa vanhimman virka nähtiin poikkeuksetta kuuluvaksi vain miehille. Naisten monia mahdollisuuksia toimia seurakunnassa korostettiin, ja monin paikoin ihasteltiin sitä, miten hyvin naisten asiat itse asiassa ovat helluntaiseurakunnissa heidän saadessaan palvella itselleen sopivalla paikalla luontaisten kykyjensä mukaan.⁵ Naisia muistutettiin myös siitä, että Jumalan valtakunnassa suurin on se, joka on kaikkien palvelija.⁶ Saarnaajan ja opettajan virkojen katsottiin niin ikään yleensä kuuluvan miehille, mutta tästä ilmeni myös eriäviä näkemyksiä.⁷

Merkille pantavaa on, että *Ristin Voitto* vaikeni lähes täysin luterilaisen kirkon naispappeuspäätöksestä vuonna 1986, vaikka naispappeuskeskustelu oli herättänyt kysymyksiä lukijoissa. Lukijoiden kysymyksiin vastattiin tekemällä selvä ero luterilaisen kirkon ja helluntaiherätyksen organisaation ja virkarakenteiden välillä ja selittämällä, että täten evankelisluterilaisen kirkon naispappeuskeskustelu ei koske helluntaiherätystä.⁸ Vaikuttaa siltä, että asiaan pidettiin tarkoituksella etäisyyttä, jotta vastaava keskustelu helluntaiherätyksen viroista ei aiheuttaisi sä röjä liikkeen yhtenäisyyteen.

Vuonna 1987 ilmestynyt Eila Helanderin tutkimus *Naiset eivät vaienneet – Naisevankelistainstituutio Suomen helluntailiikkeessä* herätti *Ristin Voitto* -lehdessä keskustelun naisevankelistojen määrän vähenemisestä ja sen syistä. Syinä evankelistakatoon nähtiin lähettäjien puute ja seurakuntien haluttomuus kutsua vierailevia evankelista⁹ sekä seurakuntalaisten vieraantumisen evankelistainsti-

---

⁴ RV 31/4.8.1983 Mikä neuvoksi?; RV 4/26.1.1984 Mikä neuvoksi?; RV 7/16.2.1984 Mikä neuvoksi?; RV 35/30.8.1984 Naisen monipuolinen palvelutehtävä; RV 12/21.3.1985 Nainen hiljaa seurakunnassa?; RV 19/9.5.1985 Vieläkö naisen osuudesta?; RV 2/8.1.1987 Mikä neuvoksi?; RV 10/5.3.1987 Mikä neuvoksi?; RV 17/23.4.1987 Mikä neuvoksi?; RV 31/30.7.1987 Nainen Jumalan valtakunnan työssä; RV 11/16.3.1989 Evankelista – Jumalan lahja seurakunnalle.

⁵ esim. RV 12/21.3.1985 Nainen hiljaa seurakunnassa?

⁶ RV 12/21.3.1985 Nainen hiljaa seurakunnassa?

⁷ esim. RV 19/9.5.1985 Vieläkö naisen osuudesta?

⁸ RV 7/16.2.1984 Mikä neuvoksi?; RV 10/5.3.1987 Mikä neuvoksi?

⁹ RV 8/25.2.1988 Minne katosivat evankelistasisaret?

tuutiosta.¹⁰ Esille nousi myös mahdollinen asenteiden jyrkentyminen suhteessa naisten julistustyöhön.¹¹ Monet korostivat sitä, että seurakuntien jäsenistön naisvaltaisuuden vuoksi olisi tärkeää saada erityisesti sielunhoitoon myös naispuolisia työntekijöitä.¹²

Vallitsevia käytäntöjä naisten asemaa ja roolia koskien alettiin kyseenalistaa yhä voimakkaammin 1990-luvulla. Laajimman keskustelun laukaisi seurakunnan johtamista käsittelevä Leo Koukun opetuskirjoitus ”Järjestyksen Jumala valitsi miehen” syksyllä 1993.¹³ Kirjoitus edusti varsin jyrkkää näkemystä miehen johtajuudesta ja naisen alamaisuudesta, ja sen seurauksena syntyneestä keskustelusta päätellen kirjoitus oli monille naisille se korsi, joka lopullisesti katkaisi kammelin selän. 1990-luvun aikana naisia alettiin yleisesti hyväksyä saarnaajan virkaan ja opetustehtäviin, mutta ei vanhimmistoon eikä johtavan saarnaajan asemaan. Talvipäivillä 1996 tehtiin kysely, jonka tarkoituksena oli kartoittaa helluntaiherätyksen kantaa naisen vanhimpana palvelemiseen. Vastaajat olivat lähinnä seurakuntien vanhimpia, saarnaajia ja evankelistoja, ja heistä naisia oli 14 %. Vastaajista 89 % arveli, että heidän seurakuntansa ei hyväksyisi naisvanhimpia ja 64 % sanoi, etteivät he itse hyväksyisi naisvanhimpia vaikka siitä tulisi helluntaiherätyksen yleinen käytäntö. Varsinaiseen kysymykseen ”Voiko nainen palvella vanhimpana?” 80 % vastasi ei ja 16 % kyllä. Naisista 27 % vastasi kysymykseen myöntävästi. Aiheen tiimoilta käyty keskustelu oli ilmeisesti kantanut hedelmää, sillä 60 % vastaajista sanoi pitävänsä tarpeellisena asian tarkempaa teologista tutkimista.¹⁴

Eija Kurki on väitöskirjassaan *Näkyvä ja näkymätön – Nainen Suomen helluntailiikkeen kentällä* tutkinut *Ristin Voiton* sukupuolikeskustelua diskurssianalyysin avulla ja erottanut keskustelusta neljä erilaista diskurssikäytäntöä: raamatullisuusdiskurssi, traditiodiskurssi, sukupuoli-järjestelmädiskurssi ja kutsumusdiskurssi.¹⁵ Tämä jaottelu kuvaa varsin kattavasti niitä viitekehyksiä, joissa sukupuolikeskustelua on helluntaiherätyksessä käyty. *Ristin Voitossa* julkaistuissa opetuskirjoituksissa näyttävät painottuvan raamatullisuusdiskurssi ja sukupuoli-järjestelmädiskurssi.

---

¹⁰ RV 4/26.1.1989 Naisevankelistat keskustelussa.

¹¹ RV 44/2.11.1989 Naisevankelistojen työnkuva vinoutunut.

¹² RV 4/26.1.1989 Naisevankelistat keskustelussa; RV 11/16.3.1989 Evankelista – Jumalan lahja seurakunnalle.

¹³ RV 42/21.10.1993 Seurakunnan johtaminen osa 2: Järjestyksen Jumala valitsi miehen.

¹⁴ RV 16/18.4.1996 Naisia ei toivota vanhimmistoihin.

¹⁵ Kurki 2005, 85.

Traditiodiskurssi on jäänyt sivuun todennäköisesti siitä syystä, että helluntaiherätyksessä on tietoisesti haluttu perustella oppi ja käytäntö Raamatulla, eikä ”kirkon traditiolle” ole annettu arvoa toisin kuin esimerkiksi katolisessa kirkossa. Tämä ei tarkoita sitä, ettei helluntaiherätyksessä olisi vuosien mittaan muodostuneita vakiintuneita tapoja ja käytäntöjä.¹⁶ Niitä ei kuitenkaan sellaisenaan juuri käytetä perusteluna naisten asemalle tai muille vallitseville asiantiloille. Evanke-lisluterilaisessa kirkossa traditio on ollut yksi keskeinen perustelu naispappeuden vastustamiselle, mutta helluntaiherätyksessä tällaista perustelua on ääneen lausut-tuna käytetty hyvin harvoin.¹⁷

Kutsumusdiskurssi on näkynyt jossain määrin *Ristin Voiton* naiskeskuste-lussa, mutta yleensä keskustelupalstoilla eikä opetuskirjoituksissa. Useat naiset ovat kirjoittaneet omasta kutsumuksestaan, jota eivät ole päässeet toteuttamaan, ja näihin keskustelunavauksiin on vastattu joko vaikenemalla tai kyseenalaistamalla Raamatun sanan vastaisena pidetty kutsumus.¹⁸

Sukupuolijärjestelmädiskurssiin sisältyy puhe sukupuolten välisestä erosta, hierarkiasta ja tasa-arvosta. Helluntaiherätyksen opetuksessa sukupuolten välinen ero nähdään Jumalan luomistyön seurauksena ja siten perusteena rooli- ja tehtävien erilaisuudelle.¹⁹ Saarnaaja Taisto Vahteran kommentti artikkelissa ”Fe-ministiteologia ja uudenlainen jumaluus” kuvaa hyvin helluntaiherätyksen opetus-ta miehen ja naisen erilaisista rooleista:

Mies ja nainen on luotu rakenteeltaan ja ominaisuuksiltaan erilaisiksi, eivätkä koskaan voi tulla samanlaisiksi. Tämä erilaisuus johtaa heidät myös erilaisiin rooleihin elämässä. Mies ja nainen yltyvät parhaimpiinsa sellaisena kuin ovat. Kaikenlaiset luonnonvastaiset pyrki-mykset tässä asiassa ovat sekä hupaisia että mahdottomia.²⁰

Sukupuolten välinen ero nähdään essentialistisena, olemuksellisena. Essentialismi perustuu käsitykseen, jonka mukaan asiat ja ilmiöt ovat olemassa tietyllä, luon-nosta tai Jumalasta johtuvalla tavalla ja ovat siten kyseenalaistamisen ulottumat-tomissa.²¹ Sukupuolten erilaisuudessa ei ole kyse vain biologiasta, vaan erilaisista olemisen tavoista. Ajatus on peräisin kreikkalaisen filosofian jaottelusta, jossa

---

¹⁶ Kurki 2005, 100.

¹⁷ Huovinen 1979, 167, 169.

¹⁸ esim. RV 40/6.10.1994 Naisen paikka; RV 5/29.1.1998 Nainen ja seurakuntavirat; RV 2/10.1.2001 Sisaria vanhimmistoon myös kotimaassa; RV 12/17.3.2004 Naisten kelpoisuudesta vanhimmistoon; RV 23/8.6.2005 Naisen kutsumus ei toteudu; RV 42/15.10.2008 Milloin naiset pääsevät vanhimmistoon?; RV 4/25.1.2012 Olen nainen ja minulla on kutsumus.

¹⁹ Kurki 2005, 119–121.

²⁰ RV 18/3.5.1984 Feministiteologia ja uudenlainen jumaluus.

²¹ Markkola 2002, 19.

miehisyys edustaa aktiivisuutta, henkisyttä ja transsendenssia ja naiseus passiivisuutta, ruumiillisuutta ja immanenssia. Perinteisesti miehisyys on tässä asetelmasa nähty selvästi arvokkaampana kuin naiseus, mutta modernissa tulkinnassa korostuu helluntaiherätyksen ja esimerkiksi katolisen kirkon opetuksen tavoin sukupuolten samanarvoisuus ja toisiaan täydentävyys.²²

Essentialistiset käsitykset näkyvät edellä Vahteran puheessa sukupuolten väistämättömästä erilaisuudesta ja luonnollinen – luonnonvastainen -dikotomiasta. Ruumiillisten ja henkisten ominaisuuksien erilaisuus ja niistä seuraavat erilaiset roolit ja tehtävät ovat Vahteralle yhtä muuttumattomia ja itsestään selviä. Luonnollisuus voidaan nähdä luomisjärjestyksen mukaisuutena ja luonnonvastaisuuden vastakohtana, Jumalan asettaman järjestyksen rikkoutumisena. Myös Paavalin kirjeissä luonnonvastaisuus liittyy sukupuoliroolien rikkomiseen, mikä ilmenee ennen kaikkea samaa sukupuolta olevien välisiin sukupuolisuhteisiin liittyvissä kohdissa (Room. 1:26–27).²³ Lisäksi Paavali vetoaa luontoon perustellessaan pitkien hiusten olevan häpeäksi miehelle (1. Kor. 11:14).²⁴ Essentialismin vaihtoehto on sukupuolen näkeminen sosiaalisesti määrittävänä, mutta tämä näkemys on helluntailaiselle ymmärrykselle ja opetukselle vieras.²⁵

Vaikka nainen ja mies ovat helluntaiherätyksen opetuksen mukaan lähtökohtaisesti tasa-arvoisia, tehtävien jakautumisessa tulee esille sukupuolten välinen hierarkia. Vaikka erilaisten tehtävien sanotaan olevan samanarvoisia, käytännössä erilaiset mahdollisuudet vallankäyttöön johtavat väistämättä epätasa-arvoon. Seurakunnan hengellisten johtotehtävien on ainakin viime vuosiin asti nähty kuuluvan miehille, eikä naisilla ei ole ollut pääsyä johtavan pastorin tai vanhimman asemaan. Opilliset asiat, mukaan lukien naisten aseman määrittäminen, ovat siis miesten hallinnassa. *Ristin Voitto* vahvisti tätä kuvaa katkaisemalla naisten asemaa koskevan keskustelun keskustelupalstallaan marraskuussa 2011 ja siirtämällä sen pastoreiden ja vanhimpien tilaamaan *Paimen Plus* -lehteen.²⁶ Ratkaisua perusteltiin sillä, että *Paimen Plus* on tarkoituksenmukaisempi foorumi teologiselle ja opilliselle keskustelulle, mutta käytännössä keskustelu siirrettiin näin vahvasti miesten käsiin.

---

²² Nissinen 1999, 22; Vuola 2006, 45–47.

²³ ”Siksi Jumala on jättänyt heidät häpeällisten himojen valtaan. Naiset ovat vaihtaneet luonnollisen sukupuoliyhteyden luonnonvastaiseen, ja miehet ovat samoin luopuneet luonnollisesta yhteydestä naisiin ja heissä on syttynyt himo toisiaan kohtaan. Miehet ovat harhautuneet harjoittamaan keskenään säädttömyyttä ja saavat ansaitsemansa palkan.”; Nissinen 1999, 31–33.

²⁴ ”Opettaahan jo luontokin teille, että pitkä tukka on miehelle häpeäksi.”

²⁵ Antikainen 2002, 156.

²⁶ RV 48/30.11.2011 Naisteologinen keskustelu jatkuu Paimen Plussassa.

Miesten johtajuutta seurakunnassa on perusteltu monin tavoin. Pastori ja *Ristin Voiton* entinen päätoimittaja Juhani Kuosmanen kirjoitti 1. Korinttilaiskirjeen 11. lukua käsittelevässä opetuskirjoituksessaan selväsanaisesti miesjohtajuuden puolesta:

Jumalan panema järjestys on: Jumala (Isä) on Kristuksen pää ja mies vaimon pää (11:3). Näin oli silloin ja näin on nyt. Joistakin naisista tällainen järjestys voi tuntua häpeälliseltä, koska he pitivät sitä miehen vaatimuksena. Se on kuitenkin Jumalan säätämys, eikä Kristuksesta ole häpeällistä, että Isä on pää. Jos tätä järjestystä ei ole, alkaa kaikki oireilla sekä perheessä että seurakunnassa. Kaikki osapuolet ovat tyytymättömiä ja onnettomia. - - vaikka turvallisessa alamaisuudessa nainen kokee suurimman tyydytyksensä, alamaisuus ei sitenkään ole hänelle helppoa turmeltuneen luonnon takia.²⁷

Kuosmanen mukaan naisten johtajuus aiheuttaa perheessä ja seurakunnassa tyytymättömyyttä ja onnettomuutta. Nainen on tyytyväisimmillään turvallisessa alamaisuudessa. Sukupuoliroolien vastainen käyttäytyminen on vastoin Jumalan säätämystä ja järkyttää sukupuolten erilaisuuden luomaa tasapainoa. Kuosmanen väitti, että joidenkin naisten vastahakoisuus alistumiseen on seurausta turmeltuneesta luonnosta. Tekstistä ei kuitenkaan käy ilmi, pitikö hän naisen luontoa erityisen turmeltuneena mieheen verrattuna. Tulkinta on mahdollinen, onhan vastuu syntiinlankeemuksesta läpi juutalaisuuden ja kristinuskon historian ollut pitkälti Eevan ja koko naissukupuolen harteilla.²⁸

Helluntaiherätyksessä on yleisesti hyväksytty sukupuolten yhteiskunnallinen tasa-arvo, kuten yhtäläinen oikeus koulutukseen, tasa-arvoisuus työelämässä ja mahdollisuus yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen esimerkiksi politiikassa. Tältä perustalta nouseviin tasa-arvovaatimuksiin, joihin sisältyvät yhtäläiset mahdollisuudet kaikkiin seurakunnan virkoihin, on kuitenkin pitkälti suhtauduttu torjuvasti. Perinteistä sukupuolijärjestelmää myötäillen moderni sukupuolten välinen tasa-arvo on nähty tuhoisana perhearvoille ja kristilliselle arvomaailmalle.²⁹ Pastori Kai Kangas ja hänen puolisonsa Kirsi-Klaudia Kangas kirjoittivat artikkelissa ”Vahvan naisen harha” seuraavasti:

Kysymys naisen asemasta seurakunnassa, parisuhteessa ja yleensä hänen arvostaan naisena ei ole pohjimmiltaan tasa-arvokysymys. - - Kysymys on ennemminkin sukupuolten välisestä tasapainosta. - - Vääristyneet tavat suhtautua sukupuolirooleihin tunkevat seurakuntiinkin. Nainen menettää etuoikeutensa olla feminiininen, jos hän alkaa kilpailla miehisisistä ominaisuuksista. Mies vastaavasti vetäytyy, menettää ilonsa maskuliinisuudesta ja passivoituu television ääreen Turhapuroksi.³⁰

²⁷ RV 19/13.5.1993 Miehen ja naisen asema.

²⁸ Nissinen 2002, 22.

²⁹ Kurki 2005, 123.

³⁰ RV 17/21.4.2004 Vahvan naisen harha.

Myös tässä näkyvät essentialistiset käsitykset feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta sekä ajatus tasapainon järkkymisestä ja siitä seuraavasta tyytymättömyydestä. Kangasten mukaan naisen velvollisuus kunnioittaa miestä auktoriteettina ei koske vain avioliittoa ja seurakuntaelämää:

Jumalan ilmoituksen mukaan miehen tulee rakastaa naistaan kuin Kristus seurakuntaansa, ja naisen tulee kunnioittaa miestä, sekä *ylipäättään maskuliinia auktoriteettina* [kursivointi kirjoittajan].

Tämä näkemys poikkeaa helluntaiherätyksen yleisestä opetuksesta, jonka mukaan Raamattu antaa ohjeita sukupuolten tehtäväjaosta avioliitossa ja seurakunnassa, mutta ei yhteiskunnassa yleensä.³¹

4.2 Heikompi astia – naisen asema Raamatun valossa

Opetus sukupuolten rooleista ja naisen asemasta seurakunnassa on helluntaiherätyksessä kytkeytynyt vahvasti raamattuopetukseen. Kuten aiemmin on tullut esille, helluntaiherätyksen perinteinen raamatuntulkinta on konservatiivista tai jopa fundamentalistista. Raamatun ilmoitusta pidetään yksiselitteisesti Jumalan sanana, eikä historiallis-kriittistä lukutapaa ole perinteisesti suosittu. Silloinkin kun raamatullisen kulttuurin patriarkalisuus on tunnustettu ja tunnustettu, sen on usein katsottu olevan Jumalan säätämä asia, kuten ilmeni Leo Koukun opetuskirjoituksesta:

Ensimmäisen Timoteuskirjeen 3:2 mukaan ”..seurakunnan kaitsijan tulee olla nuhteeton, yhden vaimon mies”. - - Se, että seurakunnan vanhimmiksi valittiin miehiä, ei johtunut apostolisen ajan kulttuurista tai Raamatun sanan tulkinnasta, vaan jumalallisesta järjestyksestä. - - Meidän ei tule kapinoida tätä Jumalan säätämää järjestystä vastaan. - - Jumala loi ensimmäisen ihmisen mieheksi, hän loi hänet omaksi kuvakseen ja teki hänen kylkiluustaan naisen. Jeesus - - syntyi maan päälle mieheksi. Jumala valitsi Israelin sukukunnat Jaakobin poikien eikä hänen tyttäriensä perusteella. Jeesus valitsi apostoleiksi 12 miestä. Jumala teki liiton Aabrahamin eikä hänen sisarensa kanssa.³²

Koukku perusteli miesjohtajuutta myös Eevan lankeamisella. Hänen mukaansa naisten ensisijainen tehtävä seurakunnassa on tukea miehiään ja toimia heidän esirukoilijoinaan. Koukun kirjoitus herätti *Ristin Voiton* keskustelupalstalla runsaasti keskustelua ja myös vahvaa vastustusta. Se laukaisi siihen asti laajimman keskustelun naisten asemasta ja pääsystä seurakunnan johtaviin virkoihin. Jotkut kokivat artikkelin naisia halventavana:

---

³¹ Kurki 2005, 123.

³² RV 42/21.10.1993 Seurakunnan johtaminen osa 2: Järjestyksen Jumala valitsi miehen.

En ole koskaan lukenut Ristin Voitto -lehestä mitään niin naista halventavaa kuin Leo Koukun artikkeli ”Järjestyksen Jumala valitsi miehen”. Jos tuo kirjoitus olisi helluntaiherätyksen ’virallinen kanta’, en voisi kuulua samaan herätykseen.³³

Kommentti ilmaisee, että Koukun mielipiteet nähtiin äärimmäisinä, eikä niiden katsottu edustavan helluntailiikkeen virallista kantaa. Muutaman viikon kuluttua mielipidepalstalla julkaistiin kirjailija ja kustantaja Tytti Träffin laaja vastine ”Rakkauden Jumala valitsi naisen”.³⁴ Träff paheksui Koukun yksipuolista raamatuntulkintaa. Hän muistutti, että Paavalin kirjeissä Timoteukselle ja Tiitukselle luetellaan viisitoista vanhimman ominaisuutta, mutta jostain syystä ”yhden vaimon MIES” saa kaiken huomion: ”Jos Raamattua sovellettaisiin muissakin kohdin näin, naiset voisivat sivuuttaa valtaosan Paavalin kehotuksista siksi, että ne on osoitettu veljille!”³⁵

Träff toi esille historiallisen ja kulttuurisen tilanteen merkityksen naisten asemaa koskevien raamatunkohtien tulkinnessa. Paavali ei hänen mukaansa halunnut loukata ympäristöään antamalla naisille seurakunnissa näkyvämpää asemaa kuin heillä oli yhteiskunnassa. Lisäksi naisten opetuskieltoa selitti naisten alempi koulutus ja sivistys. Erityisesti Träff puuttui Koukun ilmaisuun, josta voi päätellä vain miehen olevan Jumalan kuva. Träffin kirjoituksesta huokuu syvä henkilökohtainen loukkaantuminen:

Pidän itseäni helluntaiherätyksen perinteitä ja Raamattua kunnioittavana uskovana, ja ”luulen että minullakin on Jumalan Henki”. Olen kuitenkin myös nainen, joka ei voi (enää) vaieta lukiessaan arvovaltaisella paikalla julkaistua äärimmäisen yksipuolista raamatuntulkintaa, koska on kyse omasta ja kanssasisarteni ihmisarvosta.³⁶

Myöhemmin Träff kertoi *Ristin Voiton* haastattelussa kirjoituksestaan seuraavasti:

Silloin kun kirjoitin sen yhden rähinäkirjoituksen RV:oon, ajattelin, että naiset eivät itsekään välitä omasta asemastaan. Kun olin sen kirjoittanut, puhelimitse ja kirjeitse tuli monta kymmentä palautetta naisilta. Huomasin, että välittäähän ne onnettomat. Kauheasti tuli semmoista palautetta, että viimeinkin joku uskalsi. Semmoista pitäisi olla enemmän. Pitäisi aina mekasta kauheasti ennen kuin mitään tapahtuu. Se Koukun juttu oli niin paksua opetussivulla, ettei siihen voinut olla vastaamatta, kun siteeraa niin väärin Raamattua. - - Tähän asti se [naiskeskustelu] on lopetettu aina alkuunsa pläjäyttämällä valtarakenteista poikkeavan näkemyksen esittäjää Raamatulla päähän.³⁷

Koukun opetuskirjoituksesta alkanutta keskustelua voidaan pitää eräänlaisena käännekohtana *Ristin Voiton* naiskeskustelussa. Ensimmäistä kertaa ”virallinen”

³³ RV 44/4.11.1993 Koukun artikkeli halvensi naista.

³⁴ RV 45/11.11.1993 Rakkauden Jumala valitsi naisen.

³⁵ RV 45/11.11.1993 Rakkauden Jumala valitsi naisen.

³⁶ RV 45/11.11.1993 Rakkauden Jumala valitsi naisen.

³⁷ RV 21/26.4.1994 Naisen linja.

opetus kyseenalaistettiin näkyvästi, ja vaikka Koukun näkemyksiä myötäileviä kirjoituksia ilmestyi aika ajoin läpi 1990-luvun ja vielä 2000-luvulla, niistä käytiin avointa ja myös kriittistä keskustelua.

Keskeisimmät raamatunkohdat, jotka tulevat esille naisen asemasta puhuttaessa, liittyvät luomiseen ja syntiinlankeemukseen sekä Paavalin kirjeissä annettuihin ohjeisiin. Luomiskertomuksen sanomaa on tulkittu kahdella tavalla. Yhtäältä miehen ja naisen luominen Jumalan kuviksi voidaan nähdä osoituksena sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Toisaalta siitä huolimatta, että mies ja nainen ovat yhtä arvokkaita Jumalan edessä, miehen on katsottu olevan naisen yläpuolella.³⁸ Tällainen tulkinta esiintyy myös ensimmäisessä Korinttilaiskirjeessä: ”Miestä ei ole luotu naisesta vaan nainen miehestä, eikä miestä luotu naisen takia vaan nainen miehen takia.” (1. Kor. 11:8–9) Myös syntiinlankeemusta on käytetty perusteena naisen alistetulle asemalle: ”Ensimmäinen nainen, Eeva, petettiin. - - Tämän vuoksi Jumala ei ole voinut uskoa naiselle seurakunnassa samaa asemaa kuin miehelle.”³⁹

Paavalin kirjeissä naisten asemaa koskettavat lähinnä kohdat, joissa annetaan ohjeita koskien seurakunnan vanhinten valintaa. Erityisen paljon on keskusteltu seuraavasta ensimmäisen Timoteuskirjeen kohdasta: ”Seurakunnan kaitsijan tulee olla moitteeton, yhden vaimon mies, raitis, harkitseva, rauhallinen, vieraanvarainen ja taitava opettamaan - -” (1. Tim. 3:2). Perinteisesti sanat on tulkittu selkeänä ohjeena vanhimman sukupuolesta:

Paavali kirjoitti Timoteukselle ja Tiitukselle neuvoja vanhimpien valinnasta. - - Neuvo on selvä: mies. Eikä vain mies, vaan paimenen ominaisuuksilla varustettu mies. - - Tästä asiasta ei ole seurakunnissamme ollut koskaan erilaisia käsityksiä.⁴⁰

Vanhimmalta odotetaan määrättyjen edellytysten täyttämistä, joiden joukossa käy ilmi, ettei tämä virka kuulu naiselle.⁴¹

Myös avioliittoa varten annettuihin ohjeisiin on vedottu miehen johtajuusasemaa puolustettaessa. Efesolaiskirjeessä sanotaan:

Vaimot, suostukaa miehelle tahtoon niin kuin Herran tahtoon, sillä mies on vaimonsa pää, niin kuin Kristus on seurakunnan pää; onhan hän seurakunnan, oman ruumiinsa, pelastaja. Niin kuin seurakunta alistuu Kristuksen tahtoon, niin myös vaimon tulee kaikessa alistua miehensä tahtoon. (Ef. 5:22–24)

---

³⁸ Kurki 2005, 91–92.

³⁹ RV 42/21.10.1993 Järjestyksen Jumala valitsi miehen.

⁴⁰ RV 2/8.1.1987 Mikä neuvoksi? -kysymyspalsta.

⁴¹ RV 12/21.3.1985 Nainen hiljaa seurakunnassa?

Ajatus miehestä naisen päänä löytyy 1. Korinttilaiskirjeestä: ”Teidän tulee kuitenkin tietää, että jokaisen miehen pää on Kristus, naisen pää on mies ja Kristuksen pää on Jumala.” (1. Kor. 11:3) Yleinen oletus on, että jos miehellä on johtoasema kotona, tilanne ei voi seurakunnassa olla päinvastainen. Nykyaikaisessa opetuksessa naisen alamaisuus ei merkitse miehen tyranniaa, vaan pikemminkin siinä korostuu miehen vastuu perheen hyvinvoinnista ja velvollisuudet vaimoaan kohtaan.⁴² Tämä on nähty myös naisen vapautena liian suuresta vastuusta niin perheessä kuin seurakunnassakin. ”Miksi ihmeessä pyrkisimme seurakunnan johtajiksi, kun meille on suotu mahdollisuus olla heikompia astioita eli jossain mielessä suojelun kohteina?”, kysyttiin Lapin seurakuntien naistenpäivillä 1990-luvun alussa.⁴³ Jo samoihin aikoihin *Ristin Voiton* mielipidepalstalla esitettiin kuitenkin myös toinen tulkinta 1. Kor. 11:3 sanomasta. Sen mukaan pää eli *kephale* ei kreikan kielessä merkinnyt johtoasemassa olevaa vaan alkulähdettä.⁴⁴ Tämä tulkinta ei kuitenkaan herättänyt lehdessä keskustelua. Avioliiton ja seurakuntaelämän rinnastamisessa voidaan nähdä myös ongelma suhteessa yhteiskunnalliseen elämään. Jos mies johtaa kotona ja siksi myös seurakunnassa, miksi sama ei päde työelämässä ja politiikassa?

Viime aikoina helluntaiherätyksen raamatuntulkintatraditio on monipuolistunut ja syventynyt Raamatun historiallisten kehysten huomioonottamisen myötä. Fundamentalismista on haluttu sanoutua irti. Tämä johtuu ennen kaikkea fundamentalisti-sanan yleisessä kielenkäytössä yleistyneistä merkityksistä, jotka viittaavat fanaattisuuteen, kiihkoiluun ja keskustelukyvttömyyteen.⁴⁵ Raamatun historiallisen viitekehyksen parempi huomioiminen on vaikuttanut huomattavasti myös käsityksiin naisen asemasta seurakunnassa. Jo 1990-luvun alkupuolella *Ristin Voiton* keskustelupalstalla esiintyi vaatimuksia naisten aseman parantamisesta, mutta vuosituhannen vaihdetta lähestyttäessä uudet näkemykset saivat tilaa myös opetus- ja pääkirjoituksissa. Ensimmäistä kertaa näin tapahtui, kun Pertti Lukkarila otti voimakkaasti kantaa naisten aseman parantamisen puolesta pääkirjoituksessaan:

Jo pitkään on kahvipöytäkeskusteluissa kyselty naisten asemasta seurakunnissamme. Syytä huoleenkin on. - - On vaikea uskoa, että naisten alistaisen aseman taustalla sittenkään olisi tietoinen halu syrjiä tai alistaa. Enemmänkin asiaan vaikuttaa omaksumamme tulkinta ja muodostunut seurakunnallinen traditio. Toisaalta asiaan liittyy varmasti myös vallan kah-

---

⁴² Alajoki 2005, 61.

⁴³ RV 25/20.6.1991 Lapin naiset haluavat olla heikompia astioita.

⁴⁴ RV 48/2.12.1993.

⁴⁵ Kurki 2005, 87.

vassa olevan miehen tiedostamatonta, kuitenkin itsekästä tarvetta pysyä asemassaan. Tällaista tarvetta voi kyllä tukea näennäisillä argumenteilla ja kohtuuttomalla asioiden yksinkertaistamisella: piiloutumalla Raamatun sanan taakse, unohtaen muut kuin oman tulkintamallinsa. Mutta perehtyminen käännöstyön ongelmiin, seurakunnan historiaan tai eri aikoina vallitsevien erilaisten kulttuurien vaikutukseen tekee asiasta monin verroin särmikkäämmän.⁴⁶

Lukkarila ajoi kirjoituksessaan uudenlaista raamatuntulkintaa, jossa huomioidaan aiempaa paremmin historiallisen tilanteen ja kulttuurin vaikutus Raamatun teksteihin. Muutamaa kuukautta myöhemmin Juhani Kuosmanen kirjoitti omassa pääkirjoituksessaan perinteisempään sävyyn:

Raamatun mukaan Kristuksessa ei ole miestä eikä naista, mutta seurakuntaelämässä sukupuoliroolit näkyvät muutamissa asioissa selvästi Uuden testamentin opetuksessa. - - Paavalin opetus miehen johtajuudesta perustuu silloisten seurakuntien käytäntöön, Vanhan testamentin lakiin ja Herran käskyyn. Lisäksi Paavali ei pohjaa opetustaan naisen asemasta seurakunnassa lankeemukseen - - vaan luomiseen. Lankeemuksen seuraus oli alistaminen, joka poistui lunastuksessa, mutta luomisen tulosta ei tarvitse korjata. Näin Paavalin opetus ei ole vain aikahistoriallinen kulttuuriasia, vaan sisältää ajattomia periaatteita.⁴⁷

Pohjimmiltaan kysymys on siis siitä, pidetäänkö naisten asemasta Raamatussa annettuja ohjeita kulttuuriin ja aikasidonnaisiin tapoihin vai ajattomaan jumalalliseen ilmoitukseen kuuluvina. Kuosmanen pysyi kannassaan vielä vuonna 2000, kun naisvanhimmuutta pohtiva Talvipäivien työryhmä oli perustettu, mutta korosti sovinnon ja yhteisen linjan löytämisen tärkeyttä:

Rajuun muutokseen, jossa vanhimmistoon nimitetään naisjäseniä, ei varmaan voida mennä. Siihen eivät keskusteluissa esitetyt teologiset perustelut riitä, vaikka painavia argumentteja onkin nostettu esiin. Raamattua joudutaan aina tulkitsemaan myös ajan tausta huomioiden, mutta Paavali ei perusta opetustaan naisen hengellisestä johtajuudesta aikansa kulturelliseen viitekehyykseen vaan luomiseen, lankeemukseen, lakiin ja Herran uusitamentilliseen käskyyn.⁴⁸

Edellisessä kirjoituksessaan Kuosmanen katsoi, että Paavali ei perustanut opetustaan naisen asemasta lankeemukseen vaan luomiseen, sillä lankeemuksesta seurannut alistaminen poistui lunastuksessa. Jälkimmäisessä kirjoituksessa hän kuitenkin listaa lankeemuksen naisen johtajuutta vastaan puhuvana perusteluna luomisen, lain ja Jeesuksen opetuksen joukkoon. Vaikka Kuosmanen vastusti naisten valitsemista vanhimmistoon, hän kannatti kirjoituksessaan naisten laajempaa vastuunottoa johtokunnissa ja sananjulistustehtävissä sekä naispastoreiden osallistumista vanhimmistotyöskentelyyn ilman virallista vanhimman asemaa. Kuosmanen näkemyksissä on nähtävissä ristiriita: yhtäältä hän kannatti naisten laajempaa vas-

⁴⁶ RV 38/18.9.1997 Naisen asema seurakunnissamme kaipaa kohennusta. PK.

⁴⁷ RV 50/11.12.1997 Naisen asema seurakunnassa. PK.

⁴⁸ RV 50/13.12.2000 Yhdessä rakentamaan. PK.

tuunottoa johtotehtävistä, mutta toisaalta kuitenkin vastusti naisten vanhimmuutta. Vastustustaan hän ei perustanut vain vanhimman virkaa koskeviin raamatunkoh-
tiin, vaan myös luomisjärjestykseen, jonka pohjalta naisen sopimattomuus hengeli-
lisiin johto- ja opetustehtäviin tulisi loogisesti nähdä laajempaan kuin vain van-
himmuutta koskevana. Vaikuttaa siltä, että Kuosmanen halusi sovinnollisen linjan
avulla välttää naisvanhimmuuden virallistamisen aiheuttamat repivät ristiriidat
helluntaiherätyksessä ja esitti siksi naisten aseman edistämistä epävirallista reittiä.
Ottaen huomioon naispappeuspäätöksestä seuranneet, edelleen jatkuvat erimieli-
syydet evankelisluterilaisessa kirkossa, Kuosmanen linja on varsin ymmärrettävä.
Talvipäivien työryhmän naisten vanhimmuutta puoltava kannanotto ei tietävästi
herättänyt juurikaan vastarintaa, joskaan sillä ei ollut myöskään merkittävää posi-
tiivista vaikutusta naisten asemaan.

Pertti Lukkarila otti kantaa naisten asemaan jälleen vuonna 2005 ja jatkoi
historiallis-kriittisen raamatuntulkinnan kannalla:

Maailma kehittyi, ja me toimintatapoinemme kehityimme sen mukana. Siksi alkuseurakun-
nan mallia ei sellaisenaan pitäisi automaattisesti ja kriittikittömästi soveltaa myös meidän ai-
kamme seurakunnallisen toiminnan malliksi.⁴⁹

Lukkarilan ajatus tarpeesta kehittää toimintatapoja maailman kehittymisen myötä
on varsin rohkea. Helluntaiherätyksen periaatteisiin on aina kuulunut vahvasti
opetus ”Älkää mukautuko tämän maailman menoon” (Room. 12:2a), ja monet
ovat pitäneet naisten aseman korostamista malliesimerkkinä maailman menoon
mukautumisesta. Lukkarilan kirjoituksen otsikko ”Sukupuolisopimus vastaamaan
ajan haasteita” kertoo myös perehtyneisyydestä modernin sukupuolentutkimuksen
termeihin ja teorioihin ja pyrkimyksestä soveltaa niitä helluntaiherätyksen opetuk-
seen ja käytäntöihin.

Keskustelu naisten asemasta seurakunnassa on jatkunut *Ristin Voiton* kes-
kustelupalstalla aktiivisena, mutta luultavimmin johtuen aiheen kiistanalaisuudes-
tä sitä ei juurikaan ole käsitelty auktoriteettia omaavissa artikkeleissa ja opetuskir-
joituksissa. Lehdessä ilmestyy kuitenkin runsaasti muihin teemoihin liittyvää
raamattuopetusta, jossa näkyy avautuminen aiempaa moniulotteisemman raama-
tuntulkinnan suuntaan.

---

⁴⁹ RV 21/25.5.2005 Sukupuolisopimus vastaamaan ajan haasteita.

4.3 ”Isebelin henki” ja suhde feminismiin

Kuten aiemmin luvussa 2.3 on tullut esille, monien lähettien näkemyksissä korostui vastakkainasettelu vallanhalun ja Jumalalta saadun armoituksen välillä. He toivat esille joidenkin naisten ”pyrkyryyden” ja halun kohota korkeisiin asemiin ilman jumalallista valtuutusta. Tämänkaltaista opetusta on ollut havaittavissa myös *Ristin Voitossa*. Taisto Vahtera kirjoitti aiheesta vuonna 1984:

Minusta tuntuu, että ’sivuraiteet’ kiehtovat tiettyjä naisia siksi, että ne johtavat asemaan ja valtaan. Tässä pyrkimyksessä on tasa-arvo vain pelkkä keppihevonen, jolla ratsastetaan. - - Lusifer (saatana) ajoi myös aikanaan ylpeyden ja vallanhimon sivuraidetta, pyrkien korkeimmalle istuimelle. - - Ihmiset ovat myös kautta aikojen pyrkineet vallan huipulle. Miehet ovat tässä onnistuneet paremmin kuin naiset. Nyt on vallanhimo herättänyt naisten kiivauden uudella tavalla. Ylpeyden ja vallanhimon istuin on kuitenkin sangen liukas. - - Jos Jumala antaa aseman, ei sitä tarvitse tavoitella ja pönkittää, se on muutenkin luja ja turvallinen.⁵⁰

Vahtera vertasi naisten vallanhalua Saatanan lankeamiseen, mutta tunnusti vallanhalun sitovan niin miehiä kuin naitakiin. Niitä naisia, jotka ovat nostaneet esille asemaansa koskevia kysymyksiä, on syytetty vallanhimosta, pyrkyryydestä ja kapinoinnista myös 1990- ja 2000-luvuilla. Nämä syytökset ovat kuitenkin esiintyneet opetuskirjoitusten sijaan yksittäisissä mielipidekirjoituksissa.⁵¹ Kristillistä nöyryyden ihannetta on käytetty runsaasti perusteluna kehoittaessa naisia tyytymään osaansa. Jeesuksen sanoilla ”Joka tahtoo teidän joukossanne tulla suureksi, se olkoon toisten palvelija” (Matt. 20:26) on perusteltu sitä, ettei seurakunnassa ole sijaa vallanhimolle. Saarnaaja-evankelista Veikko Pekki opetti aiheesta näin:

Sellainen käsitys yleensäkin, että johtamistehtävä ylentäisi jonkun ihmisarvoa, tai sen epäminen alentaisi sitä, on merkillinen. - - Jumalan seurakunnassa taas suurin on se, joka on kaikkien palvelija! - - Vapaassa raamatullisessa seurakunnassa, jossa Jumalan sanan roolijako tunnustetaan itsestäänselvyytenä, naisen asema on ihanteellisempi kuin missään muussa organisaatiossa.⁵²

Raamatullinen esimerkki vallanhalun sokaisemasta naisesta, joka pyrkii kumoamaan miehisen auktoriteetin, on Isebel. Vanhassa testamentissa Isebel on Israelin kuninkaan Ahabin vaimo, joka houkutteli miehensä pahoille teille ja toi mukanaan

⁵⁰ RV 18/3.5.1984 Feministiteologia ja uudenlainen jumaluus.

⁵¹ esim. RV 18/30.4.1992 Pysytään Jumalan sana periaatteissa; RV 49/9.12.1993 Mieheksi ja naiseksi hän loi heidät; RV 17/27.4.1995 Seurakuntavirat ja sisaret; RV 12/20.3.1997 Mitä nainen saa tehdä; RV 5/29.1.1998 Nainen ja seurakuntavirat; RV 47/22.11.2000 Ei tasa-arvokysymys vaan selkeä Sanan malli; RV 3/18.1.2012 Miehet, olkaa miehiä!; RV 6/8.2.2012 Naiset ovat saaneet toteuttaa kutsumustaan.

⁵² RV 12/21.3.1985 Nainen hiljaa seurakunnassa?

valitun kansan keskelle Baalin ja Aseran palvelon.⁵³ Uudessa testamentissa Isebel esiintyy Ilmestyskirjan vääränä profeettana:

Mutta sitä en sinussa hyväksy, että suvaitset tuota naista, tuota Isebeliä, joka sanoo itseään profeetaksi ja johtaa opetuksellaan minun palvelijoitani harhaan, harjoittamaan siveettömyyttä ja syömään epäjumalille uhrattua lihaa. Olen antanut hänelle aikaa kääntyä, mutta hän ei halua luopua siveettömästä elämänmenostaan. Voi häntä! Minä suistan hänet sairastuoteeseen ja kaikki hänen rakastajansa ankaraan ahdinkoon, elleivät he luovu hänen taivoistaan. Hänen lapsensa minä surmaan rutolla. Kaikki seurakunnat tulevat tietämään, kuka minä olen: minä tutkin sydämet ja ajatukset ja annan jokaiselle teistä hänen tekojensa mukaan. (Ilm. 2:20–23)

Isebelin valta-aseman voidaan siis tulkita molemmissa yhteyksissä johtaneen epäjumalanpalveluntaan ja siveettömyyteen. Tähän pohjautuen on puhuttu Isebelin hengestä, jonka vallassa naiset ajautuvat dominoimaan miehiä. Eräs nainen kirjoitti *Ristin Voiton* keskustelupalstalla hengestä näin:

Hyvin useissa palavissa, Jeesusta rakastavissa sisarissa ja joissakin veljissä on heidän tietämättään Isebelin henki, joka ajaa heitä vallitsemaan, manipuloimaan, tuntemaan vastuuta ihmisten pelastumisesta sekä antamaan auktoriteettiasemassa oleville yhtenä ohjeita. Isebelin henki tekee naisesta vahvan (joissakin piireissä puhutaan vahvuuteen sairastumisesta) ja viisaan sekä antaa halun ja taidon johtaa. Isebelin henki on siitäkin vaarallinen, että sen seurauksena aviomiehistä tulee usein hengellisesti heikkoja, saamattomia ja passiivisia. Minullakin on ollut Isebelin henki, josta vapauduin. Hengen innoittamana minusta tuli feministi. Uskoon tultuani sanouduin irti feminismistä, mutta olin silti vahva ja johtajan ”armoituksella” varustettu.⁵⁴

Kirjoittajan näkemyksen mukaan Isebelin henki voi olla myös miehessä, mutta yleensä Isebelin hengellä on viitattu nimenomaan naisten vallanhaluun. Kirjoittaja myös ilmeisesti tarkoitti todellista paha henkiolentoa, joka oli ottanut hänet valtaansa, mutta todennäköisesti Isebelin hengestä puhutaan useimmiten retorisesti ja symbolisesti. Opetus Isebelin hengestä ei ole helluntaiherätyksessä kovinkaan yleistä, sillä haastatelluista viidestä lähetistä vain kolme osasi selittää mitä termillä tarkoitetaan, eivätkä hekään muistaneet kuulleensa asiasta kuin joissakin yksittäisissä tilanteissa:

Yks veli selitti sen näin, että Isebelin henki on sitä että nainen omalla auktoriteetillaan pyrkii miehen edelle ja tavallaan nostamaan itseänsä ja säätelemään kaikkia asioita ja sillä lailla määräämään sekä seurakunnassa että kotona.⁵⁵

Mun mielestä se on hyvin negatiivinen termi. - - Jos sitä nykypäivänä käytetään niin mun mielestä tarkotetaan tämmöstä tosi voimakasta naisjohtajuutta, joka suunnilleen pitää miehiä tossun alla ja edistää tämmöstä melkein niinkun epäjumalanpalvelusta tai muita kyseen-

---

⁵³ Forster 2010, 19–20.

⁵⁴ RV 4/22.1.1998 Jokaisella on jotakin annettavaa.

⁵⁵ H8.

alaisia käytäntöjä ja jumalanpalvelusmenoja tai jotain kyseenalaista järjestystä seurakunnassa.⁵⁶

Mitä mä ymmärrän sillä niin se on semmonen määräilevä ja semmonen hallitseva, joka haluaa alistaa toista ja - - kapinallinen tietyllä tavalla.⁵⁷

Yhtäkään tutkimukseen osallistuneista läheteistä ei ollut syytetty tämän kaltaisesta vallanhalusta, mutta jotkut kertoivat kohdanneensa naisia, joita näytti ajavan johdaviin aseisiin oma pyrkyryys Jumalan kutsun ja armoituksen sijaan:

Joo, on sitä [pyrkyryyttä ja vallanhalua] ja yleensäkin mitä mää opetan niin se ei oo sukupuolikosyminen, että onko mies vai nainen, että Kristuksessa ei oo miestä eikä naista, vaan se on se armoituskosyminen, mikä on Jumalan kutsu.⁵⁸

Jonkin verran oon nähnyt [pyrkyryyttä ja vallanhalua] ja sellasta jopa voisko sanoa loukkaantumistakin jossain määrin esimerkiksi vanhimmistoa kohtaan, lievästi mutta kuitenkin. Mut sit taas historia on opettanut sen, että ehkä on ollut kuitenkin viisautta että nää kyseiset henkilöt ei oo päässy naisina niihin aseisiin mihin he on pyrkiny, et siinä tulis olla tosi tarkka jokainen meistä ettei sitten väärällä tavalla tuo sitä feministisyyttä esille, koska sitten se saa vain negatiivisuutta lisää aikaan.⁵⁹

Kaikilla ei kuitenkaan tällaisia kokemuksia ollut: ”Mä koen, että ne naiset jotka on pyrkiny seurakunnassa esille niin on kokenu hirveen vahvasti että heillä on lahjoja ja kutsumusta tällaseen työmuotoon.”⁶⁰

Lähetien vastauksissa vallanhaluun kytkeytyi naisten pyrkiminen tiettyihin aseisiin yhteiskunnallisten tasa-arvovaatimusten ja feminismin siivittämisenä. Feminismi nähdään laajemminkin helluntaiherätyksen piirissä eräänlaisena ”peikkona”, josta myös naisten asemaa puolustavat haluavat pysyä erossa. Feminismi mielletään radikaaliksi, aggressiiviseksi ja konfliktihakuiseksi naisasialiikkeeksi.⁶¹ Kuten edellä luvussa 2.3 kävi ilmi, myös kaikki tähän tutkimukseen osallistuneet lähetit suhtautuivat feminismiin varsin kielteisesti.

Myös *Ristin Voitossa* vuonna 2006 julkaistu psykologi Pirjo Alajoen haastattelu ”Feminismi on antikristillinen aate” osoitti kärkevää feminismin kritiikkiä. Alajoen mukaan feminismin hedelmää on avioliittoinstituution ja kristillisen seksuaalietiikan romahtaminen, kun taas esimerkiksi naisten äänioikeuden puolesta ovat taistelleet etupäässä muut tahot. Seurakunnan johtamista Alajoki piti miehen tehtävänä:

---

⁵⁶ H9.

⁵⁷ H5.

⁵⁸ H5.

⁵⁹ H8.

⁶⁰ H9.

⁶¹ Kurki 2005, 124.

Naisia koskevilla kielloilla Jumala haluaa varjella naista joutumasta tilanteisiin, joissa hän voi langeta tai jotka ovat hänelle raskaita ja vaikeita, koska häntä ei ole tarkoitettu sellaisiin tehtäviin. Samoin Jumala haluaa varjella seurakuntaa, jotta se toimisi Jumalan tarkoittamalla tavalla.⁶²

Alajoen esittämä kritiikki ei suinkaan ollut uutta: samoin perustein feminismin vaaroista varoitettiin jo feministisen liikkeen alkuaikoina. Sukupuolierojen häivyttämisen nähtiin johtavan seksuaalisen jännitteen ja mielenkiinnon katoamiseen sukupuolten väliltä ja siten heteroseksuaalisen avioliiton, perheen ja yhteiskuntarakenteen hajoamiseen.⁶³ Alajoki näki naisten johtajuuden seurakunnassa uhkana, mutta ei ilmaissut tarkemmin, mihin se hänen mukaansa voisi johtaa. Ehkä hänen ajatuksensa oli samankaltainen kuin niiden, jotka kirkon naispappeusvastaisten herätysliikkeiden parissa ovat nähneet luterilaisen kirkon naispappeuspäätöksen vaikuttaneen kirkon liberalisoitumiseen. Näiden ajatusten pohjalta Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen (SLEY), Kansanlähetyksen ja Suomen Evankelisluterilaisen Opiskelija- ja Koululaislähetyksen (OPKO) julkaiseman nuorille suunnatun *Nuotta*-lehden toimittajana työskentelevä Mikael Elmolhoda kirjoitti *Ristin Voiton* mielipidepalstalle varoittavan kirjoituksen ”Helluntailaiset, älkää toistako luterilaisen kirkon virheitä!”. Hänen mukaansa vuoden 1986 naispappeuspäätös muutti ratkaisevasti kirkon suunnan:

Kirkolliskokouksen tuolloinen päätös laukaisi peruuttamattoman kehityskulun, joka on johtanut kirkkomme radikaaliin liberalisoitumiseen. Ajatukset ”nykyään tiedämme paremmin”, ”Raamatun opetuksen ovat kulttuurisidonnaisia ja vanhentuneita” ja ”emme voi kieltää ihmistä toteuttamasta omia subjektiivisia tunteitaan ja kutsumustaan” ovat valloittaneet kirkon, luomiskertomuksen käärmeen puhetta heijastellen. Kirkossa on hylätty Raamatun sana ja kumarrettu sen sijaan yleistä mielipidettä, ihmisviisautta, lihan himoja ja moniarvoisuutta.⁶⁴

Elmolhodan mukaan yksi konkreettinen osoitus ”paimenuuden selkärangan katkeamisen” seurauksista oli Kati Niemelän tutkimus, jonka mukaan naispapit ovat ylivoimaisesti liberaalimpia kuin miespapit. Hän päätti kirjoituksensa lähes profeettalliseen sävyyn:

Haluan antaa nöyrästi mutta varmasti jokaisen helluntailaisen vastuunkantajan sydämelle painavan varoituksen sanan: älkää seuratko meidän evankelis-luterilaisen kirkkomme tietä, älkää luopuko apostolisesta virkajärjestyksestä ja älkää hyväksykö sen tilalle sukupuolineutraalia paimenuutta. - - Suomen, Ruotsin ja monien muiden Raamatusta luopuneiden luterilaisten kirkkojen teologinen perikato on tässä asiassa varoittavana esimerkkinä. Siksi pyydän: älkää toistako niiden tekemiä virheitä.⁶⁵

---

⁶² RV 46/15.11.2006 ”Feminismi on antikristillinen aate”.

⁶³ Rojola 1996, 162.

⁶⁴ RV 50/14.12.2011 Helluntailaiset, älkää toistako luterilaisen kirkon virheitä!

⁶⁵ RV 50/14.12.2011.

Feminismin tavoin myös feministiteologia, joka kuuluu vapautuksen teologian kenttään ja ajaa kristinuskon vapauttamista patriarkaalisisista rakenteista, on saanut helluntaiherätyksessä osakseen kiivasta vastustusta.⁶⁶ Feministiteologian kritiikin kohteena on kristinuskon läpäisevä androsetrismi, mieskeskeisyys. Äärimmillään kritiikki on ilmennyt Taivaan Isän ja Jumalan Pojan hylkäämisenä ja feminiinisten jumaluuksien nostamisena näiden tilalle.⁶⁷

Feministiteologia voidaan kuitenkin ymmärtää myös yksinkertaisesti naisten teologiana, naisnäkökulman tuomisena perinteisesti miesten alueena pidetylle alalle.⁶⁸ Tällöin myös tutkimukset, jotka käsittelevät naisten asemaa helluntaiherätyksessä, voidaan nähdä feministisinä tai feministiteologisina tutkimuksina. Esimerkiksi Eija Kurjen ja Anna-Liisa Mikkosen tutkimukset herättivätkin ilmestyessään vuonna 2005 kiitoksen lisäksi myös kritiikkiä. Kurki leimattiin ”feministikihkoilijaksi” ja hänen tutkimustyönsä tulokset kyseenalaistettiin epäilemällä hänen hengellistä tilaansa ja kritisoimalla sitä, ettei hän käyttänyt tutkimuksensa lähteenä Raamattua.⁶⁹ Mikkosta taas syytettiin epäsuorasti Saatanan langettamaksi.⁷⁰ Kriittiset äänet olivat kuitenkin vähemmistössä.

---

⁶⁶ esim. RV 18/3.5.1984 Feministiteologia ja uudenlainen jumaluus.

⁶⁷ Vuola 2006, 30–31.

⁶⁸ Nolan 1993, 236.

⁶⁹ RV 21/25.5.2005 Sukupuolisopimus vastaamaan ajan haasteita; RV 21/25.5.2005 Naisten asemasta seurakunnassa

⁷⁰ RV 44/1.11.2006 Onko naisia kohdeltu kaltoin helluntaiherätyksessä?

V Johtopäätökset

Naisten rooli Suomen helluntaiherätyksen historiassa toistaa monille kristillisille liikkeille tyypillistä kehityskulkua. Liikkeen alkuvaiheessa naisten rooli oli huomattava. Naiset tekivät merkittävää työtä evankeliumin leviämässä ympäri maata ja lähtivät jo varhaisessa vaiheessa lähetystyöhön myös ulkomaille. Naiset perustivat seurakuntia ja johtivat niitä. Helluntailiikkeen seurakuntien kehittyessä ja organisaation vakiintuessa naiset kuitenkin väistyivät johtopaikoilta ja jättivät ne miehille. Vuosikymmenten ajan naiset pysyivät sivussa seurakunnan johdosta, kunnes 1990-luvulla asiasta alettiin keskustella vilkkaasti ja 2000-luvulla naisia alettiin nähdä pastoreina ja myös vanhimmistossa, tosin enimmäkseen ilman virallista asemaa. Vaikka johtotehtävien ei ole katsottu kuuluvan naisille, heille on helluntaiherätyksessä ollut tarjolla paljon muuta tehtävää. Naisten näkyvän roolin on osaltaan mahdollistanut yleisen pappeuden ja armolahjojen korostus. Näiden kautta naiset ovat voineet saavuttaa laajan toimijuuden, jonka auktoriteettina on itse Jumala.

Lähetystyössä sekä kotimaan evankelointityössä naiset ovat voineet toimia hyvin vapaasti. Lähetystyön ja evankelioinnin soveliaisuutta naisille ei ole kyseenalaistettu, vaan niitä on itsestään selvästi pidetty sukupuolesta riippumatta kaikkien kristittyjen yhteisinä tehtävinä. Tähän tutkimukseen osallistuneiden lähettienkään lähetystehtävää tai -kutsumusta ei ollut kyseenalaistettu heidän sukupuolensa perusteella. Naislähettien ei tarvinnut perustella kutsumustaan yhtä vahvasti kuin esimerkiksi naispastoreiden, ja he kokivatkin kutsumuksen yleensä pikemminkin vahvana sisäisenä tunteena kuin varsinaisena yliluonnollisena kokemuksena. Kutsumus- ja johdatuskertomuksissa korostui kuitenkin selvästi omien pyrkimysten sijaan Jumalan tekemä työ.

Valtaosa läheteistä oli tyytyväisiä omiin toimintamahdollisuuksiinsa kotiseurakunnassaan Suomessa. He kokivat, että oman armoituksen eli Jumalalta saatujen lahjojen mukaan toimiessa mahdollisuudet ovat käytännössä rajattomat. Armoituksen tärkeys korostui muutenkin lähettien puheessa. Todennäköisesti seurakunnan asettamat rajat naisen toimijuudelle muodostivat pohjan, jolle kokemus armoituksesta saattoi rakentua ilman kyseenalaistamisen vaaraa. Tyytyväisyys omaan tilanteeseen mahdollisti ehjän minuuden rajoituksista huolimatta. Myös niillä lähetyskentillä, joilla toimijuuden rajat olivat tiukemmat kuin Suomessa, monet lähetit ilmaisivat sopeutuneensa ja tyytyneensä tilanteeseen. Toisaalta joil-

lakin oli myös huonoja kokemuksia naisten asemasta suomalaisissa seurakunnissa, ja usein nekin, jotka olivat tyytyväisiä omaan tilanteeseensa, näkivät epäoikeudenmukaisuutta muiden naisten kohtelussa tai muissa seurakunnissa.

Tutkimuksen alkuvaiheessa oletin, että naislähettien toimintamahdollisuudet lähetykskentillä olisivat keskimäärin laajemmat kuin Suomessa. Tämä pitikin paikansa, mikä johtui suurimmaksi osaksi kentällä vallitsevasta työntekijäpulasta. Erot eri maiden ja seurakuntien välillä olivat kuitenkin suuret, ja joissain tapauksissa patriarkaalinen kulttuuri rajoitti naisten toimintaa huomattavasti ja paikallisten seurakuntien ilmapiiri ja asenteet olivat tiukempia kuin Suomessa. Lähetit suhtautuivat ymmärtäväisesti kulttuurista johtuviin käsityksiin naisen alemmasta asemasta. Loukkaavaksi koettiin se, jos perustelut eivät olleet kulttuurisia vaan teologisia tai raamatullisia.

Seurakuntien ilmapiiri ei ollut välttämättä suoraan yhteydessä paikalliseen kulttuuriin, vaan hyvin patriarkaalisia seurakuntia löytyi myös Euroopasta ja Yhdysvalloista, ja toisaalta vapaamielisiä seurakuntia eli patriarkaalisten kulttuurien keskellä. Kulttuurien välisiä yhteentörmäyksiä pehmensi yhteinen usko ja yhteinen ”helluntailainen kulttuuri”. Monet lähetit näkivät toimintamahdollisuutensa lähetykskentällä melko samanlaisina kuin Suomessa. Voisikin sanoa, että eri lähetykskenttien väliset erot olivat suuremmat kuin erot Suomen ja lähetykskenttien välillä yleisesti. Uusissa seurakunnissa naislähetin toimintaa helpotti vakiintumaton rakenne, mutta toisaalta ylitettävänä oli usein ennakkoluuloja ja vanhoja tottumuksia naisten asemasta.

Naislähetin rooli suhteessa paikallisiin naisiin vaihteli myös suuresti eri maissa. Useimmiten lähetin asema oli parempi tai samanlainen kuin paikallisilla. Ainoa tekijä, joka merkittävästi rajoitti lähetin roolia, oli huono kielitaito. Joskus myös naimattomuus asetti rajoituksia toiminnalle, mutta tältä osin tilanne ei eronnut paikallisten naisten asemasta vastaavassa tilanteessa. Lähetin asemaa paikallisiin naisiin verrattuna paransivat koulutus ja paremmat taloudelliset resurssit, sekä joissakin tapauksissa länsimaisen naisen rooli kolmantena sukupuolena, jota perinteiset naisen toimijuuden rajat eivät koske. Tutkimuksessa tuli esille, että lähetillä on erityisasema myös Suomessa. Tämä ilmeni esimerkiksi siinä, että naislähetit voivat Suomen-vierailuillaan ongelmitta saarnata ja opettaa vanhoillisemmissakin seurakunnissa.

Aviomiehen merkitys tukijana ja työtoverina oli naimisissa oleville naisläheteille suuri. Suhtautumisessa naimattomuuteen voidaan nähdä muutosta. Vielä

1900-luvun alkupuolella useimmat naislähetit olivat naimattomia, ja naimattomuus nähtiin lähetystyössä etuna. Joskus se oli naisläheteille jopa lähetystyöhön lähtemisen edellytys. Tässä tutkimuksessa lähetit kokivat avioliiton hyödyt selvästi suurempina kuin naimattomuuden, tosin suurin osa heistä oli itse naimisissa. Myös naimattomat lähetit vaikuttivat pitävän naimisissa olevien kollegoidensa tilannetta helpompana. Naimisissa oleva naislähetti ansaitsi helpommin arvostusta paikallisten keskuudessa, etenkin kulttuureissa, joissa äitiyttä pidetään suuressa arvossa. Toisaalta hänen toimintaansa rajoittivat perheeseen liittyvät velvollisuudet. Naimaton nainen on monessa kulttuurissa poikkeustapaus, jonka voi olla vaikea löytää paikkaansa yhteisössä ja seurakunnassa. Naimattomuuden etuna nähtiin lähinnä mahdollisuus omistautua työlle ilman vastuuta perheestä, mutta toisaalta liiallista uppoutumista työhön pidettiin haittana.

Naislähetit kertoivat havainneensa selvää muutosta helluntaiherätyksen naisten roolissa etenkin Suomessa, mutta myös lähetyskentillä. Omalla kentällään monet myös tietoisesti pyrkivät parantamaan paikallisten naisten asemaa oman esimerkinsä ja opetuksensa kautta eräänlaisina muutosagenteina. Suomessa naisten aseman muutos näkyi myös *Ristin Voiton* kirjoituksissa ja opetuksessa. Vielä 1980-luvulla pastorin ja vanhimman tehtävien nähtiin yleensä kuuluvan yksinomaan miehille, mutta 1990-luvulla myös toisenlaisia mielipiteitä alettiin ilmaista avoimesti. Helluntaiherätyksen opetuksessa sukupuolten rooleista keskeisellä sijalla on sukupuolijärjestelmä, jossa mies ja nainen nähdään paitsi fyysisiltä, myös henkisiltä ominaisuuksiltaan erilaisina, mutta tasa-arvoisina ja toisiaan täydentävinä. Naisläheteille sukupuolijärjestelmäopetus ei kuitenkaan ollut keskeinen, tai ainakaan he eivät tuoneet sitä itse esille. Ajatus saattaa olla niin itsestään selvä ja sisäänrakennettu, ettei sitä tule helposti sanoitettua. On myös mahdollista, ettei tällaisella opetuksella ole juurikaan kosketuspintaa lähettien arkeen. Olennaisempia ovat käytännön asiat, se, mitä naiset tekevät tai eivät tee. Jos *Ristin Voiton* sukupuolirooliopetusta kuvaa parhaiten essentialistinen sukupuolijärjestelmä, naislähettien näkemyksissä avainsana on armoitus. Lähetit painottivat sukupuolijärjestelmän sijaan armoituksen ja kutsumuksen merkitystä, ja arvostivat selvästi tyytymistä Jumalan osoittamaan asemaan. Sekä opetuksessa että lähettien puheessa kritiikin kohteena olivat pyrkyryys, feminismi ja tyytymättömyys.

Ristin Voiton kirjoituksissa naisten asemasta näkyy selvä siirtymä avoimempaan suuntaan pitkin 1990-, 2000- ja 2010-lukua, joskin myös konservatiivisia näkemyksiä esiintyy edelleen. Keskeinen tekijä muutoksessa on raamatuntul-

kinta. Raamatunkohtia, joita on perinteisesti käytetty miesjohtajuuden puolustamisessa, on alettu tulkita uudella tavalla. Lähetit suhtautuivat kuitenkin varovaisesti keskusteluun raamatuntulkinnan muutoksesta. Voi olla, että he halusivat välttää ilmaisemasta liberaaliteologisina ja siten liian vapaamielisinä pidettyjä ajatuksia, ja pidättäytyivät mieluummin ottamasta kantaa raamatuntulkintaan.

Tutkimuksen luoma kuva helluntailaisten naislähettien työstä ja sukupuolen merkityksestä siinä on varsin valoisa, mutta siinä näkyvät myös naisten aseman varjopuolet liikkeessä. Lähettien kokemukset lähetyskentillä vaihtelivat suuresta vapaudesta tiukkoihin sukupuoleen perustuviin rajoituksiin. Myös Suomessa tilanteet vaihtelivat seurakunnittain ja alueittain. Lähetit olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että naisten roolin kasvu ja uusien mahdollisuuksien avautuminen vievät liikettä oikeaan suuntaan. Heille muutos merkitsi luopumuksen sijaan paluuta helluntaiherätyksen alkuaikojen vapauteen.

VI Liitteet

Liite 1: Kysely helluntaiherätyksen naisläheteille

TAUSTATIEDOT

1. Syntymävuosi	
2. Koulutus	
3. Siviilisääty	
4. Tämänhetkinen työalue ja -tehtävä	

LÄHETYSTYÖHÖN LÄHTEMINEN

5. Kerro lyhyesti tiestäsi nykyiseen tehtävääsi (työkokemus Suomessa seurakunnassa/muulla, lähetyksutsu, syyt lähteä lähetystyöhön, mahdollinen Suomeen palaaminen)

6. Millaisiksi koet/koit omat toimintamahdollisuutesi naisena seurakunnassa Suomessa?

7. Millainen on mielestäsi naisten rooli Suomen helluntaiherätyksessä? Mitä ajattelet siitä? Onko tässä mielestäsi tapahtunut muutosta viime aikoina?

TYÖTEHTÄVÄT

8. Erittele tehtäviä, joissa olet lähetyskentillä toiminut.

9. Koetko, että naiseudestasi on ollut työssäsi hyötyä? Millaista?

10. Koetko, että naiseudestasi on ollut työssäsi haittaa? Millaista?

11. Koetko, että sukupuolellasi on ollut vaikutusta siihen, millaisiin tehtäviin olet päätenyt? Millaista?

12. Olisiko jossain tehtävässä toimiminen (ollut) sinulle mahdotonta sukupuolesi vuoksi? Missä ja miksi?

13. Miten koet, että paikallinen kulttuuri on vaikuttanut työskentelyysi naisena?

14. Millaiset ovat asemapaikkasi paikallisten naisten toimintamahdollisuudet verrattuna ulkomailaiseen lähetettiin?

15. Vaikuttaako sukupuoli siihen, miten sinuun ja työhösi on suhtauduttu?

16. Millaisiksi koet omat toimintamahdollisuutesi naisena seurakunnassa lähetyskentällä verrattuna Suomeen?

PERHE JA LÄHETYSTYÖ

17. Millaisena koet henkilökohtaisen lähipiirin (esimerkiksi perheen) merkityksen työssäsi?

LOPUKSI

18. Voit halutessasi kertoa vielä lisää ajatuksistasi ja kokemuksistasi koskien sukupuolen merkitystä helluntaiherätyksessä ja sen lähetystyössä.

19. Oletko halukas osallistumaan tutkimuksen haastatteluosuuteen myöhemmin talvella? Haastattelu voidaan toteuttaa tarvittaessa Internetin kautta Skypen avulla.

Kiitos vastauksistanne!

Liite 2: Haastattelurunko

Taustatiedot: Työhistoria ja nykyiset tehtävät

Kutsumus/lähetyskutsu: Millä tavalla Jumala kutsui sinua lähetystyöhön? Mikä on kutsumuksen merkitys työssäsi?

Johdatuksen kokeminen: Oletko kokenut Jumalan johdatusta elämässäsi ja työssäsi? Miten se on ilmennyt?

Sukupuolijärjestelmä: Millaisena näet helluntailaisuuden perinteisen näkemyksen sukupuolten rooleista?

Opetus: Millaista opetusta muistat kuulleesi seurakunnassa naisten asemasta ja sukupuolten rooleista? Onko siinä tapahtunut muutosta? Millaista?

Muutos: Oletko havainnut muutosta naisten asemassa helluntaiherätyksessä? Millaista ja miten se näkyy? Mistä uskot sen johtuvan?

Naiset lähetyskentällä: Millainen on naisten rooli seurakunnissa lähetyskentälläsi? Onko siinä tapahtunut muutosta?

Muutospyrkimys: Koetko tehtäväksesi edistää naisten aseman paranemista työalueellasi esimerkiksi oman esimerkin tai opetuksen kautta?

Vallanhimo ja pyrkyryys: Onko sinulle tuttu termi ”Isebelin henki”? Miten termiä on käytetty ja mitä se mielestäsi tarkoittaa? Oletko havainnut muissa naisissa vääränlaista vallanhimoa tai onko sinua syytetty siitä?

Feminismi: Mitä ajatuksia herättää sana ”feminismi”?

Avioliitto ja naimattomuus: Mikä merkitys avioliitolla/naimattomuudella on työssäsi?

Lähetin asema: Millainen asema lähetystyöntekijällä on helluntaiherätyksessä? Miten lähettiin suhtaudutaan kentällä? Entä Suomessa?

VII Lähteet ja kirjallisuus

Sanoma- ja aikakauslehdet

RV Ristin Voitto 1932–1935, 1984–2011, 2012

Internet-lähteet

Fida pähkinänkuoressa

s.a. Fida pähkinänkuoressa. <<http://www.fida.info/fida-info/tietoa-fidasta/fida-pahkinankuoressa/>>. Katsottu 15.11.2011.

Netmission

s.a. Netmission – Helluntaiherätyksen evankelioiva portaali. <http://www.netmission.fi/fi/kristillinen_elama/uskon_perusteet/pyhan_hengen_armolahjat/?id=105>. Katsottu 16.11.2011.

Suomen ev.lut. kirkon lähetysjärjestöt

s.a. Suomen ev.lut. kirkon lähetysjärjestöt. <<http://evl.fi/evlfi.nsf/Documents/967A2A731662014CC2256FEA003EC253?openDocument&lang=FI>>. Katsottu 15.11.2011.

Uskonnot Suomessa – Helluntailaisuus

s.a. Uskonnot Suomessa – Helluntailaisuus. <<http://www.uskonnot.fi/uskonnot/view?religionId=28>>. Katsottu 16.11.2011.

Haastattelut

H2, H5, H8, H9 ja H14. Viisi haastattelua ajalta 22.3.2012–22.5.2012. Tekijän hallussa äänitetyssä ja litteroidussa muodossa.

Kirjallisuus

Ahonen, Lauri K.

1994 Suomen Helluntaiherätyksen historia. Hämeenlinna: Päivä Oy.

Ahonen, Lauri K.

2002 Lähetyskäskyä täyttämään. Helluntaiherätyksen lähetysthistoria 1907–1934. Keuruu: Aikamedia.

Alajoki, Pirjo

2005 Naiseus vedenjakajalla. Kristillinen näkökulma feminismiin. Helsinki: Uusi tie.

Antikainen, Juha

2002 Nainen roomalaiskatolisessa kirkossa. – Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa. Toim. Minna Ahola, Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori. Helsinki: Edita.

Antturi, Kai & Kuosmanen, Juhani & Luoto, Valtter

1986 Helluntaiherätys tänään. Vantaa: RV-kirjat.

- Assmuth, Laura & Tapaninen, Anna-Maria
 1994 Antropologian naisongelma. – Näköaloja kulttuureihin. Antropologian historiaa ja nykysuuntauksia. Toim. Tapio Nisula. Helsinki: Gaudeamus.
- Barfoot, Charles H. & Sheppard, Gerald T.
 1980 Prophetic vs. Priestly Religion: The Changing Role of Women Clergy in Classical Pentecostal Churches. – Review of Religious Research Vol. 22 No. 1.
- Blumhofer, Edith
 2006 Women in Pentecostalism. – Encyclopedia of Women and Religion in North America. Toim. Rosemary Skinner Keller, Rosemary Radford Ruether & Marie Cantlon. Bloomington: Indiana University Press.
- Called and Empowered. Global Mission in Pentecostal Perspective.
 1991 Called and Empowered. Global Mission in Pentecostal Perspective. Toim. Dempster, Murray A., Klaus, Byron D. & Petersen, Douglas. Peabody: Hendrickson Publishers.
- Forster, Faith & Roger
 2010 Women and the Kingdom. GB: Push Publishing.
- Geels, Antoon & Wikström, Owe
 2009 Uskonnollinen ihminen. Johdatus uskontopsykologiaan. Helsinki: Kirjapaja.
- Heino, Harri
 2002 Mihin Suomi tänään uskoo. Helsinki: WSOY.
- Helander, Eila
 1987 Naiset eivät vaienneet. Naisevangelistainstituutio Suomen helluntailiik-
 keessä. SKHS 142. Helsinki: SKHS.
- Helander, Eila
 2001 Kutsumus kantaa. Naislähetit Suomen Lähetysseuran työssä toisen maa-
 ilmansodan jälkeen. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena
 2010 Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki:
 Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula
 2010 Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hovi, Tuula
 2011 Sukupuoli, toimijuus ja muutos. Uuskarismaattisen liikkeen ”uutuus”. –
 TA.
- Huovinen, Eero
 1979 Nainen ja pappisvirka. Argumentaatioanalyysi Suomen evankelis-
 luterilaisessa kirkossa käydystä naispappeuskeskustelusta. STKSJ 116.
 Helsinki: STKS.

- Hämelin, Eila & Peltoniemi, Sisko
1990 Edelläkävijät. Vuosisata vapaakirkollista lähetystyötä. Hämeenlinna: Päivä Oy.
- Hämelin, Eila & Rautamäki, Vappu
2001 Tienraivaajat. Vapaakirkon naiset ilosanoman viejinä. Hämeenlinna: Päivä Oy.
- Jalagin, Seija
2007 Japanin kutsu. Suomalaiset naislähetit Japanissa 1900–1941. Bibliotheca Historica 107. Helsinki: SKS.
- Kena, Kirsti
2000 Eevat apostolien askelissa. Lähettinaiset Suomen Lähetysseuran työssä 1870–1945. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Kivikkokangas-Sandgren, Ritva
1987 Naistutkimuksen lähtökohtia ja ongelmanasetteluja maantieteen tutkimuksessa. – Tulen kesyttäjät. Suomalaista naistutkimusta. Toim. Eeva Kastemaa & Aura Korppi-Tommola. Helsinki: WSOY.
- Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne
1996 Kritiikki, visiot, muutos – feministinen purkamis- ja rakentamisprojekti. – Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljeström. Tampere: Vastapaino.
- Kronström, Kim
2011 Personality and Depression. Sarja D, osa 963. Medica-Odontologica. Diss. Turku. Turku: Turun yliopisto.
- Kurki, Eija
2005 Näkyvä ja näkymätön. Nainen Suomen helluntailiikkeen kentällä. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 262. Diss. Jyväskylä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kärkkäinen, Veli-Matti
2005 Vapaakristillisuus, helluntailaisuus ja baptismi. – Kirkkotiedon kirja. Ekumeeninen johdatus kirkkojen oppiin ja elämään. Helsinki: Kirjapaja.
- Lawless, Elaine J.
1994 Handmaidens of the Lord. Pentecostal Women Preachers and Traditional Religion. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lehtiö, Pirkko & Sääksi, Tuula
2007 Kun jää sulaa. Punnittua puhetta lähetystyöstä. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Liljeström, Marianne
1996 Sukupuolijärjestelmä. – Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljeström. Tampere: Vastapaino.

- Mahmood, Saba
2001 Feminist Theory, Embodiment, and the Docile Agent: Some Reflections on the Egyptian Islamic Revival. – Cultural Anthropology.
- Markkola, Pirjo
2002 Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920. SKST 888. Helsinki: SKS.
- McGee, Gary B.
2010 Miracles, Missions, & American Pentecostalism. American Society of Missiology Series 45. Maryknoll: Orbis Books.
- Mikkonen, Anna-Liisa
2005 Pönttökättilöt ja muut pastorit. Naispastoreiden kokemuksia Suomen helluntailiikkeessä. Master of Arts Thesis. Global University.
- Naukkarinen, Maria
2008 Suomen helluntailiikkeen Thaimaan naislähetit 1975–1990: työtä helluntailiikkeen, kentän ja oman elämän ehdoilla. Yleisen kirkkohistorian pro gradu -tutkielma. Ht.
- Nissinen, Martti
1999 Sukupuoli Raamatun maailmassa ja raamatuntulkinnassa. – Uskonto ja sukupuoli. Toim. Tuija Hovi, Aili Nenola, Tuula Sakaranaho & Elina Vuola. Helsinki: Yliopistopaino.
- Nissinen, Martti
2002 Oliko kaikki Eevan syytä? – Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiasa. Toim. Minna Ahola, Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori. Helsinki: Edita.
- Nolan, Albert
1993 Doing Theology in the South African Context. – Trends in Mission. Toward the Third Millennium. Toim. William Jenkinson & Helene O'Sullivan. Maryknoll: Orbis Books.
- Riss, R. M.
1988 The Role of Women. – Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements. Toim. Stanley M. Burgess & Gary B. McGee. Grand Rapids: Zondervan.
- Rojola, Lea
1996 Ero. – Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljeström. Tampere: Vastapaino.
- Ruohomäki, Jouko
2009 Karismaattisuuden kutsu. Karismaattisen kristillisyyden historiallinen kehitys helluntailiikkeeksi. Keuruu: Aikamedia.

- Salmi, Minna
 1996 Työelämän ja perhe-elämän yhdistämisen palapelit. – Työelämän sukupuolistavat käytännöt. Toim. Merja Kinnunen & Päivi Korvajärvi. Tampere: Vastapaino.
- Seland, Bjørg
 2000 ”Called by the Lord” – Women’s Place in the Norwegian Missionary Movement. – Gender and Vocation. Women, Religion and Social Change in the Nordic Countries, 1830–1940. Toim. Pirjo Markkola. Studia Historica 64. Helsinki: SKS.
- Semple, Rhonda Anne
 2003 Missionary Women. Gender, Professionalism and the Victorian Idea of Christian Mission. Woodbridge: The Boydell Press.
- Tucker, Ruth A.
 1990 Women in Missions: Reaching Sisters in ”Heathen Darkness”. – Earthen Vessels. American Evangelicals and Foreign Missions, 1880–1980. Toim. Joel A. Carpenter & Wilbert R. Shenk. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co.
- Tuomaala, Salome
 2011 Keskeytyksiä elämässä. Naisten toimijuudet aborttikertomuksissa. Uskontotiede 13. Diss. Helsinki. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Vehkalahti, Kimmo
 2008 Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Vuola, Elina
 2006 Mitä feministiteologia on? – Näen Jumalan toisin. Kristinuskon feministisiä tulkintoja. Toim. Pauliina Kainulainen & Aulikki Mäkinen. Helsinki: Kirjapaja.
- Vuorinen, Hannu
 2009 Henkeä älkää sammuttako. Hämeenlinna: Päivä Oy.

VIII Henkilöhakemisto

Alajoki, Pirjo 30, 55–56
Andersson, Greta 6
Barfoot, Charles H. 11
Barratt, Thomas B. 6, 12
Bartleman, Frank 6
Beauvoir, Simone de 30
Björkman, Maria 14
Blom, Anne 6
Bourdieu, Pierre 5
Danielsson, Emil 14
Elmolhoda, Mikael 56
Franson, Fredrik 12
Gobert, Maria 14
Helander, Eila 4, 17, 23, 40, 42
Hämelin, Eila 5
Jalagin, Seija 5, 18, 31, 35
Kangas, Kai 46
Kangas, Kirsi-Klaudia 46
Kempe, Anna 14
Kena, Kirsti 4
King, Joseph H. 6
Koukku, Leo 43, 47–48
Kuosmanen, Juhani 45–46, 51–52
Kurki, Eija 4, 43, 57
Lawless, Elaine J. 28
Lenho, Tommi 26
Lukkarila, Pertti 50–52
Mahmood, Saba 5
Meyer, Joyce 36
Mikkonen, Anna-Liisa 4, 18, 21, 27, 35, 57
Mömmö, Sylvi 14–15
Naukkarinen, Maria 5, 18, 32, 39, 40
Niemelä, Kati 56
Pekki, Veikko 53
Pellas, Frida 14
Rautamäki, Vappu 5
Sheppard, Gerald T. 11
Silander, Anni 14
Smidt, Gerhard O. 6
Taylor, Hudson 31
Träff, Tytti 48
Vahtera, Taisto 44–45, 52
Vatanen, Tyyne 14
Vehosmaa, Ari 13
Vuorinen, Hannu 8
Wallenius, Anna 14
Ylivainio, Niilo 7